

@evVp2oNxUTaxDXBdV

[http://www.klickerklok.se/timing-kriterier-forstarkning.ph](http://www.klickerklok.se/timing-kriterier-forstarkning.php)

p

Förord.	8
Om Jea.	8
Om Ossie.	8
Om boken.	8
Inledning.	10
Innan du börjar.	11
Varför träna?	12
Ord och begrepp.	12
Om klickern och dessa användning.	15
Skaffa klicker.	15
Bli bekant med klickern.	16
Klickerns funktioner.	16
När kan man använda klicker?	18
När ska man inte använda klicker?	18
Att lära sig använda klickern.	19
The Clicking Game.	21
Planera och genomföra klickerövning.	24
Förberedelser.	24
Genomförande.	25
NRM - antiklick.	27
Regler och tips.	28
INSKOLNING	32

	1
Lekläge.	34
Inklickning.	42
Jobbläge	45
Vacker tass.	51
Ögonkontakt.	55
Namninlärning.	59
Gå in i halsband	62
Öppna dörr.	64
Aktivitetsträning: Gör något.	67
Lådan.	71
För nytta och nöje.	74
Sättande.	75
Stanna kvar (sitt).	77
Gå i koppel !!!	79
Gå i koppel???	85
Vänta - Varsågod.	88
Plocka upp föremål.	91
Städning.	96
Lägga sig på mattan.	100
Ligga kvar på mattan.	106
Gå till mattan.	108
Utgångsställning.	115
FOOTWORK.	124

Mitt upplägg	125
Förflyttning.	126
Kommando "foo	§ t".
	127
Start, förflyttning och halt.	128
Förflyttning med högervarv.	128
Förflyttning med vänstervändning.	130
Bygg vidare.	132
Alternativ följsamhet.	134
TARGETING.	138
Vad är targetting?	138
Skaffa Target Stick – målpinne.	141
Inläring nudd.	142
Kommando.	143
Följtarget.	144
Sändtarget.	145
Renovera pinntarget.	146
Överförd targetting.	148
Katt-targetting.	149
Exempel på targetövningar.	149
Pingla klocka.	149
Targetting Practice	152
Moving Targets	153

New Targets	155
New Body Parts	156
Endless Applications	158
NÄSARBETE.	159
Doftmarkering (svamp).	160
Spårning.	163
Uppletande.	163
GRUNDER I RALLYLYDNAD.	164
Om rallylydnad	165
Sitt framför	165
Höger in	167
Vänster in	169
Helvarv höger.	170
Helvarv vänster.	172
Steg bakåt	173
Sitt gå runt	175
Compact Rally	177
DO AS I DID (DAID)	179
INLÄRNING PÅ DJUPET	180
Positiv förstärkning.	180
Belöningar.	181
Rösten	181
Godis	182

Lek.	182
Kroppspråk	182
Beröring	182
Trick	183
Aha-belöning.	183
Extern belöning.	184
Jackpot	186
Mera om belöningar.	187
Inläring av kommando.	189
Inläring kommandon.	190
Användning kommando.	191
Stegring - utförande och kvalite.	192
Varaktighet - de ska inte veta.	193
Distans.	195
Störningar	197
Slutföra inläring.	198
Oregelbunden förstärkning.	198
Befästa och generalisera.	198
Befästa utförande.	199
Befästa kommando.	200
Generalisering befästning.	201
ALTERNATIV och AVANCERAT.	203
Barriärträning	204
Back-to-basics.	204

Bakkroppsskontroll.	204
Targeting.	204
Gånggård.	204
Jackpot.	204
Extern belöning.	204
Oregelbunden förstärkning.	204
Backchaining.	204
OPERANT INLÄRNING	206
Förstärkningar.	206
Bestraffningar.	207
Utsläckning.	208
Ett exempel.	210
Mera om R+.	212
Timing.	212
Oregelbunden förstärkning.	213
Bygga en brygga.	214
Välja förstärkningsord.	215
Använda klicker.	216
Sammanfattning.	217
Primärt och sekundärt.	217
NRM	218
Inte bara träning.	220
Den viktiga leken.	220

Den viktiga vilan.	220
Lär hunden tänka.	220
ÖVRIGT.	221
Risklista - de vanligaste misstagen.	221
Använd inte klicket som kommando.	221
Skilj på förstärkning och belöning.	221
Var försiktig med styrning.	222
Slira inte på klickmålet.	223
Våga vänta.	223
Time-out.	224
Klick avslutar.	225
Fel timing ger fel inlärning	225
Hundträning - historik.	226
Bra att veta om hunden.	232
Hundens ursprung.	233
Skillnader hund-varg.	234
Stoltheter ur verkligheten.	238
Från kattmördare till kattvän.	238
Joggare fridlysta i stället för fredlösa.	242
Gamla Gråa Goa Gubbar.	242
Att bota hostskräck.	242
Att åka i Ozbox på Ozhoj.	242
Att lära sig rutan.	246

Bestraffningar.

249

Förord.

Normalhundägare, finns det?

Var och en som anser sig ha lite självaktning och sunt förnuft och som trots detta tänker skriva en bok om hundar måste välja en målgrupp, sa någon. När jag tänkte igenom de flera tusen hundägare jag träffat visade sig detta inte vara helt enkelt eftersom det verkade finnas lika många målgrupper som hundägare.

“Tänk dig en Normalhundägare”, se denne Sakkunnige. “Då får du bort de som inte kan läsa såväl de som bara läser”.

Jag som inte träffat en enda normal hundägare på 45 år.

En hundägare som vore normal skulle inte i tid och otid ge sig ut i regn och rusk för att släpa en hund runt kvarteret. Inte heller ha håriga mattor och möbler. Inte ha ett rovdjur i sängen. Inte bekymra sig mer om sin hunds mathållning än sina barns. Inte lägga tusentals kronor på veterinärkostnader. Inte läsa böcker om positiv förstärkning och extern belöning.

Så normala hundägare vill vi inte ha.

Om Jea.

Om Ossie.

Om boken.

Inledning.

Innan du börjar.

Varför träna?

Ord och begrepp.

klicka = KRG

tänka fram

frikoppling

kommando en del av förstärkning

Denna ordlista täcker våra inledande övningsexempel och ger bara en övergripande beskrivning av de olika begreppen. De förklaras mera utförligt efterhand som de blir aktuella i övningarna samt i xxxFördjupningar i slutet av boken.

De flesta av begreppen är standard i litteraturen, men en del är mina egna och dessa är försedda med en “*”.

Grundbegrepp.

Övning:

Den tid som hunden är i sammanhållen träning, det vill säga ett träningspass. Max fem minuter, helst inte över tre minuter. För en valp eller unghund betydligt kortare än så.

*Försök:

Hunden provar sig fram för att hitta önskat beteende, *klickmålet*. Samma som *upprepning*.

Moment:

Det som hunden förväntas utföra / lära sig. Till exempel *inkallning, läggande*.

Delmoment: Om ett moment består av flera delar kallar vi varje del för *delmoment*. Till exempel tävlingsmässig inkallning: *Utgångsställning-sitta kvar-inkommande-utgångsställning*.

Ett enkelt princip för att dela upp ett moment är att varje delmoment kan ha ett eget kommando.

Begrepp för planering.

***Klickmål:**

Det beteende man vill se hunden utföra. Till exempel lägga sig, lyfta tass. Skall de flesta fall vara en ögonblicksbild som man skulle kunna tänkas fotografera. I längre delmoment som till exempel inkommande i inkallning skall klickmålet vara att hunden påbörjar momentet.

***Rigga:**

Att förbereda träningsutrymmet så att hunden får en rimlig chans att få en träff. Men alltid med andra alternativ.

Begrepp för utförande.

KRG.

Detta är min förkortning för ***Klick, Röst, Godis***. Detta ska ges i denna ordning när hunden får en träff.

***Jobbläge:**

Eftersom det är viktigt att man i träningen har hundens fokus bygger vi en procedur som som ger oss just detta. Man kan se det som ett eget moment.

Vänta ut.

Passiv väntan på att hunden på egen hand lyckas få träff, uppfylla klickmålet.

***Träff:**

Hunden lyckas i sina försök uppfylla klickmålet. Motsatsen *miss*.

Förstärkning:

En signal (klick eller röst) som bekräftar för hunden att den uppfyller *klickmålet*. Jag skulle hellre kallat det just bekräftelse.

Timing:

Tiden mellan träff och förstärkning. Helt avgörande för resultatet. Ska helst sammanfalla med träffen.

Belöningar:

Kommer efter klicket och får inte dränka detta. Bör bestå av flera olika belöningar, som röst, godis, kroppsspråk, lek, etc.

Upprepningar:

Det antal gånger hunden under en övning förväntas få *träff*. Antalet ska ligga mellan 1-12, ju enklare desto fler upprepningar. En riktigt komplicerad övning som till exempel en komplett apportering bör inte upprepas alls.

Kommando:

I färdigt skick skall hunden utan förstärkning och belöning på *kommando* utföra momentet. Detta är vanligen det sista man lär in i den störningsfria träningen. Ett kommando när hunden självmant ska prova sig fram skulle ju hämma detta.

Övriga begrepp.

*Utstämpling:

Övningen avslutas med inlärdd signal.

Stegring.

Att höja momentets klickmål. Till exempel öka avståndet i sitt-stanna kvar, gå närmare korvkiosken utan att dra i kopplet.

Störningar.

När man lärt hunden att utföra ett moment utan störande inslag för man successivt in störningar av olika slag. Det kan handla om trafik, hundar och andra djur, etc.

Att använda klicker.

Klickerns funktioner.

I xxxslutet av boken finns en ingående beskrivning av *Operant betingning*, den inlärningsprincip som dagens hundträning bygger på. I denna beskrivning är begreppet *positiv förstärkning* det som intresserar oss mest.

I korthet innebär positiv förstärkning att om hunden får en belöning *under tiden* den till exempel lägger sig kommer den att lägga sig allt oftare. Inte för att den måste utan för att det lönar sig. Genom att kombinera förstärkningen med ett kommando (se nedan) har man när inläringen är klar kontroll över läggandet.

I all sin enkelhet finns i denna princip något som leder till att resultaten oftast blir hälften så bra på dubbla tiden mot vad man planerat:

Under tiden.

Om förstärkningen kommer för tidigt (sällan) eller för sent (oftast) måste man lita på att hundens fantasi kan hjälpa den att förknippa läggandet med förstärkningen. Hundar har fantastiska egenskaper, men fantasi hör inte till dessa.

Timing är alltså avgörande för vilken effekt förstärkningen får.

Det överlägset vanligaste sättet att belöna en hund är med hjälp av godis. Och om hundarna i en hundomröstning fick bestämma skulle de alla yla "goodis!!!!". I stort sett alla djur lever på gränsen till svältdöden och de föds därför med instinkten att möta detta. Därför är hundar matgiriga.

Dessvärre är godis odugligt som förstärkare. Detta beror på att det inte går att uppfylla det viktigaste vad gäller förstärkning:

Under tiden.

Hur får man in en köttbulle i hundens mun under tiden den lägger sig?

Hur ger man godis när hunden är på väg i inkallning eller på väg in i agilitytunneln?

Hur ger man en hund som hoppar godis innan den landar?

Det finns bara en enda möjlighet att uppfylla kravet på timing: Att använda *ljud* som förstärkning, och då tänker vi förstås först på vår röst.

Men vår röst har inte alls samma positiva betydelse för hunden som godis. Det är närmast tvärtom, vi babblar och tjarar på ett sätt som får hundarna att göra gemensam sak med våra barn: slå dövörat till.

Men det finns ett sätt att få ut det bästa av båda dessa världar. Nämligen att se till att vissa ord/ljud för hunden kommer att vara *ett löfte om godis*, en *belöningsmarkör*. När hunden påbörjar läggandet får den ett "bra!" och då vet den att den att godis är på väg. Då är godisbelöningen inte så kritisk vad gäller timingen.

På de ljud som ska fungera som belöningsmarkör, ställs tre krav:

- Det ska vara inlärt så att hunden förknippar det med godis.
- "Tidsfönstret" är oftast kortvarigt, tänk på att du ska lära hunden ta ögonkontakt. Därför måste det vara så kort och tydligt att det hinner inte bara ges utan också registreras i "tidsfönstret". Hinner man säga "du är en duktig hund" medan hunden lägger sig har man nog viktigare saker att fundera på.
- Det ska låta likadant varje gång så att hunden inte behöver tolka innebörden av vad vi sade. Detta är i stort sett omöjligt att uppnå fullt ut. Våra röstlägen är beroende av till exempel stämningläget. Det blir dessutom problem om mer än en person ska träna med hunden. Men det fungerar hjälpligt, dock finns det en betydligt bättre lösning längre fram i texten.

Då inser man genast att vad gäller läggandet är det omöjligt att förstärka med godis. Vi kan ju nå hunden med vår röst så länge den är inom hörhåll. Det spelar ingen roll om den är på väg i inkallning, på väg in i agilitytunneln eller mitt i ett hopp över hinder.

Men för att detta ord eller ljud ska fungera som förstärkning måste det betyda något positivt för hunden.

Och här har vi vår första inlärningsövning:

Vi ska lära hunden att ett viss ljud innebär ett löfte om godis.

Skaffa klicker.

Marknaden har varit snabb att hänga på klickingvågen och sin vana trogen skapat tekniska små underverk med alla tänkbara finesser.

Mitt råd är att skaffa enklast tänkbara. Allra bäst den lådformade, det visar sig att den är lättast att hantera när det till exempel handlar om targeting.

Men skaffa bara en enda.

Klickerns viktigaste uppgift är att skicka en ljudsignal som hunden har lärt sig betyder att du är nöjd med vad den gör och att godis är på väg. Som du senare ska förstå är det avgörande att detta ljud uppfattas av hunden *under tiden* den gör det du ville den skulle göra. Detta kallas *timing*.

I de flesta fall handlar det om så snabba förlopp att den enda möjligheten för att detta ska vara möjligt är att ljudet är kort, tydligt, och låter likadant varje gång. Hunden ska inte behöva fundera över vad detta var för ett ljud.

Om du föreställer dig att du ska skicka denna signal till hunden medan den sätter sig inser du att det inte duger med "oj vad jag tycker du är duktig". Detta är också skälet till att människorösten är olämplig för detta. Vi låter speciellt när vi kallat på Ebbe två timmar i ösregn. Och om två ska träna blir det ofrånkomligen olika röster.

Även om två klickers ser identiska ut kan hundens skarpa hörsel ändå avgöra skillnaden. Därför ska man ha endast en klicker till varje hund, är man flera som tränar hunden ska man samsas om klickern.

Bli bekant med klickern.

Jag kan gott förstå om du är ivrig att få komma igång att lära din hund de mest fantastiska konster med hjälp av din nya klicker. Och faktum är att du kan skaffa lite godis, kalla på din hund och sätta igång med *Inskolning* nästan direkt. Jag vet nämligen att det finns sådana som gärna kastar sig huvudstupa in i äventyren. Känner en särskilt väl. Man köper en ny TV, provar sig fram med hjälp av fjärrkontrollen till man hittar ett program. Några år senare upptäcker man att man faktiskt kan välja svenska språket, kan justera färger, ljud och till och med använda insomning.

Med tanke på detta har jag skrivit instruktionerna i de första övningarna så detaljerat att du mycket väl kan komma igång med din hund ganska omgående.

Då är förstas risken att du blir ännu en i den långa raden av klickare som besviket konstaterar att "klicking är nog bra, men inte för min hund".

Alltså föreslår jag att du låter din hund gå omkring och vara oklickad medan du själv lär dig hur det fungerar. Det kommer att

kräva någon vecka, men jag lovar att det blir en rolig vecka och att du efter några månader i stället utbrister "Kan detta vara möjligt? På mindre än timme har jag lärt min hund att plocka ihop sina saker i en låda, något jag inte lyckats lära min tonåring på 15 år".

Klickerns funktioner.

Klicker, röst och godis (KRG).

Tänk efter hur du ska hålla klickern för att den inte ska stjäla hundens intresse.

Klicket

är en brygga till belöningar, det berättar för hunden att det den *just nu gör* är precis vad du vill se och kommer att belönas med godis snarast möjligt. Därmed klarar man den för inläringen så avgörande *timing*en - om man klickar i rätt tid.

Läs mera om detta i xxx.

Belöningen

som klicket utlovade får inte dröja alltför länge eftersom den då inte kommer att förknippas med klicket. Godis kan ju vara ganska omständigt att plocka fram, därför bygger vi ännu en brygga: Vi låter den alltid tillgängliga och variationsrika **rösten** signalera att godis är på väg.

En mycket god ide är att man lär in ett par ord/ljud som man alltid använder för belöning. Då har man inte bara välbekanta ljud, man har också en ständigt närvarande reservklicker för de lägen där man inte kan eller får använda klicker, eller när hunden helt oväntat passerar korvkiosken utan att ens titta på den.

*Mer om hur man går tillväga med detta hittar du i xxx***Inklickning och Belöningar..**

Vad gäller godis

skall du förbereda lika många godisbitar som antalet upprepningar du planerat.

Du får inte efter klick plocka godis ur fickan eller en magväska

eftersom klicket då ganska snart kommer att få hunden att fokusera handen eller väskan. Att plocka godis på detta sätt fördröjer dessutom i onödan belöningen. Det bästa är att ha planerat antal bitar i godishanden.

I de fall man kastar godis förbi hunden kan man förstås ha godislagret på till exempel ett bord och plocka en bit när hunden inte ser.

Läs mer om röst, godis och andra belöningar xxxBelöningar.

OBS:

I övningsbeskrivningarna förkortar jag Klick, Röst, Godis till KRG, i vissa fall endast KR. Dessa tre element hör alltid ihop som länkarna i en kedja.

När kan man använda klicker?

Själv använder jag klickern i dessa situationer:

- inläring av nya moment eller delmoment, t ex läggande, gå in i buren, gripa apportbock.repetition av redan inlärd moment (polering kallar jag det)
- uppvärmning inför träning och tävling (matchning kallar jag det). Oftast räcker det med att visa klickern för att trigga igång hunden. Min Ozzy varvar upp rejält bara han ser klickern. Eftersom hundar ser färgen gult bra har vi en gul klicker, vilket också är en stor fördel när jag tappar den i gräset.
- berätta att jag är nöjd över att hunden avstår något. kaninen fick ett längre liv eller hunden vi mötte fick bara

ett förstrött ögonkast eftersom mitt lockrop "skavijobba?" fick all fokus.

När ska man inte använda klicker?

- när det handlar om långvariga och sammansatta moment, t ex en agilitybana. Inte ens en tävlingsmässig inkallning eller att gå in i buren och lägga sig
- när man inte är säker på att det planerade upplägget kommer att fungera som planerat. I vissa övningar krävs det att föraren skall hantera klicker, händer, fötter, koppel och godis. Då kan det vara befogat med lite klicklös inkörning.
- för att få hunden att göra något, dvs använda klickern som kommando. Om du klickar när hunden gräver i grannens gräsmatta kommer den för att hämta sitt godis - men vad har du lärt den?
- när den gör något oönskat samtidigt som det klickvärda, t.ex. sitter och skäller.
- när man är ur humör.
- när hunden sannolikt inte skulle bry sig, till exempel vid intensivt nosande i marken eller under stark rädsla, mm.

Att lära sig använda klickern.

Nedan listar jag ett antal möjligheter att träna sig själv i att använda klickern. Se det som en möjlighet att undvika de fällor och fallgropar som finns i en verksamhet som handlar om något så avancerat som inläring med ett totalt ovetande djur. Du skall alltså inte ha din hund med i dessa övningar. Du ska inte ens ha den närvarande eftersom den då i brist på belöning kommer att lära sig att klicket är ett helt betydelselöst ljud.

Om du tycker övningarna är enkla på gränsen till tramsiga tycker jag du ska prova. Det är låga odds på att du blir förvånad.

Träna dig i att:

- Dölja klickern.
Det är *klicket* som ska påverka hunden, inte *klickern*. Det är lätt gjort att man pekar med klickern som om den vore en fjärrkontroll. När hunden använder sin syn hör den betydligt sämre. Vänj dig vid att klickern ska vara i skymundan, armen rakt ner och klickern dold i handflatan.
- Tona ner godishanden. Av naturliga skäl är det stor risk att hunden blir allra mest intresserad av denna. Om du plockar varje godisbit ur fickan tappar du inte bara rytmen, du bryter hundens fokus efter varje klick. Och ger handen huvudrollen. Förbered för hur du ska hantera detta, allra bäst är att ha så många godisbitar i handen som antal upprepningar du planerat. Och att vara diskret med denna hand också.
Jag har ganska ofta haft godisbitar i munnen, vilket är smidigt eftersom man får en hand fri. Och man måste vara tyst, se nedan. Men ställer vissa krav på godiset...
- Vara tyst och stilla.
Ju tydligare klicket blir för hunden, desto bättre. Därför ska man inte bara undvika störningar, man ska se till att man när hunden försöker lista ut vad det är du vill inte blir en störning själv genom att röra dig och prata i onödan. När man ska belöna med röst efter klicket är det i glädjen lätt att det bubblar över i förtid.
Träna i att klicka och vara tyst och stilla i en sekund.
- Hålla ögonen på hunden.
När du kommit igång med att klickträna din hund är det avgörande att du noga observerar din hunds beteende. Det är ju så du avgör om hunden får en *träff*. Träna dig redan innan ni kommer igång i att läsa din hund. Det kan

man alltid göra utom möjligen när hunden sover. Gissa vad den tänker.

- Träna timing.

Om klicket kommer tidigare eller senare än önskat beteende lär vi hunden något annat än vad vi avsåg.

Det är alltså mycket viktigt att man tränar sin timing.

Ett sätt är att man ber någon kasta en tennisboll uppåt för att du ska klicka när den studsar i golvet.

En variant av detta är att du ska klicka när bollen når sin maximala höjd och hinna bli neutral före studs.

Man kan även klicka för att dränka ljudet av bollträffarna i en tennismatch på TV.

På youtube har jag lagt en video där du ska klicka för att Ozzy tittar in i kameran.

- Träna belöning.

För inlärningen är ju klicket det viktigaste, men det är inte oväsentligt att belöningen (godis) kommer ganska direkt efter klicket. Men trots detta får inte belöningen överlappa klicket.

Denna balans är inte helt enkel att uppnå utan träning, särskilt med kravet att man ska vara helt stilla inför klicket.

Även här kan man ha nytta av tennismatchen. Klicka bollträffarna som tidigare, men lägg till att du ska placera en godisbit i en skål mellan klicket för att innan nästa klick återgå till stillhet.

The Clicking Game.

Självklart har det under alla dessa års klickande med alla dessa hundar hänt saker som man aldrig glömmer. Som när Loke fick för sig att klickmålet var att hoppa upp i knäet på en totalt oförberdd mycket känd skådespelerska med en kopp te i handen. Eller när Ossie för första gången på eget initiativ sprang budföring till en äldre man med skägg. Eller när hästen plötsligt förstod vad targetting och slalom innebar.

Men de tillfällen jag minns allra mest för att de varit roliga, spännande, dramatiska men framförallt oerhört lärorika är följande lek. Den borde vara obligatorisk i alla hundkurser som handlar om inläring. Ingen hund är inblandad.

Man samlas några stycken i en möteslokal eller klubbstuga eller annan lokal med oöm möblering. Givetvis kan man förgylla en kväll hemma med familj och vänner men begränsa alkoholintaget då aktiviteten kräver såväl sans som balans.

Någon med insikt, kanske en kursledare, går helt kort igenom det viktigaste i klicking, som att timingen är viktig, hunden ska prova sig fram på egen hand, etc.

Därefter går man igenom de enkla reglerna för The Clicking Game. En av deltagarna utses till hund och en annan till tränare.

“Hunden” skickas ut och de övriga bestämmer vad som ska bli uppgiften. Jag har kvar en video från en minnesvärd övning på ett naturbruksgymnasium, uppgiften löd:

“gå till vänster direkt efter du kommit in, gå runt stolen som står i vägen och sedan tillbaka och emellan de två borden på andra sidan. Kryp under högra bordet, plocka upp mössan som ligger på golvet och lägg den på stolen intill. Gå sedan fram till skrivtavlan och skriv ditt namn.”

“Hunden” hämtas in och får direktiven:

“Gör precis vad du vill, när jag klickar kommer du hit för HighFive”.

Men givetvis inget om uppgiften. Varje gång “hunden “ gör något som stämmer med uppgiften får den ett klick. Efter varje klick ska man gå till klickaren och få sin belöning som är en HighFive i stället för leverbitar. Detta betyder att “hunden” efter varje klick börjar om från början, men får inte klick för det man redan kan.

Den som klickar kommer snart att förstå hur viktigt det är att man har klickmålet helt klart för sig, att man klickar med rätt timing, att

detta med jackpot kommer väldigt naturligt när hunden lyckas efter många försök. Man lär sig också att man kan hjälpa till en hel del genom att titta på stolen som väskan ska läggas på, detta med att styra med blicken fungerar även på vissa riktiga hundar.

De övriga i gruppen svävar mellan himmel och helvete. Man lider med den som står helt förvirrad och hjälplös efter att skamlöst inför gruppen förgäves ha ställt sig på ett ben på en stol. Man fröjdar sig och jublar högljutt när det blir rätt, oftast av ren slump. Detta fröjdande är en jackpot.

Man upplever också den farliga känslan av att vilja hjälpa till, att ge en knuff i rätt riktning. Det som då händer är att "hunden" i fortsättningen ständigt vänder sig mot hjälparen i hopp om att få slippa tänka.

Vad gäller "hunden" blir det tydligt hur viktigt det är med mod, temperament och erfarenhet.

Från RoseMarie som från början ilade runt som en iller och provade allt hon kunde hitta på och klarade uppgiften på rekordtid. Den som ser en spritpenna på en tavla och provar allt med den skriver snart sitt namn.

Till ***** på ovan nämnda gymnasium som efter några minuters misslyckanden som hon upplevde oerhört pinsamt stod blickstill med tomma ögon innan hon svimmade.

Och sen har vi Anna som var med några gånger. Hon var absolut ingen stjärna första gången, men efter ett par gånger hade hon förstått och blev en lysande stjärna.

Försök, försök, försök. Våga våga vinn.

Planera och genomföra klickerövning.

Här sammanfattar jag de viktigaste punkterna för en framgångsrik och rolig träning. Återvänd hit då och då för att undvika att du börjar slarva.

Förberedelser.

Planera.

Bestäm i förväg vad det är du vill se och alltså kommer att klicka för, *klickmålet*. Tänk på att detta moment ska vara en ögonblicksbild om det inte handlar om varaktighet, till exempel sitta kvar.

Bestäm antalet upprepningar.

Se till att *störningsnivån* är anpassad till hundens förmåga, börja alltid ett nytt moment hemma i köket.

Rigga och styra.

Eftersom de flesta moment vi lär in inte faller sig naturliga för en hund kan man behöva arrangera så att sannolikheten för att hunden gissar rätt blir rimligt stor. Om du till exempel vill att hunden ska trampa på en viss matta kommer detta troligen att inträffa betydligt tidigare om mattan ligger på ett litet köksgolv än i en medelstor gymnastiksal.

OBS:

I de inledande momenten beskriver jag ganska detaljerat detta med klickmål, störningar och riggning. Men efterhand överlåter jag detta åt dig själv att tänka på.

Hunden i jobbläge.

Se till att din hund är engagerad och inställd på att arbeta med dig. Du ser detta på rörelsemönster, uttryck i ögonen,

svansviftningar, etc.

I Inskolning har jag lagt in ett moment som handlar just om hur man bygger upp en rutin som skapar jobbläge.

Genomförande.

Vänta ut.

Med hunden i jobbläge är den helt inställd på att den med dig som arbetsledare ska utföra ett jobb som den kommer att få betalt för. Men du har medvetet varit minst sagt otydlig i din arbetsbeskrivning vilket betyder att hunden måste gissa sig fram till vad det är du tänker betala för.

Här ligger den största skillnaden gentemot gamla tiders träning. Då började man med att berätta för hunden vad den skulle göra, varefter man såg till att detta blev gjort. Allt utom det önskade bestraffades.

xxxDet är också här de vanligaste och grövsta misstagen görs i klickerträning. Man ger inte hunden tiden att tänka själv, på något sätt ligger det i vår natur att härska i stället för att leda. Men inte bara det - vi är alldeles för snabba att utgå ifrån att om hunden inte nästan direkt klarar uppgiften så kommer den inte att göra det utan lite hjälp på vägen. Om man verkligen ger hunden tid upplever man häpnadsväckande prestationer vilka blir allt vanligare ju mer av Tänknet man överlåter.

Det är alltid bättre att avbryta en övning än att ge en hjälp på traven. Jag tar upp detta i xxxTimeout.

Hunden föreslår.

Sträva efter att hunden i jobbläge tar initiativ i sin strävan efter att få ett klick. Detta kan bli lite si och så i början eftersom de flesta är vana att bli styrda, men efterhand som träningen fortskrider blir detta allt mera påtagligt. Skulle din hund förbli passiv kan du överväga att börja med de två sista övningarna i *Inskolning*, *Aktivitet* och *Lådan*.

Att hunden ska föreslå innebär att den inte kan göra fel. Allt den tar sig för som inte stämmer med ditt klickmål ska ignoreras men inte förbjudas.

Det innebär även att man måste lära sig att *vänta ut* hunden. Detta är något av det allra svåraste.

Du bekräftar.

När hunden råkar välja det du planerat, t.ex. trampar på en viss matta, bekräftar du med klick att det var detta du ville se och gärna ser igen.

Belöningar.

Eftersom du lärt hunden att klick betyder löfte om godis ska du alltid uppfylla detta löfte. Slarvar du med detta tappar klicket snart effekt.

Man ska sträva efter att belöna även med röst och kroppspråk.

Kommando.

Eftersom hunden ska ta initiativ ska man i de flesta fall undvika att blanda in kommandon från början. Detta lär man (oftast) in när hunden är säker på momentet.

Sammanfattning:

- **se till att hunden själv väljer att göra det du bestämt dig för.**
- **klicka när den gör detta.**
- **avsluta och belöna efter klicket.**

NRM - antiklick.

Regler och tips.

1. Träna i förväg dig i att använda klickern rätt, din hund ska inte behöva bli försöksdjur. Inte bara att du vet hur du ska få ljud ur den utan också hur du ska hantera händer, röst och kroppsspråk. *Att lära sig använda klickern.*
2. Om inte din hund inför träning är påtagligt uppspelt och förväntansfull är det i första hand detta du ska jobba med. Inte så att det ska bli enbart lek, snarare att du håller dig till enkla moment som hunden redan kan. Lägga tid på *Gör något* och *Lådan*. Och kanske avsluta varje träning med lek. *Den viktiga leken. Lekläge.*
3. Klickmålet ska vara en ögonblicksbild om träningen inte handlar om varaktighet. Vid sammansatta moment delar man upp i delmoment och lär in dem var för sig. Gärna i omvänd ordning, *backchaining*.
4. Om du använder fel timing lär du hunden något annat än du avsåg. Ju bättre du lyckats få din hund att reagera på klicket desto allvarigare blir detta. Det skulle till och med kunna bli farligt.
5. Anpassa störningsnivån. Det är i regel en god ide att träna ostört tills momentet är inlärt med fungerande kommando.
6. Se upp med antalet upprepningar. Överskrid mycket sällan 10, för mellansvåra moment 5-8, för moment som kräver mycket av hunden vad gäller svårighetsgrad eller tankearbete kan en enda upprepning vara det rätta. Och då kanske en jackpot. Ha alltid så många godisbitar i handen som det maximala antalet upprepningar du planerat.
7. Tänk på att om hunden får träff (klick) varje gång den försöker stannas inläringen av. Man bör ligga på så hög nivå att hunden missar 8 gånger av 10. När man kommit

så långt att missarna uteblir hoppar man då och då och allt oftare över även klickförtjänta försök, *oregelbunden förstärkning*. Detta är också ett sätt att avsluta inläringen.

8. Tänk på att ett klick *alltid* avslutar momentet. Man får alltså inte ha något krav på hunden efter ett klick. Det visar sig också att många hundar reagerar på samma sätt även på belöning, vilket kan ge oönskade följder. Om du till exempel tränar "sitt kvar" och belönar med rösten när den sätter sig är risken att den avbryter stor.
9. Se till att inte dina händer blir störningar när hunden försöker få en träff. Både klickerhand och godishand ska vara diskreta. Om hunden har svårt för en övning nära dig, till exempel sätta sig rakt, lägg märke till vad den tittar på. Väldigt ofta högerhanden. Detta gäller även röst och kroppsspråk. När hunden tänker får den inte störas.
10. Att variera godis är mycket effektivt. Mycket effektivare än att sträva efter godastänkbara.
11. Överväg att i vissa lägen ha godis i munnen i stället för i handen. Man lär sig snabbt att bita av en bit köttbulle och spotta ut. Man slipper störningarna ovan och får en jättefin ansiktsfokusering.
12. Ge alltid röstbelöning som en brygga till godis. KRG. Denna belöning kan med fördel vara inlärd, men gärna flera olika som anpassas till tillfället.
13. *Om du säger vad du menar vet hunden att du menar vad du säger.*
Om du till exempel verkligen önskar att din hund ska komma när du kallar på den skall du uttrycka denna önskan med rösten. Alltså "(villdukomma)hit?" och inte "KOMHITHUNDDJ_L!!!!".
Om du däremot vill att hunden ska låta bli något, till exempel lämna ett kvarsittande, ska du uttrycka detta med ett strävt "sitt kvar!" och inte med ett glatt "(kandusitta)kvar????". Så som vi människor fungerar är

det senare exemplet uppenbart, däremot inte det näst senaste.

Att detta är viktigt beror på att vad vi säger är starkt kopplat till vårt kroppspråk och vår kroppsvittring. Det är inte helt enkelt att säga "NEJ" samtidigt som man nickar instämmande. Detta är hunden en mästare på att avläsa. (se *nedan om ursprung*).

14. När det gäller passiva moment, till exempel hunden ska sitta kvar, kan det med vissa hundar vara nödvändigt att man ger ett något strävare kommando än när vi vill att hunden ska utföra något aktivt. Om man jublar kommandot kan hunden koppla ihop detta med KRG och betrakta jobbet som klart, vilket ju inte är så lyckat när den skulle vara passiv.

Detta betyder inte på något sätt att man skall ryta eller försöka skrämma hunden. jag skulle vilja beskriva tonen mera som "förmanande".

I beskrivningarna anger jag detta så här: "Stanna kvar!" i stället för "(kandu)stanna?".

15. Återkom till denna regelsamling tills du är färdig klickare. Det vill säga inom oöverskådlig framtid.

INSKOLNING

Denna del har flera viktiga syften:

- Du ska lära dig hur man tränar en hund.
- Din hund ska lära sig att lära.
- Du och din hund ska lära er samarbete.
- Vi lägger grunden till moment som återkommer senare.

Jag har valt moment som första hand ger övning i de olika metoder man använder i modern träning. Detta betyder att övningarna inte i första hand är valda för att vara särskilt enkla för dig.

De flesta övningar saknar praktisk användning, mest för att detta ökar chansen att träningen blir så lekfull som den ska vara.

Betrakta inte denna del av träningen som klar förrän du har en hund som deltar i träningen med liv och lust.

De övningar som kommer att betyda mest för den fortsatta träningen är dessa:

Lekläge - du skall kunna leka socialt med din hund på hundars vis. Då bibehåller du kompiskänslan, du kan låta dig besegras på samma sätt som en liten valp ofta skenbart tillåts vinna över vuxna hundar. Ungefär som när kaptenen låter sig besegras i armbrytning av den nye matrosen som är lite tilltufsad av sjöbusars ofta märkliga syn på humor.

Inklickning - du lär hunden en signal som ger exakt samma effekt som godis. Som när kaptenen meddelar *fri wisky efter babords halsar*.

Jobbläge - du ska närhelst du så önskar kunna få din hunds fulla uppmärksamhet. Och inte därför att den skall gå fot eller lägga sig, utan för att den ska vara i *passiv beredskap* för vidare order. Ungefär som när kaptenen beordrar *alle män på på däck* till sin besättning.

Med dessa i verktygslådan kommer resten att gå som en dans.

Lekläge.

Beskrivning.

Du skall vid behov kunna få din hund att leka med dig, på dina villkor.

Varför?

Lek är viktig för hunden på många sätt, och viktigast är kanske att leken kan användas för att bygga, utveckla och säkra sociala relationer. När du har genomfört ett träningspass som ställt stora krav på att hunden skall koncentrera sig och att lyda kan leken fungera som en återställare.

Vi kan med hjälp av leken stärka sociala band, vi kan släta över osämja, vi kan tillgodose hundars medfödda behov, vi kan lyfta undergivna hundar, vi kan få vara lite hundar själv.

Jag kom osökt att tänka på den ping-pong-diplomati som under Nixon fick USA och Kina att börja tala med varandra. USA skickade halvtaskiga bordtennisspelare till träning i Kina.

Tänket.

Sett ur träningssynpunkt ser jag tre olika former av lek:

- Social lek
Du och din hund har skenbart en kamp om herravälde och äganderätt. Detta kallas ofta just kamplek, men för mig ger ordet "kamp" fel vibrationer.
- Jaktlek
Att få förfölja och fånga in är en för alla hundar medfödd egenskap vilket gör att de flesta hundar finner stort nöje i det.
- Träningslek
Så som inläringen genomförs blir särskilt de enklare momenten så positiva för hunden att de mycket väl kan användas för lek. Det är riktigt smart att göra en inkallning eller ett läggande till en belöning!

Utförande.

Social lek.

För hundar handlar det vi kallar social lek inte om att fördriva tid på ett lättamt och föga allvarstygnt sätt. Hundars lek ska hellre jämföras med vårt idrottande där vi efter givna regler mäter våra färdigheter mot varandra och använder varandra för att förkovra oss. Olympiska spelen hette från början olympiska lekarna. I mitt avgångsbetyg från åk 7 finns ämnet *Lek och idrott*. Givetvis A.

Precis som vårt idrottande har sitt ursprung i grekers och romares sätt att skapa goda soldater har hundars lek alltid ett allvarligt och meningsfullt syfte. När de morrar och biter varandra kan leken nästan vara omöjlig att skilja från ett slagsmål.

Hundar leker med varandra av flera olika skäl:

- Man bygger sociala band.
- Man tränar kommunikation.
- Man fastställer social rang.
- Man tränar sina talanger i social kamp.
- Man tränar sina talanger i förföljande och bytesfångst.
- Man tränar reflexer, vighet, styrka.

Särskilt intressant är det att studera hur hundar med stor rangskillnad uppträder i lek. Detta eftersom vårt förhållande till våra hundar i mycket påminner om den vuxna hundens förhållande till en valp eller unghund. Jag ger Ossie mat och husrum som om han vore en valp, jag städar efter honom på trottoaren fast inte genom att äta bajset, jag skyddar honom, jag sköter hans päls, om än inte med tungan.

När en vuxen (erfaren) hund leker med en valp eller unghund är det tydligt hur skickligt den balanserar relationen. Det växlar sekundsnabbt mellan demonstration av total dominans och spelad undergivenhet. Man kan till exempel se en vuxen hund med alla tecken på skräck försöka fly från en valp, för att plötsligt

tvärvända och spela Herre. Katter är faktiskt ännu skickligare på detta. Också.

Valpen måste inse att den måste lyda de äldre och erfarna när så krävs, men detta får inte leda till att den blir oföretagsam och hämmad i sin utveckling eftersom detta skulle göra den oduglig i flocken. Därför "lyfts" den vid behov, särskilt efter en tillrättavisning.

Det är precis så du ska se din relation till din hund. När ni tränar de olika momenten är det ovillkorligen du som föfogar över tid, plats, godis, etc, oavsett att ni faktiskt har jättekul båda. Ju bättre du lyckas i din träning desto lydigare blir din hund rent allmänt.

Detta låter förstås väldigt bra. Men man riskerar att hunden med tiden av ren bekvämlighet bara inväntar dina order, vilket gör att den får allt svårare att lära nya moment. En av grundbultarna i träningen är ju att hunden tar egna initiativ och provar sig fram till vad du tänkt dig.

Jag kallar ett sådant tillstånd för *överlydnad*, ett tecken på bristande frimodighet. Jag jämför gärna med den stackars fotbollsspelande ungen med en skrikande förälder vid sidlinjen. Talangen fryser fast.

Vi kan ju inte undvika detta problem genom att låta hunden bestämma när, var, hur och vad vi ska träna. Men vi kan använda leken för att kompensera vår evinnerliga bestämmande.

Det är inte ovanligt att hundar till sin natur, eller som en följd av tveksam hantering, är alltför undergivna och försiktiga för att belöningsbaserad träning ska fungera. Därför finns i denna Inskolning två förslag till hur man kan komma tillrätta med detta genom att faktiskt överlåta en del av bestämmandet till hunden. Det handlar om *Gör något* och *Lådan*.

Social lek mellan hundar handlar oftast om brottning eller

dragkamp. Med en människa som ena parten föreslår jag dragkamp.

En fördel med dragkamp är att den till skillnad från tex bollkastning engagerar båda parter. Vilket betyder att hundens fokus riktas mot föraren och inte mot en boll.

En annan fördel är att man precis som jag tog upp ovan kan justera "maktbalansen" genom att agera mer eller mindre dominant.

Gör så här:

- Välj ett "kommando", dvs ett uttryck som du ska använda till att få hunden att ställa in sig på lek. T ex "skavileka?".
- Förbered för lek genom att t ex ha en kamprasa lätt tillgänglig.
Tips på bra kamprasa: Se nedan.
- Ge "kommandot" men ge det som ett "löfte " dvs spännande och lovande. Använd inte trasan som lockbete för då lär sig inte hunden kommandot. Den ska alltså vara dold när kommandot ges.
- Så snart hunden svarar på kommandot tar du fram trasan och utmanar till dragkamp. Var retfull och utmanande. Är hunden tveksam kan det bero på att dina händer är för nära, bind då trasan i ett snöre så som man gör när man leker med en katt.
- Vem som ska vinna beror i första hand på hundens uppträdande, se nedan. I princip kan man även här säga *den ska inte veta*.
- Om hunden är lite trög och svårstartad ska du låta den vinna varje gång tills intensiteten är på plats. Du låter den vinna genom att göra precis som när du förlorade i armbrytning mot din femårige son - sucka och berätta att du ger dig.

- Är hunden verkligen intensiv ska du se till att vinna varje gång. Vinner gör du genom att resa dig upp, bli passiv, ge ett allvarligt menat kommando. "Loss" är det vanligaste, själv använder jag "detärmin" eftersom när jag säger vad jag menar vet Ossie att jag menar vad jag säger. Du ska inte vinna genom att du är starkast och hotfullast. Vägrar hunden släppa går du därifrån och gör något helt annat. (Negativ bestraffning, se xxxoperant inläring i slutet av boken.
- Senare i denna del finns en övning som jag kallar "xxxatt släppa föremål". Det går ut på att lära hunden att släppa i stället för att bara kräva det.
- Upplever du hunden som hotfull skall du inte fortsätta med dragkamp.
- Du får inte dra så att hunden tvingas vrida nacken uppåt i vinkel mot ryggen vilket kan vara skadligt och inte alls liknar det hundar gör. Hundar sänker framkroppen för att få låg tyngdpunkt, maximal styrka, god balans. Du ska ha dina händer i sådan höjd att hundens huvud riktar sig nedåt. Ännu en fördel med detta är att du måste ner på hundens nivå.
- Du skall inte rycka och slita i trasan utan snarare segdra och släpa hunden från sida till sida.
- Försök vara hund. Morra och stöna, intala dig att det är en verklig dragkamp om ett stycke nyslagent rådjur.
- Överdriv inte. Verkar det som att hundens intensitet börjar bli okontrollerbar eller det tar lång tid för hunden att släppa eller den börjar försvara trasan ska du sluta med dessa övningar.
- Det är inte alltid lämpligt att ha dragkamp med sin hund. Det uppskattas inte på bussen eller i veterinärens väntrum. Därför skall du efterhand kunna använda "skavileka" som ett löfte, det vill säga hunden ska lära sig

vänta på leken men ändå ställa in sig på den. Då kan du få en alert hund med enbart ett röstkommando, ovärderligt i tävlingsringen. Det blir ett utmärkt alternativ till "skavijobba" som vi går igenom längre fram.

Det finns massor av fina dragkampgrejor i hundaffärerna. Gemensamt är att dom är dyra.

Det räcker med mycket enkla grejor. Köp en meter rep i bygghandeln för tiondel av priset i djurshoppen. Allra bäst menar jag ett avklippt jeansben eller en bit brandslang fungerar.

Se till att kampgrejen är så lång att du inte riskerar få in fingrarna i köttkvarnen. För en större hund absolut inte närmare käften än 50 cm.

Jaktlek.

Hundar har en medfödd instinkt att förfölja. Detta varierar mellan individer beroende både på arv och erfarenheter, men lusten att förfölja går att utveckla för dom alla.

För att tillgodose hundens behov att förfölja är det vanligen kast med boll eller pinne som gäller.

Jag är inte så förtjust i att hundar jagar efter bortflygande bollar, dessa accelerationer och tvärstopp klarar inte alla hundskelett och särskilt för tyngre hundar kan det bli mycket svåra förslitningsskador. Dessutom kan stressnivån nå skadligt höga höjder.

Om man ändå ägnar sig åt detta ska man kasta högt i stället för långt. Kasta bollen uppåt och låt hunden försöka göra en "lyra" eller ha kul med studsarna. Det skonar skelettet.

En boll som inte är rund, en "kong", gör studsarna oförutsägbara, närmare småviltsjakt kommer man inte.

I xxx finns ett ypperligt alternativ till jaktlek, en direkt utveckling av boll- och pinnkastning som faktiskt kan leda till det som de flesta hundar allra helst vill syssla med: *Näsarbete*.

Träningslek.

Eftersom vår träning bygger på att hunden inte bara deltar frivilligt utan dessutom faktiskt strängt taget får välja vad den vill göra (tror den ja) blir träning och lek för hunden i stort sett samma sak. En hund som tränas på detta sätt visar alla tecken på lek när den sätter sig vid sidan, kommer på inkallning, går fot. Till och med de moment som hundar brukar avsky, nämligen där de kommenderas till passivitet (som läggande) kan vara svåra att skilja från trick. xxxOzzy i träningslek.

Varför då inte utnyttja dessa moment som lekmoment? När du kommit en bit på väg kan din hund så många moment att du kan välja ut några att använda för lek. För Ozzy använder jag bl a:

- Utgångsläge
- start footwork
- backa
- läggande
- snurra (rallylydnad)
- hämta
- läggande på matta
- targetting

(se xxxvideo !)

När Ossie och jag tränat till exempel ett helt lydnadsklassprogram kan jag fråga honom "skavi leka?" varefter vi fyrar av några

lekmoment.

Om man lärt in några roliga trick kan man givetvis använda sig av dessa, men om man ser allt man lär hunden som trick gör det ju ingen annan skillnad än att tricken har man sällan praktisk nytta av.

Inklickning.

Beskrivning.

Du har redan skaffat dig en klicker och nu är det äntligen dags att ta den i bruk. Det första du ska göra är att lära hunden att ljudet från *just denna* klicker är ett *löfte* om att godis är på väg. Detta är den enda klickerövning där man inte kräver någon prestation av hunden, men du skall ändå vara noga med jobbläget.

Varför?

Se *Regler och tips/4, Bli bekant med klickern, Operant inläring.*

Tänket.

Som du redan vet ska man sträva efter att bekräfta för hunden att den *gör* rätt, inte att den *gjort* rätt. Detta kallar vi *förstärkning* som följs av *belöningar*.

Tänk på att hunger ger bättre effekt. Och att alltför stor hunger leder till att hunden får svårt att fokusera på uppgiften.

Utförande.

Inklickning liksom de första grundövningarna ska du göra hemma och inomhus för att undvika störningar. När du kommit igång med träningen kan du mycket väl lägga in inklickningar i mera störande miljöer. Till exempel gör jag alltid en inklickning innan jag går in med Ozzy i en lydadsring, det ökar hans vakenhet och lust att samarbeta.

Första gången du klickar håller du klickern nära ett öra (hundens) för att se hur den reagerar för ljudet. Ser du att den känner obehag avbryter du för att dämpa ljudet genom att t ex hålla klickern bakom dig, i fickan, i en vante på handen, etc. Den kommer att vänja sig.

Ett av de vanligaste problemen är att man gör sina händer alltför intressanta. Om man viftar för mycket med dessa klickande och godisleverande händer kan man få svårt att få hunden att slita

sin blick ifrån dem. Särskilt stora problem får man om man varje gång plockar en godisbit ur en ficka eller väska. Alltså, vifta inte med händerna utan håll dem så diskret som möjligt. Och ha så många godisbitar i handen som du tänker upprepa klicket. Och peka inte med klickern som den vore en fjärrkontroll.

Genomför övningen nedan 2-3 gånger minst en gång per dag och gärna i anslutning till utfodring. Hur många övningar som krävs varierar med hund och ålder. En valp kanske 2-3 gånger. Sjuårige Ozzy behövde en vecka med två gånger per dag innan han slungade en sko tvärs över rummet eftersom inget hänt på tre sekunder.

Det är förstås också så att klicket blir viktigare för hunden efterhand som man använder den i träningen.

- Ladda med 10 godisbitar, klicker i andra handen. Låt hunden sköta sig själv.
- Klicka
- Ge godis direkt i munnen. Röstberöm.
- Upprepa så snart hunden svalt.

Efter några gånger har du en hund som passivt sitter framför dig och vänta på att bli matad. Då kan du med fördel börja släppa godis på golvet i olika riktningar så att hunden blir aktiverad.

Testa inklickning.

Gör så här för att kontrollera hur hunden reagerar på klicket:

- Låt hunden vara med när du förbereder godis etc. Om den inte intresserat studerar dina förberedelser är inklickningen inte klar. (detta är egentligen jobbläge som är nästa moment).
- Om den genom någon aktivitet försöker få dig att klicka (du kan inte missa det) kan du betrakta inklickningen som så klar att du kan använda den i de kommande övningarna. Klicka när du tycker det passar, men inte om hunden gnyr eller skäller.

- Ett annat sätt är att klicka när hunden sover eller är upptagen med andra bestyr. Reagerar den med iver och intresse är det på god väg. Men klicka inte om hunden håller på med att till exempel äta bordsben – tänk på att *det hunden gör när den hör klicket är vad den lär sig*.
- Du behöver inte sikta på våldsam aktivitet, när du väl kommit igång med övningar kommer dessa att öka hundens förmåga att koppla ihop klick med utförande och belöning.

Jobbläge

Beskrivning.

Du skall med *ett kommando få din hund att lystra*, att göra sig beredd på att invänta vidare order om vad som ska ske. Andra ord med ungefär samma innebörd skulle kunna vara *lydnadsberedskap* och *grundlydnad*. Jag kallar det tyst för mig själv att jag *stämplar in* hunden.

För säkerhets skull påpekar jag att det handlar om att hunden glatt och förväntansfullt och vid gott mod går till jobbet. Den släpar sig inte dit med tunga steg, sänkt huvud och krökt rygg. Tvärt emot gamla tiders industriarbetare skriker hunden "ÄNTLIGEN!" på morgonen och "Fan också" på kvällen.

Varför jobbläge?

Traditionellt brukar man lägga in störningar i slutfasen av en momentinläring och jag menar inte att man helt skall släppa på denna princip. Men genom att störningsträna "en gång för alla" kommer detta att gynna inläringen, bland annat eftersom man betydligt tidigare kan flytta träningen från den störningsfria hemmamiljön till andra platser.

Detta borde vara en utomordentlig träning för nybörjare- och valpkurser, den lämpar sig perfekt för träning i grupp till skillnad från inkallning, läggande och gå i koppel. Och jag vet att det egentligen är denna träning de flesta är ute efter.

Jag jämför gärna med hur min lärare fick oss stackars elever i jobbläge när lektionen började. Han slog rottingen i katedern med en skarp knall som följd. Innebörden av detta fick vi lära oss de gånger rottingen kom till avsedd användning därför att någon tappat fokus genom att till exempel fnissa lite därför att Bertil gjorde grimaser.

Jobbläge ser man hos polishund när den är i tjänst, även om den inte utför något. Det betyder inte att den är totalt fokuserad på sin förare. Den får, och skall, vara observant på omgivningen, men den ska vara i sådan beredskap att den i varje ögonblick reagerar på ett kommando.

Brandmännen i jour är i jobbläge till eldsvådan lyser med sin närvaro. Hahaha.

En mycket värdefull bieffekt av denna träning förutom att den klart avgränsar arbetstid blir att man bygger upp ett samarbete där det står helt klart vem som är chefen. En annan fördel är att man får en hund som är lätt att kontrollera i svåra miljöer, även om man inte lär den något annat.

Och inte minst: Man kan med rent samvete låta sin hund träffa och umgås med andra hundar - den har ju lärt sig skillnaden mellan arbetstid och fritid.

Tänket.

Precis som i inklickning skall hunden inte utföra något moment, men den skall behålla *lydnadsberedskap* (fokus) så länge som föraren bestämmer.

Och själva poängen: den skall klara detta även under störningar.

Alltså:

Jobbläge kan man se som ett moment där hundens prestation består i att den är beredd på vidare order och ignorerar störningar.

Använda jobbläge.

I varje läge där man på något sätt skall arbeta med sin hund försätter man den i jobbläge. Det kan handla om det som denna bok handlar om, inlärningsträning, men det kan också handla om

att man är på väg in i en tävlingsring, att man vill undvika bråk med den andra hunden på bussen, etc.

Observera:

I inläring av detta moment skall man söka upp störningar i stället för att som i alla andra moment undvika dem till momentet fungerar ostört. Av naturliga skäl kommer detta att ta tid eftersom man måste ge sig ut i samhället och leta störningar.

Men detta hindrar inte att man samtidigt kör igång inläring av andra moment så länge man håller dem störningsfria, det vill säga hemma inomhus.

Utförande.

Den största svårigheten ligger i att hunden skall vara både fokuserad och passiv. Detta kan vara svårt för livliga hundar och man får naturligtvis inte kräva total stillhet. Iver, nyfikenhet och lust att samarbeta kan leda till att den trampar runt lite, men det viktiga är att den inte tar sig för något helt annat, som att leka med katten, börja äta, lägga sig och sova.

Om det visar sig att hunden får svårt att behålla fokus även om man håller sig till korta perioder kan man öka hundens förväntan med hjälp av mera värdefull belöning, "godare godis". Detta skapar högre förväntan och därmed mera fokus.

Det kan också vara så att man av samma skäl för vissa hundar redan från början ska byta ut godisbelöning mot lek. Och givetvis är det inte alls fel att man knyter hunden till sig genom att småprata med den.

Förslag upplägg.

Målet är att hunden ska klara *passiv fokusering* i 30 sekunder under störning.

Anvisningarna nedan är endast riktlinjer. Anpassa till din egen hund och din egen fantasi.

*De serier av tidsintervaller jag föreslagit bygger på **oregelbundna intervaller**, som du kan läsa mer om i xxxKvalitetsträning.*

- Förbered klicker och godis. Den inklickade hunden sitter förmodligen redan fullt fokuserad framför dig. Ladda med fem godisbitar i handen.
- Ge kommando "skavijobba?" på ett sådant sätt att hunden spetsar öronen och ser allmänt fokuserad ut. Var i alla upprepningar noga med att du ger kommandot med samma röstläge och volym.
Tänk på att det inte är ögonkontakt ni tränar, undvik att låsa hundens blick. Du ska inte i onödan hjälpa hunden genom att småprata, men om det blir nödvändigt är det ok.
Se till att hunden inte klarar uppgiften därför att den stirrar på klickern.
- Räkna tyst till tre, KRG om hunden inte tappat fokus. Kasta godis förbi hunden så att den avbryter fokuseringen.
Efter ett tag kan det tänkas att hunden blir så stimulerad att den börjar gnälla och dansa runt. Detta ska du inte betrakta som en träff, hunden ska vara behärskat intresserad. Idealiskt om den sitter ner och spänt iakttagert vad som sker.
- Upprepa till godisslut, men räkna till 4, 7, 7, 3 i de följande upprepningarna.
- Upprepa till hunden får KRG varje upprepning, men minst tre åtskilda övningstillfällen.

- Upprepa på annan, men ostörd, plats. Använd intervallerna 3, 10, 10, 15, 3.
- Upprepa på olika platser inomhus. Använd lämpliga intervaller, målet är att hunden ska vara säker på 30 sekunder. Sluta alltid med kort intervall.
Lägg till enkla störningar, som till exempel åskådare, leksak på golvet, full matskål, etc.
Fortsätt med detta till hunden inte låter sig störas.
- Upprepa utomhus i miljöer med varierande störningar. Man kan med fördel här även lägga in att man tränar under rörelse.
Lämpligt är också att man börjar byta ut godis mot lek, helst social lek.
Om hunden reagerar starkt på en viss störning, till exempel joggare, är det viktigt att man tränar denna, men med från början lågt ställda krav och anpassade belöningar.
Om hunden däremot är rädd för något, till exempel tung trafik, ska man vara försiktig - tillvänjning är en helt annan sak.
Tänk på att man oftast kan styra störningens styrka genom anpassad distans. Om man till exempel tränar invid ett joggingspår bör man välja ett avstånd som hunden oftast klarar.

Förslag:

trafik, gatumiljö, joggare, andra djur (hästar, kor, får, höns, katter ...), korvkiosk, tåg, barngrupper.....
och slutligen: lekande hundar.

OBSERVERA:

I kommande övningsbeskrivningar utgår jag ifrån att du börjar varje övning med Jobbläge/instämpling och avslutar med utstämpling.

KRG= Klick Röst Godis.

Vacker tass.

Beskrivning.

Hunden skall på kommando lyfta en tass på ett sätt som påminner om den hälsar på föraren. På vilket eller vilka sätt avgörs efterhand.

Varför?

Detta moment kommer du aldrig att få någon praktisk nytta av. Det är något man kan använda som partytrick eller som ett tändmedel inför t.ex. en tävling.

Att jag väljer att börja med ett mer lekfullt än nyttigt moment beror på att lekfulla moment lockar fram lekfull träning, vilket vi hoppas kommer att följa med till de mera allvarligt menade momenten.

Ett annat skäl att välja Vacker Tass är att man inte behöver fundera så mycket på hur man ska få hunden att gissa rätt. Detta att försöka klura ut ett upplägg som styr hunden i rätt riktning är en av de stora utmaningarna i klicking, du får ju till exempel vänta ganska länge på att hunden utan hjälp ska lista ut att du vill att den ska ställa sig på frambenen.

Att få hunden att lyfta sin tass är väldigt enkelt. Detta är nämligen ett medfött beteende som alla hundar har med sig från de första timmarnas masserande av mammans spenar, "mjölktrampet".

Detta utvecklas efter några veckor till att valpen hälsar på de som återvänder från jakten genom att puffa med tassens på kinden.

Detta utlöser en kräkreflex som producerar byte som förvaras i krävan. Prova att peta din hund på kinden med ett finger, när du hittar rätt punkt gäspar den. Men gör det inte om den nyss ätit en rutten kanin.

I hela hundens liv finns sedan detta kvar som en bedjande, tiggande gest. Vi människor har ett par motsvarande beteenden, till exempel att visa handflatorna, lägga huvudet på sned eller böja det.

Tasslyftet används även i *blidkande* situationer. När du kommer

hem och avslöjar Mulle stående på köksbordet är det mycket troligt att han lyfter en tass för att avstyra den attack du signalerar.

Utförande.

Genom att försätta hunden i tiggläge kan du enkelt få den att lyfta tasserna. Detta tiggläge skapar du genom att väcka förväntan som du sedan dröjer med att uppfylla.

Att det är medfött och därmed enkelt innebär inte att du ska räkna med att det kommer direkt. Det kan ta tid, men att *vänta ut* är en av de stora utmaningarna i klicking så det är lika bra att vänja sig från början. Att vänta ut innebär alltid total passivitet.

Det du ska lära hunden är

på kommando "tass" (eller vad du väljer) lyfta sin högra tass.

I sammanfattning lägger vi upp träningen så här:

1. Hunden ska utan kommando lyfta höger eller vänster tass. 2. Hunden ska välja att lyfta enbart höger tass.
3. Lär in ett ord som ska bli ett kommando.
4. Lär in utförande på kommandot.

Klickmål:

Lyft en av tassarna.

Ladda med 6-8 godisbitar.

- Ställ dig i avspänt läge, beredd att klicka. Hunden framför dig. Fokusera hundens framtassar noga. Försök inte hjälpa till.
- Vänta ut hunden. Den kommer förr eller senare att lyfta en av sina tassarna.
- KRG direkt när detta sker, även minsta ansats. Släng godis på golvet så att hunden lämnar platsen.
- Upprepa till godisslut.
- Upprepa denna övning 2-3 gånger, eller till hunden relativt omgående lyfter en tass. Använd samma plats varje gång.

Klickmål: Lyft höger tass.

Nu ska vi utveckla högertass genom att klicka enbart för dessa, samt eliminera vänstertass genom att ignorera dem. Det är mycket viktigt att du inte betraktar vänstertassen som ett fel eller misstag, det är en miss=icketräff som du absolut inte på något sätt får visa missnöje över eftersom detta kommer att hämma hundens lust att försöka igen.

- Samma övning som föregående, men KRG enbart för lyft högertass. Ignorera vänstertass.
- Upprepa denna övning till hunden i stort sett varje gång enbart väljer höger tass.

Klickmål:

Lär in kommandoord. (läs om detta i xxx).

Allt vi lär hunden ska den utföra på kommando. Detta lär man in genom att "baka ihop" valt kommandoord med utförandet så att även detta blir förstärkt av klicket.

- Samma upplägg som föregående övning.
- När hunden lyfter höger tass ger du kommandot "tass" direkt följt av KRG.
Du ska alltså i detta läge *inte* försöka få hunden att lyfta tassens på kommandot, se i detta skede kommandot som en del av förstärkningen.
- Upprepa detta 2-3 övningar med uppehåll för återhämtning.

Klickmål:

Fäst kommandot.

Nu ska du göra kommando av kommandot.

- Du väntar inte längre på att hunden ska lyfta tassens, du ger kommandot innan.
- När hunden lyfter tassens – KRG.
- Om det går mer än två sekunder innan tassens lyfts upprepar du kommandot.

- Upprepa detta steg till hunden varje gång lyfter tasserna på ditt kommando.
- Efter några upprepningar kan du då och då provocera hunden genom att inte ge kommandot och invänta att den ändå lyfter tasserna. Genom att du ignorerar detta lär sig hunden snabbt att det inte lönar sig att lyfta på tasserna om den inte fått kommando. Detta kan ju bli ganska viktigt i moment som "hoppaubilen", "stannakvar", "gåinteutigatan".

Utvecklingar.

Nu har du ett färdigt moment. När du ger kommando "tass" (eller vad du nu valt) lyfter hunden sin tass.

Detta kan du utveckla, här kommer några ideer:

- Du kan som ett extra kommando lära in att du räcker fram din hand som om ni hälsar.
- **Vinka.** Klicka inte för första lyftet, vänta till det andra, tredje, ...
- **Skaka tass.** Låt din framsträckta högerhand bli kommandot.
- **High Five.** Lär in högre lyft mot vänster handflata.
- **Alternativa tassar.** Olika kommandon för höger /vänster tass.
- **Båda tassarna.** Lyfta båda tassarna samtidigt.

Ögonkontakt.

Beskrivning:

På kommando ska hunden ta ögonkontakt med dig och behålla denna kontakt till annat besked.

Varför?

Detta kommer att ge dig ett mycket användbart verktyg.

Förutom att du kommer att kunna få din hund att i varje ögonblick ta ögonkontakt (fokusera) med dig kommer du själv att få en grundlig genomkörare i vad *timing* innebär.

Att i varje ögonblick kunna få sin hunds fulla uppmärksamhet är vad varje tävlingsförare önskar sig. Men det är också vad den som t ex vill undvika konfrontation vid hundmöte eller få hunden distraherad hos veterinären värderar mycket högt.

Att kunna få ögonkontakt med sin hund är också till god hjälp när du senare ska lära din hund "footwork", att gå snyggt vid sidan. Belöningsträning ger i och för sig en hund ökad benägenhet att ta ögonkontakt. Detta är gott och väl, men vad vi nu vill är att ögonkontakt ska tagas när föraren så vill.

Tänket.

Detta moment består av två delmoment

* tag ögonkontakt

* håll ögonkontakt (håll kvar blicken).

Tag ögonkontakt.

Klickmål:

Hunden ska självmant välj att ta synkontakt med dig. För att den ska kunna välja att titta på dig måste den ju först titta bort från dig, annars kommer den att sätta sig framför dig och titta dig i ögonen hela tiden. Och då är det ju inte du som bestämt det.

- Ha klicker i ena handen och 5-10 godisbitar i andra.
Ha hunden framför dig.

- Låt hunden lukta på din knutna godishand. Därefter för du godisarmen uppåt och rakt ut från sidan så att handen blir oåtkomlig för hunden. Detta skulle vi kunna kalla en "omvänd styrning", du använder ju armen för att få hunden att göra tvärtemot det du egentligen vill den ska göra!
- Den kommer att fokusera godishanden så länge tålamodet räcker.
- När detta tryter kommer den med hjälp av sin blick uppmana dig att genast sluta med dessa dumheter och börja leverera. Detta ögonkast är en *träff*, alltså KRG.
- Upprepa till godisslut.

Hur lång tid det tar innan träff varierar mycket från hund till hund, från några få sekunder till ett par minuter. Till detta bidrar att många hundar är "blyga" och har svårt att titta människor i ögonen.

Det är viktigt att det är hunden själv som tar kontakten, hjälp den inte med ljud eller andra signaler.

Den största svårigheten här är att det kan bli nästan omöjligt att leva upp till kravet på timing i klicket. Ett ögonkast går rasande fort och du måste verkligen vara på hugget. Som tur är kommer dina förseningar att hamna i nästa klickmål, att behålla kontakten. Men skulle hunden hinna titta bort när klicket når den - ve och fasa. Du har lärt den undvika din blick.

Oavsett hur lång tid det tar för första träffen kommer du mycket snart att se hur den kortas. Upprepa övningen till den nästan direkt struntar i godishanden och ger dig ögonkastet. Det vill säga när det nästan ser ut som om godisarmens höjning är ett kommando.

Håll ögonkontakt.

Nu skall du börja lära din hund att behålla ögonkontakten. Detta blir ett exempel på *tidsklicking* (se *xxxkvalitetsträning*) dvs du lär hunden att ett moment pågår till du avslutar.. Detta kommer att bli till god hjälp när ni börjar på *Stanna kvar* där hunden ska sitta eller ligga kvar så länge och på det avstånd föraren bestämmer.

Klickmål:

Som klickmål bestämmer du inför varje upprepning en tid som hunden ska klara för *träff*. Börja med några få sekunder, det finns ingen anledning att arbeta med längre tider än 10-15 sekunder eftersom de flesta hundar därefter xxxgeneraliserar.

- Samma upplägg som föregående övning.
- När hunden tar kontakt börjar du räkna tyst för dig själv.
- Om hunden håller fast kontakten till du räknat klart - KRG.
- Släpper den fokus i förväg ignorerar du, tänker *vad bra att Bella missar ibland*, och gör ett nytt försök.
- Det är inte fel att man i början hjälper hunden att behålla kontakten genom att till exempel blinka, le, ge ett vänligt ord. Men detta får inte bli ett evigt pladder och ska jobbas bort efterhand.

Lära in kommando.

"Titta" är här ett lämpligt kommando. Tänk på att "t" och kort "i" är ett par av de ljud som passar hundöron särskilt bra. Dessutom är det ett ord som faller sig naturligt i detta sammanhang. Själv har jag flera kommandon för att få Ozzys fokus. Ett av dem är särskilt användbart i de sammanhang där man inte ostraffat använder extra kommandon, dvs lydadsprov. Där har jag ett snorhämtningsljud, den sniffning man gör när snoret är på väg att lämna näsan och man har en macka i vardera handen.

- Samma övning som tidigare.

- Ge kommando "titta" omedelbart före KRG.
- Upprepa denna övning 2-3 gånger efter återhämtning.

Fästa kommandot.

Nu ska du ge kommandot för att få hunden att ta kontakt. Den väljer alltså inte själv längre. Problemet blir nu att hunden säkerligen redan sitter där och kontaktar.

- Du ska nu träna detta som ett färdigt moment. Detta betyder att du inte längre använder godisarmen och passar på att ge kommandot när hunden är ofokuserad.
- När du ger KRG kastar du godis förbi hunden så att den kommer i läge för ny upprepning.
- Så snart hunden fått tag i sitt godis ger du nytt kommando och upprepar.
- Använd detta moment då och då i varierande situationer, även om det saknas anledning.

Namninlärning.

Beskrivning.

Detta är en förövning till något som senare ska bli en säker inkallning. Man kan kalla det en lystringsövning där du ska lära hunden att när den hör sitt namn skall den rikta sin uppmärksamhet mot dig.

Varför.

Förutom att detta är ännu en övning som stärker hundens lust att lära och din förmåga att träna med klicking är detta en mycket god grund för en mycket säker inkallning, som vi tar upp senare.

En annan baktanke är att komma ifrån problemet att man gärna väntar med att träna inkallning till man behöver det, och då är det så dags. I denna övning ser vi det mera som ett kravlöst trick.

Tänket.

Eftersom hunden genom tidigare övningar har fått klart för sig att ett klick betyder att den kan avhämta sitt godis hos dig kommer det redan från början likna en helt vanlig inkallning, Skillnaden ligger i att vi här inte går längre än att lära in hundens namn så grundligt att lystringen blir en *reflex*, det vill säga hunden överväger inte om den ska reagera eller ej. Detta gör vi genom att hålla krav- och störningsnivån på låg nivå och istället ökar antalet övningar och upprepningar.

Om du vill se en reflex hos din hund

- säg något vänligt och se svansen
- säg något oväntat och se öronen
- öppna kylskåpsdörren.

Utförande.

Klickmål:

Hunden signalerar att den reagerat på sitt namn.

Du ska noga studera hunden för att kunna se dessa signaler. Då lär du dig nämligen snart att se hur öronen signalerar ökad

uppmärksamhet och du lär dig också se hur den *börjar* vända sig mot dig, eller att svansen ger utslag.

- Träna inomhus och utan störningar. Lägg gärna in en övning när ni ändå tränar något annat. Många upprepningar och enkelhet är vad som gäller.
- Ladda med cirka 10 godisbitar, gärna hårt godis som hörs när det landar på golvet.
- *Kasta en godis förbi hunden.*
- *När hunden plockat upp godis och börjat svälja säger du namnet på ett sätt som väcker nyfikenhet och inte fasa.*
- *När hunden fokuserar dig - KRG. När den kommit fram till dig - kasta godis förbi hunden på samma sätt.*
- *Upprepa.*
- Var noga med att säga namnet på samma sätt varje gång.
- Det är viktigt att hunden kommer in till dig innan du kastar ny godis. Det är ju så inkallningen ska komma att se ut. Om du kastar när den är på avstånd kommer namnet snarare att bli ett stanna-kommando. Kommer den inte - locka.
- Om hunden inte reagerar på namnet får du INTE upprepa det. Betrakta det som miss, vänta några sekunder, nytt försök.
Du får heller inte höja rösten för att det ska bli flera träff, ett misstag de flesta gör. Lär dig istället att använda rösten på ett sätt som attraherar hunden.
- Den enda stegring man kan tänka sig lägga in är att man sänker röstvolymen.
- Utomhus kan man prova hur långt man kommit genom att göra ett "anrop" i ett läge där det inte behövs. Reagerar inte hunden vet du att det behövs mer träning.
Reagerar hunden är det kanske läge för Jackpot?

Gå in i halsband

Beskrivning:

När du håller det öppna läder- eller textilhalsbandet framför hundens huvud skall den "gå in i halsbandet" så att du slipper trä på det.

Varför?

Jag har sett hundägare som med hjälp av detta löst "armlängdsproblemet", det vill säga att hunden dansar runt ägaren just utom räckhåll för att slippa bli uppkopplad. Annars är anledningen till att jag tagit med denna övning i huvudsak att den innebär ännu fler utmaningar vad gäller att vänta ut, stegra, etc. Och är ett typexempel på den teknik som kallas *shaping* - successiv stegring mot ett slutmål. Detta är också en lämplig förövning till *targeting*.

Utrustning.

Läder- eller textilhalsband. Undvik kedja i detta sammanhang.

Klickmål:

Hunden skall föra sitt huvud mot och sedermera genom halsbandet man håller framför den.

- *Börja med att du håller halsbandet minst 20 cm framför hunden ett par sekunder innan du själv sätter på det och klickar när det passerar öronen. Godis när det är på plats. Upprepa detta några gånger.*
- *Efter ett uppehåll på några minuter håller du kvar halsbandet framför hunden och inväntar att den rör huvudet i riktning mot halsbandet. Klicka för detta, för halsbandet på plats, belöna. Godkänn minsta rörelse i rätt riktning.*

- *När hunden direkt rör huvudet mot halsbandet höjer du kravet på rörelsens längd in i halsbandet. Sätt nivåer som "halva nosen", "ögonhöjd", "öron".*
- *Upprepa till godisslut.*
- Tänk på att göra färre upprepningar efterhand som du ökar kraven.
- Något kommando krävs knappast eftersom halsbandet är kommando nog.
- Tips: gör denna övning när ni ska gå på promenad. Dels är hunden då troligen uppspelt och företagsam, dels blir promenaden en extra belöning.

Öppna dörr.

Beskrivning:

Detta går ut på att hunden skall öppna en inåtgående dörr eller grind genom att dra i tex ett rep.

Varför?

Som de flesta moment i denna inskolning är detta kanske inte något som varje hund måste kunna. Vilket ju faktiskt betyder att detta kan bli ännu en övning i lättsam och positiv träning. En användning jag en gång varit med om var att det rep man lärde hunden dra i för att stänga dörren med tiden blev ett dragrep för andra syften. Vad man än band fast detta rep i började hunden släpa på. Bland annat en liten vagn med stenar kors och tvärs över tomten som ren motion.

Tänket.

Om dörren öppnas genom att man trycker på ett handtag fäster man repet i detta, är dörren frigående fäster man repet i höjd med hundens huvud.

Självklart måste hunden ha en viss storlek och styrka för att klara detta.

Skaffa ett ganska kraftigt rep eller annan anordning som hunden kan dra i. Ett annat tips är en boll i snöre.

Utförande.

Klickmål:

Hunden drar i repet, dörren eller grinden börjar öppnas.

Lek dragkamp några gånger med repet så att hunden vänjer sig vid att dra i detta. Fråga först "dörren?" och upprepa detta under leken för att redan nu lära in ett kommando. Detta är ingen klickövning.

- När hunden villigt ställer upp på dragkamp fäster du repet på lämpligt sätt i dörren.

- Inför övning placerar du klickergodiset på andra sidan dörren, gärna så att hunden ser att du gör det. Detta gör du i varje upprepning tills vidare.
Dörren på glänt om den är stängd med handtag.
- *Ställ dig i närheten av dörren, titta på repet.*
Ge kommando "dörren".
Vänta ut.
- *Så snart hunden fattar repet och börjar dra - KR. Då släpper troligen hunden repet men det är precis som det ska vara. Inget godis från handen.*
Hjälp till med att öppna dörren vid behov. Att godiset ligger utanför dörren måste du kanske visa ett par gånger.
- Fördröj efterhand klicket så att dörren öppnas allt mer och till slut så mycket att hunden kommer ut utan din hjälp.
- Dra efterhand ner på hjälpen och dra dig undan från dörren. Låt hunden göra allt utan hjälp.
- Sluta med belöningen utanför dörren. I stället kan du ha kopplet hängande utanför och låta hunden öppna dörren för promenad.

I Targeting går jag igenom hur man lär hunden stänga en dörr.

Aktivitetsträning: Gör något.

Beskrivning:

Denna annorlunda träning går ut på att öka hundens *aktivitetslust* i en träningssituation. Man skulle kunna kalla det "fritt val"-träning eftersom man erbjuder ett urval av lockelser som hunden fritt får välja ifrån.

Till skillnad från tidigare moment är vi inte ute efter ett visst beteende, utan helt enkelt att hunden *gör något*.

Faktum är att det inte så lite påminner om The Clicking Game.

Varför?

Operant inläring bygger på att hunden provar sig fram till den handling som ger framgång, *förstärkning*. Detta kräver naturligtvis att hunden verkligen försöker och inte passivt inväntar direktiv.

Detta är långt ifrån alltid fallet. Den vanligaste anledningen till detta är att hunden har en bakgrund med kommandostyrd träning där föraren alltid tar initiativet och bestraffningar är vanliga vanliga - "*om jag inte gör något kan jag inte göra fel*". Det kan också vara så att man i sin träning gjort allting rätt men slarvat med det kanske svåraste, att *vänta ut*, varit för snabb med hjälperna.

Om din hund redan deltar med liv och lust så snart den är i jobbläge - "*Om jag provar allt lyckas jag förr eller senare*"- behöver du kanske inte denna träning. Den kanske till och med är olämplig om din hund nästan exploderar när klickern kommer fram.

Men om hunden bara är "normalgalen" tycker jag du ska prova denna intressanta och lärorika träning. Du kommer att lära dig mycket om hur din hund reagerar och kommunicerar.

Av egen erfarenhet kan jag lova att underhållningen kan nå höjder som de flesta TV-shower inte kommer i närheten av.

Utförande.

Din hund ska fritt få välja sina egna aktiviteter där du klickar för de du godkänner. För att öka urvalet lägger du i förväg ut ett antal föremål, som t.ex.

- leksaker, bollar, petflaska (tom!), apportbock, toalettrullar (papperslösa), mjölkkartonger (tomma!!!), låg pall (att hoppa upp på eller klättra på), repstump, koppel, etc.

Undvik:

- skor, böcker, elektronik, ätligt, vasst, giftigt eller på annat sätt farligt

Klickmål:

“Gör något”. Du skall klicka för aktivitet, inte för ett särskilt utförande. Dock gäller vissa regler, se nedan.

- Med hunden i jobbläge inväntar du att den ska ta sig för något. Det påminner om när du kontrollerade om inklickningen var klar. Förmodligen kommer din hund att invänta dina vidare besked.
- Men det kommer inget besked. Det kommer heller inga som helst försök från dig att få den att göra något. Du väntar helt passivt och tittar förstrött på golvet sidan om hunden.
- Medan du nu står där och tänker "vad ska hon göra?" tänker hunden "hur ska jag göra för att få ett klick?"
- Förr eller senare börjar den prova sig fram till vad det är du önskar, och detta underlättas av att du lagt ut ett antal hanteringsbara föremål. Försök inte skynda på! Om väntetiden blir lång visar detta bara att träningen behövs.
- Om det går trögt ska du godkänna även ansatser, till exempel att den tittar på ett föremål.
- Risken finns att den provar skall, gny eller gnäll. Ljud ska

du aldrig godkänna. Om du ignorerar kommer den att förstå att den valt fel vilket också är en lärdom. Om du försöker tysta henne med förbud har du bäddat dåligt för den fortsatta övningen, straff leder till passivitet.

- Det kan mycket väl dyka upp en vädjan, dvs den ber dig att klicka. Hundar ber genom att lyfta en tass, det är ett tiggbeteende som har med sig från första till sista dagen. Om du redan lärt in detta kommer det ganska säkert. Detta är en *träff*.
- Det är ganska troligt att några av de föregående momenten du lärt in dyker upp här.
- Andra trick som den redan lärt sig, kanske för flera år sedan, kan också dyka upp. Den kanske slänger sig ner och rullar runt, dansar på två ben, etc. Även detta godkänner du om det inte handlar om något du ångrar du lärt in.
- Allting som den gör med de föremål du lagt ut är träffar.
- Oavsett vad den börjar med är det troligt att den upprepar detta eftersom det lönade sig - det är ju faktiskt så klickingen ska fungera.
Om den t ex började med att lyfta tass så fortsätter den troligen med detta. Men ditt övningsmål var inte att lära den lyfta tass, utan att lära den att *prova sig fram* till framgång. Därför godkänner du i fortsättningen av denna övning endast 2-3 upprepningar, därefter ignorerar du. Så snart den varierar, t ex byter tass, eller väljer något helt annat godkänner du.
- Vid godisslut avslutar du. Då tycker du att du varit väldigt duktig.
Hunden är också ytterst nöjd eftersom den så enkelt tränat dig i att klicka för flera riktigt roliga och inte alls

besvärliga moment.

- När du har den aktivitet du känner dig nöjd med kan du antingen betrakta detta som fullbordat eller ta ett steg till och bara klicka för en enda upprepning, dvs hunden byter aktivitet varje gång. Det är vanligen en fråga om bara ett fåtal övningar innan hunden förstår att den ska byta moment varje gång.

Kom ihåg:

- Du får inte på något sätt påverka hunden att vara aktiv. Du är åskådare.
- Går det trögt kan du några gånger välja att godkänna att hunden tittar mot ett föremål.
- Du kan även styra aktivitetsnivån genom att anpassa hunger.
- Om din hund är road av agility och du har tillgång till några hinder kan du sätta dig på en stol och beundra uppvisningen.

Hundar blir verkligen stimulerade av detta med "självvald aktivitet". Min Ozzy är 10 år och låter sig inte ryckas med av det lilla. Men när jag hemma på gräsmattan sätter upp rutan och ett hopphinder samt en apportbock och släpper dit honom för egen aktivitet blir han som en valp.

För att inte tala om när jag placerar honom bland agilityhinder eller lägger ut rallyskyltar.

Jodå, han kan läsa.

Lådan.

Beskrivning.

Det handlar om att få sin hund att hantera en papplåda på så många olika sätt som möjligt. Övningen påminner om den föregående aktivitetsövningen men ställer ännu större krav på hundens förmåga att ta initiativ eftersom det endast är ett föremål att hantera.

Varför?

Som föregående moment är detta nyttigt för den hund som har svårt att ta sig för något utan direktiv och hjälp och därför kommer att få problem med kommande mera krävande uppgifter.

Men det handlar också om föraren. Det är nyttigt att bara sitta där på en stol och betrakta uppvisningen. Det skadar inte att lära sig att hålla mun och händer i styr. Här heller.

Lådan.

Välj gärna en låda som är stor nog för hunden kan hoppa in i. Medger att detta kan bli svårt med en rottweiler. Köp tvättmaskin på postorder.

Har du en liten hund och en stor låda kan du skära ner en sida, eller varför inte skära ut ett hål i sidan.

Varning 1:

Gör inte om mitt misstag när Loke första gången hoppade ner i lådan. Den var redan bokad av en katt. Vet du hur arg en katt blir över en dubbelbokning när den får en labrador över sig?

Varning 2:

Om du ska flytta, vakta dina flyttkartonger.

Utförande.

Som vanligt då det gäller inläring med föremål inblandade, som t ex apportering och hopp, ska första målet vara att få hunden att tänka "det är nåt med den där lådan". Därför ska du se till att lådan "sticker ut", dvs ha så få andra intressanta saker som

möjligt inom synhåll.

Av samma skäl ska du inledningsvis klicka allt hunden gör som kan kopplas till lådan, som att den tittar på den, vänder sig mot den eller rör sig mot den. Ignorera allt annat, men förbjud ingenting.

I början kan du också godkänna att hunden upprepar samma hantering 2-3 gånger.

Efterhand som hunden blivit säker på att det är lådan som ger träffar går du successivt över till att kräva ny hantering varje gång. Men ha inte bråttom med detta, det är inte ens säkert att man ska ha det kravet på alla hundar.

Klicket.

Som vanligt klickar du så tidigt som möjligt. Detta gäller också om hunden första gången tar ett steg mot lådan även om det finns en chans att den skulle ta fler steg.

Skulle den förvåna dig genom att rusa rakt på lådan har du en jackpot-situation (se del xxx*Avancerad klicking*).

Belöning.

Ge hunden godis ur din hand. Då tvingas den nämligen till omstart varje gång istället för att den har en ständigt pågående lådmassakrering genom att du kastar godis till den.

Placera dig några meter bort för att göra helt klart att du inte medverkar i lådhanteringen. Detta understryks ännu tydligare om du sitter på en stol.

Tips

En lite blyg och alltför väluppfostrad hund kan få svårt att intressera sig för ett nytt föremål, den kanske har lärt sig att snälla och fina hundar får inte vara nyfikna och inte göra något utan samtycke med Ledaren.

Denna hund kan du hjälpa genom att du själv visar intresse för lådan. Sparka till den, släpa den etc. Och ge den tid (hunden). Om hunden inte vågar röra sig mot lådan kan du placera dig så

att lådan är emellan er och klicka för steg i rätt riktning.
Däremot ska du inte lägga godis i lådan.

Här följer en förteckning över tänkbara hanteringar.

- * vänder sig i lådans riktning
- * tittar mot lådan
- * börjar gå mot lådan
- * går hela vägen fram till lådan
- * rör vid lådan med nosen
- * rör vid lådan med tass
- * stöter iväg lådan med nos eller tass
- * släpar lådan
- * för iväg lådan med nosen
- * sätter fot i lådan
- * klättrar ner i lådan
- * slänger lådan över sig
- * vänder upp och ner på lådan
- * biter i lådan
- * släpar lådan till dig
- * sliter lådan i småbitar

Alla dessa och några till har jag upplevt när jag praktiserat detta, och ungefär denna ordning, men det kan förstås variera.

Skulle du uppleva att det blir väldigt hög intensitet ska du fundera på att avstå denna övning. Prova om hunden i sin hantering får en tendens att vakta lådan, i så fall avbryter du omedelbart.

För nytta och nöje.

Sättande.

Beskrivning.

Detta moment går ut på att hunden skall sätta sig på kommando oavsett var den befinner sig, inom rimligt avstånd förstås.

Observera noga att det handlar om "sätta" och inte "sitta". Hur du lär den sitta kvar hittar du i nästa moment.

Varför.

Att kunna sätta hunden även på avstånd är väldigt användbart i situationer där man behöver få omedelbar kontroll över den. Man skulle ju kunna tänka sig att en inkallning vore det mera naturliga. Men eftersom det kan handla om något som behöver omedelbart stopp och kanske på avstånd är kanske vår vänliga och lekfulla inkallning inte det säkraste. Man kan ju tänka sig att hunden och du befinner er på olika sidor av en trafikerad väg.

Rigging:

Om hunden har en tendens att komma in till dig innan den sätter sig kan det vara en god ide att ha någon form av staket mellan sig själv och hunden, eller alternativt har den uppkopplad. Börja med att du står någon meter från staketet, öka avståndet efterhand.

- Troligen har din hund redan hört ordet "sitt" några gånger varför vi för ovanlighetens skull i detta moment börjar direkt med kommandot.
Säg inte "Bella, sitt" vilket man gärna omedvetet gör för att påkalla uppmärksamhet. "Bella" betyder ju för de flesta hundar inkallning och här vill vi ju att den ska sätta sig där den befinner sig.
- Börja med hunden på kort avstånd, ett par meter.
När hunden är i jobbläge, stående eller gående, ger du kommando "sitt?" och väntar ut. När hunden börjar sätta sig ger du KRG. Om du klickar med rätt timing hinner hunden inte sätta sig helt innan den hämtar den godisbit

du kastade på golvet.

Kasta förbi hunden, det blir då mindre lönt för den att komma in till dig före nästa sättande.

- Sätter sig inte hunden inom cirka 10 sekunder upprepar du kommandot, men höj inte rösten. Lägg snarare in mera lockrop i den. Skulle mot förmodan ingenting ha hänt på några försök hjälper du till genom att hålla klickerhanden rakt upp så att hunden tittar uppåt. Detta ökar benägenheten att sätta sig. Om du fortsätter med detta ska du tänka på att rösten måste komma före armen - xxxsynen slår ut hörseln och det är ju röstkommandot vi tänker lära in.
- När hunden sätter sig på röstkommando direkt och varje gång ökar du successivt avstånd och störningar.
- Tänk på hur du kommenderar. Det är märkvärdigt vanligt att människor inte har några problem med att säga "hit" på ett vänligt sätt men inte klarar "sitt", "ligg", eller "stå". Se *xxxRegler och Tips*.

Stanna kvar (sitt).

Beskrivning:

Detta är en naturlig fortsättning av föregående moment, sättande. Målet är nu att hunden ska sitta kvar tills den får annat besked. Detta besked kan vara till exempel inkallning, men vi väljer att du ska gå till hunden och där avsluta.

Ett rimligt mål, åtminstone om man planerar att tävla lydnad, är 20 meters avstånd under en minut före återgång.

Varför?

Du kan sätta den kvar till exempel för att

- hälsa på en hundrädd bekant
- lösa bussbiljett
- vänta med leriga tassor medan du hämtar hink och trasa.
- start i agility och tävla rally eller lydnad.

Att tänka på:

Sättandet enligt föregående moment måste vara klart. Eftersom hundar inte är särskilt förtjusta i att bli kommenderade till passivitet och dessutom blivit inställda på att bli klickade för sättandet ska man räkna med att sättandet blir skadat och då och då kommer att behövas fräschas upp enligt föregående övning, det vill säga utan kvarsittande.

Av samma skäl ska du begränsa antalet upprepningar till 3-4, det sista utan kvarsittande, det vill säga KRG direkt vid sättandet.

Utförande.

Börja med kort avstånd, 2-3 meter, håll dig till detta tills hunden förstått själva proceduren.

- Sätt hunden enligt föregående moment. Så snart den satt sig ger du kommando "stanna kvar!" Utropstecknet innebär att detta kommando ska ha en något strävare ton, se *xxxRegler och tips, 14*. Du kan understryka kommandot genom att samtidigt ge ett lätt varnande

handtecken.

- Gå till hunden, om den sitter kvar tills du stannat framför den ett par sekunder ger du KRG. Det är inte fel att upprepa "stanna" någon gång på vägen. Rör dig naturligt, går du alltför försiktigt kan detta oroa hunden. Om hunden lämnar sittandet före klick ignorerar du och börjar om.
- När detta fungerar börjar du med fördröjningar. Du går inte omedelbart tillbaka till hunden efter "stanna", och du klickar efter varierande tider efter att du stannat framför hunden. Arbeta med en fördröjning i taget. Variera tiderna 2-10 sekunder.

Öka efterhand avstånd och tider.

Glöm inte att renovera sättandet då och då. Särskilt om det börjar bli långsamt.

Gå i koppel !!!

Eftersom denna bok handlar om inläring kommer detta *inte* i första hand att handla om hur man löser det vanligaste problemet hundägare har - att hunden drar i koppel. Jag utgår tvärtom ifrån att du är så klok att du tänker förebygga att hunden lär sig dra i koppel.

För att travestera xxx

Om jag inte gjort det jag nu faktiskt gjorde

Då hade jag gjort det jag verkligen borde.

Det verkar som om de flesta som skaffar sig en valp går och hoppas på att just deras exemplar inte kommer att dra i koppel, vilket är som att hoppas på att den aldrig ska tugga på något olämpligt. Därför bryr man sig inte om att lära hunden gå i koppel, det är mycket viktigare att den inte hårar ner i soffan eller smutsar ner golvet med sina leriga tassar.

Därför är det inte alls otroligt att just din hund drar i koppel. Men om man lär sig hur man borde ha gjort är man betydligt närmare hur man ska göra.

Jag delar upp *gå i koppel* på följande sätt, utgående från anledningen till att man går med hunden:

- Rastning - hunden behöver utträta sina behov och få motion.
- Transport - man har ett mål, till exempel busshållplats. Eller joggar med den.
- Footwork - tävlingsmässigt med hög precision. Detta har fått ett eget kapitel.

Vi betraktar Rastning och Transport som två olika moment.

Som alla andra moment måste man koppla dem till kommandon som berättar för hunden vad som förväntas. Förutom

kommandon kan man ge andra ledtrådar för försäkra sig om att hunden får helt klart för sig vad som gäller.

För att lära hunden skilja mellan rastning och transport använder vi oss av:

- kommandon: "Gåfint" för transport, "varsågod" för rastning. Hitta på bättre själv om du tror du kan!
- Tempo: Raskt tempo för transport. Jag brukar informera om att Systemet stänger om fem minuter.
I rastning bestämmer hunden tempot så länge det går så långsamt att man kan skicka SMS under tiden.
- Koppellängd: Mycket kort koppel i transport. Gamla tiders promenadkoppel var inte så dumma.
Full koppellängd i rastning.

De allra flesta hundpromenader i koppel kan delas upp i dessa två kategorier, rastning och transport. Man kanske brukar gå till ett visst rastningsområde i form av till exempel rasthage eller park, och då kan man betrakta promenaden dit och hem som transport och vistelsen där som rastning. Genom att göra detta tydligt med kommandon, tempo och koppellängd kan varje promenad bli träning.

Transport.

Den metod jag beskriver här är absolut inte den vackraste och kommer troligen att väcka höga rop på spöstraff och skampåle.

Den skiljer sig också från bokens övriga moment där huvudprincipen är att vi ser till att hunden väljer att göra det vi önskar och belönar detta. Här tar vi från början taktpinnen och berättar för hunden vem som bestämmer och vad som ska göras.

Detta är den metod som jag funnit fungera bäst för de flesta hundägare när det gäller gå i koppel eftersom de flesta vill ha enkla och snabba lösningar. Den som tänker lära in trick och

avancerad lydnad förväntas vara beredd på att arbeta på ett mera proffsigt sätt, men att gå med sin hund i koppel är något som ingen hundägare kan komma undan.

Koppelhantering etc.

Klicker och godis i höger hand. Om du kan ordna lämpligt godis, till exempel köttbullar, kan man med stor fördel ha detta i munnen. När hunden börjar förstå att köttbullar kan välja den omvända vägen och spottas ut ökar benägenheten att fokusera förarens ansikte.

- Välj en miljö som är ganska störningsfri, viktigast är kanske att det under de första övningarna saknas åskådare...
- I fickan skall du ha något som kallas *extern belöning*. Detta finns beskrivet på annan plats i boken. Jag har varit med om att man haft hundens frukost i en plastpåse i fickan. Vad man än väljer ska det vara en betydligt rejälare belöning än klickgodiset.
- Din vänsterarm skall hänga rakt ner längs sidan med handen bestämt låst mot höft eller lår (ditt). I detta läge har du maximal styrka mot drag och ryck i kopplet. Handen ska vara kvar i detta läge hela tiden.
- Samla ihop kopplet så att hunden får minimalt rörelseutrymme. För en medelstor hund betyder detta att du håller nästan vid halsbandet. Då kommer hunden att ha sitt huvud i den position vi vill ha det.
- Hunden ska alltså inte kunna gå framför, bakom eller ut från sidan. Den ska heller inte kunna nosa i marken. En stor fördel med att hålla handen på detta sätt är att du inte kan rycka i kopplet.
- Du får under inga förhållande ha halsband som är kopplat i stryp. Men gärna kedja ändå.
- Eftersom hunden inte kommer att gilla att gå på detta sätt skall du berätta för den att det är du som bestämmer och att det inte kommer att löna sig att protestera. Detta gör

du genom ett hurtfriskt kommando och ett lika hurtfriskt tempo.

- När du börjar gå är det troligt att hunden protesterar genom att försöka klänga sig ur halsband, vägra följa med, etc. Slå till dövöra och döv hjärta. Tänk på dina armbågar och handleder som nickar instämmande. Fortsätt i precis samma tempo och var noga med att din vänsterhand ligger klistrad.

De första 3-5 övningarna

ska vara korta, kanske max 50 meter. Där saktar du in, pratar beundrande, ger fullt koppel och plockar fram "frukosten". Därifrån kan du sedan välja "rastning", för att efter en stund genomföra en ny transport. Växlingen mellan transport och rastning gör skillnaden klar för hunden.

Skulle det bli så att hunden redan i detta tidiga skede väljer att gå utan drag i kopplet skall du vara beredd på att klicka och genast avsluta med röst och godis.

Kommande övningar

genomförs utan extern belöning.

Nu går du tills draget i kopplet upphör och hunden går lugnt, även om den inte fokuserar. Då ger du KRG och avslutar med rastning.

Efterhand som hunden börjar gå fint direkt efter start fördröjer du KRG och förlänger sträckor.

GLÖM INTE:

- kommando "gåfint!!!!!!".
- låst vänsterhand
- kortkort koppel.

Alternativ.

Om du av någon anledning inte gillar det kortkorta kopplet kan du välja att ge hunden mera spelrum med ett längre koppel. Du skall ändå hålla vänsterhanden låst på samma sätt som tidigare. Här

är det en fördel om du kan ha någon form av barriär till vänster om hunden för att förhindra att den drar iväg utåt ifrån dig. När hunden råkar hamna i rätt position - KRG.

Nackdelarna med detta är att hunden blir betydligt starkare och att den får tillfälle att nosa i marken.

Rastning.

När hunden ska gå i rastningstempo ger du hela kopplet och ett passande kommando, till exempel "varsågod". Därefter bestämmer du

- riktning och vägval. Det är du som bestämmer var och vart ni skall gå.
- tempo. Du skall spankulera. Njuta av omgivningen. Lyssna på fåglarna.

Hunden bestämmer

- var ni skall stanna. Det finns fler luktfläckar än man kan tro. Och det kan ta längre tid att analysera vissa av dom än vad man kan tro.

Jag tror inte vi har klart för oss hur viktigt och nyttigt för hunden det är att få göra dessa analyser. En sak som jag i varje fall lärt mig är att om min hund inte får tillräckligt med tid att "lukta av sig" när vi kommer till en tävlingsplats uteblir toppresultaten. Vad gäller Ossie även att få hälsa på ett tillräckligt antal människor. Så när du står där i snålblåsten och börjar bli irriterad över hur lång tid det kan ta, tänk då på att när du kommer hem kanske TVn är sönder och mobilen borta. Hur skaffar du dig själv nu senaste nytt?

Se detta som hundens egen kvalitetstid. Bäst kvalite blir det om man går längs gator med stolpar eller träd. Här har stadshundarna en av sina fördelar. Andra är att de är välvårdade,

vana vid det mesta, kommer ut regelbundet, och får vara ensam hemma.

Om hunden väljer att vilja dra iväg i högt tempo ska du lugnt stanna kvar och invänta att den börjar nosa av i brist på annan sysselsättning eller lugnt rör sig mot nästa införläck.

Gå i koppel???

Beskrivning.

Detta är en variant av att lära in "koppelhyfs" som kanske är mera i takt med tidens strömningar än den föregående. Den bygger snarare på att hunden kommer underfund med att det lönar sig att gå ordentligt än att det straffar sig att hafsa iväg. Har man gått igenom de föreflövningarna är jag ganska övertygad om att man föredrar detta upplägg.

Varför?

Detta är en intressant och lärorik träning som bygger på något jag kallar yyyAha-träning: Man använder ett redan inlärt moment som belöning för ett annat.

Tänket.

Vi bygger detta på principen att när hunden är på väg att dra i kopplet avbryter man. Men man avbryter inte genom att korrigera eller bestraffa utan tvärtom genom att erbjuda ett alternativ, nämligen sättande. Detta förutsätter alltså att man genomfört momentet *Sättande*, och att detta för hunden är något riktigt positivt.

Utförande.

- **Repetera Sättande**, det första momentet i denna del. Gör detta störningsfritt inomhus och med hunden kopplad i fri position.
Använd helst koppel och halsband som är nya för hunden. Detta för att slippa problemet att den kanske redan lärt sig dra i sitt befintliga koppel.
Använd inte kopplet för att på något sätt styra.
- Lagg särskild vikt vid att detta ska bli positivt för hunden. När den hör kommandot "sitt" ska den reagera med påtagligt intresse. Detta uppnår du genom att till exempel inte bara ge röst och godis som belöning utan även leka.

Och varför inte en och annan yyyJackpot? Gör prestationen till något som den egentligen inte är.

- När du kommenderar "sitt" ska du samtidigt vända dig från hunden, det vill säga åt motsatt håll. Låt gärna hunden ta ett par steg i denna nya riktning före sättande och KRG. Varför kommer att framgå nedan.
- Upprepa detta till du märker att hunden förväntar sig att du ska kommendera "sitt", och kanske gör det av sig själv då och då.

- **I rörelse.**

Det kan vara en god ide att hunden innan denna övning har fått sitt behov av rörelse och avnosning tillgodosedda genom en rastningstur i sitt vanliga koppel.

- Välj en relativt störningsfri sträcka utomhus. Undvik det vanliga promenadstråket eftersom det är risk att hunden drar iväg där.
Byt utrustning.
- Gå med hunden i full koppellängd. Så snart du ser att kopplet är på väg att sträckas upprepar du sitt-övningen på precis samma sätt som tidigare inomhus.
Stanna och vänd alltså ryggen åt hunden i samma ögonblick som du kommenderar "sitt".
KRG när hunden sätter sig. Ge godis så att hunden följer med när du startar i den nya riktningen.
- Upprepa till kopplet hela tiden hänger slakt.

- **Slutför inläring.**

Inför i vanlig ordning störningar och tona ner klickingen. Däremot ska du vara medveten om att detta är färskvara, och att ett beteende som aldrig får någon respons ebbar ut - *yyyutsläckning*.

- Om denna övning genomförs noga har man en mycket god grund för att ge sig på det betydligt mera avancerade ***Footwork.***

Vänta - Varsågod.

Beskrivning.

Du skall lära hunden ett passivitetskommandot "vänta" som innebär att den skall hålla sig passiv, avvakta, till den får frikopplingen "varsågod".

Hunden skall avvakta att göra något den normalt får göra. Det handlar alltså inte om förbudsträning där man avbryter eller förhindrar ett oönskat beteende.

Detta är något som den normale hundägaren (om det fanns någon...) har betydligt mer nytta av än de flesta andra moment.

I många fall är "stanna kvar" (se nedan) ett alternativ, men detta är mera strikt medan hunden i "vänta" oftast får ändra ställning eller flytta sig.

Varför?

Exempel på situationer där detta är användbart:

- vänta vid övergångsställe
- vänta på att hälsa till gästerna tagit skydd
- du skall hälsa på hundrädd bekant
- vänta på att hoppa ur bil eller lämna öppen bur.
- Ensam hemma.
- Du skall återbörda bollen till fotbollsspelarna.
Listan kan göras oändligt lång.

Exempel på andra situationer som kanske inte är till lika uppenbar nytta:

- Vänta vid matskålen.
- Vänta i eget rum
- Vänta vid dörr inför promenad.

Vi skall använda oss av just dessa tre situationer i våra övningar. Inte bara därför att de kan utföras inomhus hemma, utan också just för att de inte är så allvarstygda.

Tänket.

Eftersom "vänta" skall kunna kastas in i vilken situation som helst blir *generaliseringen* viktig. Därför väljer vi att arbeta med tre olika situationer i en och samma övning, Genom att efterhand byta ut dessa övningar får vi snart en hund som förstår innebörden av "vänta" oavsett vad det gäller.

Utförande.

Förbered de tre övningarna så att de kan utföras i följd.

I övningen med matskålen ska hunden vara kopplad så att du kan hindra den från att missa utan bestraffning.

I övningen "eget rum" bör den inledningsvis inte vara instängd, kunna se sina människor och det bör finnas en tydlig gräns i form av till exempel tröskel.

I "väntan vid dörr" kan man simulera promenad.

Klickmål:

Bestäm hur lång tid hunden ska klara för att få KRG.

- sätt på koppel och halsband/sätt ner matskål/placera i rum.
- ge kommando "vänta", förmanande men inte elakt.
- I de inledande övningarna kan man behöva hjälpa till med röst, men minsta möjliga.
- KRG om hunden klarar klickmålet. Ge kommando "varsågod" omedelbart före klick och låt hunden äta, komma ut ur rum, gå ut som belöning.
- Om korrigeringsbehovs avbryter man och börjar om. Godkänn inte om du behövt använda koppel, hunden fört oväsen eller på annat sätt missat.

Efterhand som hunden förstår vad "vänta" går ut på börjar du använda det i vardagssituationer. Byt ut KRG med vänlig

röstbelöning. Men var noga med att alltid använda “vänta” och “varsågod”.

Plocka upp föremål.

Beskrivning:

Hunden ska på kommando plocka upp ett föremål som du pekar på och/eller fokuserar.

Varför?

En av de vanligaste uppgifterna för en så kallad servicehund är just att hämta föremål till den rullstolsbundne eller på annat sätt hämmade. Du är givetvis frisk som en nötkärna och skulle med lätthet själv plocka upp din tappade plånbok, men även nötkärnor kan ha sina lata dagar eller vilja imponera på sina kärnfulla bekanta.

Tänket.

I denna övning är det mindre uppenbart att hunden kommer att göra rätt mer eller mindre av en händelse. Om det ligger ett för hunden ointressant föremål på golvet och du står beredd med klicker och godis är det inte troligt att hunden från början visar intresse för föremålet. Därför är detta moment ett exempel på hur man börjar med något som mycket litet liknar det tänkta utförandet och sedan genom *shaping* steg för steg kommer allt närmare målet.

Intressant med detta moment är att vi utnyttjar en egenskap hos hunden som först på senare år blivit uppmärksammas: Den förstår vad det innebär när vi pekar i en viss riktning eller fokuserar ett visst föremål. På så sätt kan man få en hund att röra sig i en viss riktning, något som inte vargar eller barn under tre år och inga andra djur klarar bortsett från vissa apor. Kanske är inte denna egenskap utvecklad hos din hund, men genom att ändå arbeta med den kommer du att kunna ha användning för den i många andra sammanhang.

Det är också ett exempel på en av de stora utmaningarna i klicking: Att i den inledande övningen få hunden att av sig själv

göra något den inte har den minsta anledning att göra. Har man väl passerat detta och kanske ytterliggare något steg brukar det rulla på mer eller mindre av sig själv.

Alltså: Ge detta moment tid och du kommer att kunna lära din hund i stort sett vad som helst med klicker. Med daglig träning skulle jag föreslå minst 2 veckor för att få detta moment klart.

Utförande.

Vi delar upp momentet i dessa *delmoment* som vart och ett motsvarar ett *klickmål*:

- Hunden fokuserar ett föremål som ligger på golvet under den.
- Hunden sänker huvudet mot föremålet.
- Hunden rör vid föremålet.
- Hunden griper över föremålet
- Hunden lyfter föremålet
- Hunden plockar på kommando upp föremål.

Det kan mycket väl bli så att du kan hoppa över vissa delmoment. Omt.ex. hunden i andra steget inte bara sänker huvudet mot föremålet utan också rör vid det är det detta du ska klicka.

Föremål.

Välj inte hundens käraste leksak eller något som förknippas med mat. En vante, en socka, en träpinne. Om du tänker lära hunden apportering är en träapport mycket lämplig. Oavsett vad du väljer ska det vara lätt att bita om, vänta alltså med nyckelknippa, ölburk och skiftnyckel till det fungerar säkert med enklare föremål. Vill du prova med mobiltelefon eller fjärrkontroll står du själv för risken.

Självklart ska det vara ofarligt, använd inte glasföremål eller annat som hunden kan skada sig på.

Givetvis gäller också att ju lättare föremålet är att gripa, desto snabbare kommer det att gå.

För att de inledande övningarna ska klaras av inom rimlig tid ska

du avgränsa utrymmet och plocka bort andra föremål som kan störa.

Klicker och händer.

Eftersom du ska peka behöver du ha en hand ledig. Ha därför klicker och godis i samma hand, det fungerar utmärkt efter några gånger.

Utförande.

När du lägger föremålet på golvet i hundens åsyn kommer detta att dra till sig hundens intresse så att den inte behöver fundera så mycket på vad du egentligen vill. Därför blir första försöket enkelt - KRG medan hunden fokuserar föremålet, det vill säga direkt efter du lagt det.

Steg 1. Klickmål: Hunden fokuserar föremålet.

Arbeta med ett och samma föremål i hela detta steg. Jag utgår ifrån en strumpa.

- Lägg strumpan på golvet under huvudet (hundens).
- Tystna, fokusera strumpan och peka på den med pekfingret.
- Vänta på att hunden ska fokusera strumpan, eller i varje fall nedåt. Låser den sig vid godishanden, ta undan den.
- Klicka direkt när den fokuserar strumpan, röstberöm och godis direkt i munnen (hundens).
- Upprepa till godisslut.

Skulle det visa sig att hunden inte alls tittar nedåt ska du först notera vad det är hunden väljer att fokusera och om möjligt eliminera detta. Annars kan du hjälpa den på traven genom att med en fot försiktigt röra vid och flytta föremålet. Men ge den först rejält med tid och hjälp den inte med rösten!

Alternativt kan du några gånger placera godis under strumpan, men det ska vara en sista utväg eftersom det då inte blir strumpan hunden fokuserar, och heller inte med synen.

Arbeta med detta steg till hunden direkt skiftar fokus från dig till strumpan när du pekar.

Steg 2.

Klickmål: Hunden sänker huvudet mot föremålet.

Samma övning, men hunden ska tydligt sänka huvudet mot strumpan.

- Ge kommando, jag föreslår "hämta", samtidigt som du pekar. Ignorera att hunden tittar på strumpan.
- Hunden kommer troligen att visa lite irritation över att klicket uteblir trots att den som tidigare tittar på strumpan. Den kanske skäller eller hittar på något annat. Vänta tålmodigt, förr eller senare riktar den sin otålighet mot den stackars ovetande strumpan, och då kommer KRG. Skulle det dröja allt för länge avslutar du och börjar om efter en stund.

Fortsätt med denna övning till hunden direkt på din pekning/kommando sänker huvudet nästan ända ner till strumpan. Gör varje gång helt klart för dig klickmålet, dvs vad hunden ska göra för ett klick.

Steg 3. Klickmål: rör vid föremålet.

Samma övning, men hunden ska röra vid strumpan.

Steg 4. Klickmål: biter över föremålet.

Samma övning, men hunden ska bita över strumpan.

Steg 5. Klickmål: lyfter föremålet.

Samma övning, men hunden ska lyfta strumpan. Observera att det inte är frågan om att hålla fast, du ska klicka för att hunden lyfter föremålet och då avslutas som bekant övningen.

Det är mycket troligt att du kommer att kunna hoppa över ett eller

ett par steg.

Generalisering.

I detta sammanhang innebär generalisering att man efter att ha lärt hunden hantera ett föremål på en viss plats lär den att hantera alla utpekade föremål på alla platser.

Börja med varierande föremål ett i taget på samma plats. Efter 5-6 föremål är det troligt att "polletten ramlat ner" har hunden förstått att det inte är föremålen i sig själva som är det viktiga, det är ditt kommando.

placera föremålen med så goda mellanrum att hunden inte behöver tveka om vilket du menar.

Städning.

Beskrivning:

Denna övning bygger direkt på den förra. Det som tillkommer är att hunden ska släppa föremålen i en låda. I färdigt skick skall hunden på kommando, till exempel "städa" plocka upp alla föremål som ligger i närheten av lådan.

Varför?

Visst kan det finnas en rent praktisk nytta med detta, man vill ju helst inte ha hundens leksaker utspridda överallt. Den roligaste motiveringen jag upplevt var mamman som ville visa sin tonårsdotter att famljens hund var längre kommen i sin utveckling. Det slutade med att dottern försökte lära hunden städa även hennes rum.

De två viktigaste skälen att ge sig på detta är

- Det kräver mycket koncentration och tankearbete för hunden. Detta är inte bara utvecklande och gör vanliga lydnamnsmoment barnsligt enkla, det är dessutom mycket tröttande. Har man till exempel en hund med separationsångest kan man med fylla golvet med grejor, be hunden "städa", och sedan lämna den.
- Som de flesta trick är detta en inlärningsmässigt betydligt mer avancerad inläring än de vanliga husbehovsmomenten som att gå i koppel och komma på inkallning. Eftersom det samtidigt är just trick och därför mer lättsamt ger det bästa tänkbara träning även för föraren.

Finns det någon nackdel?

Ja, en. Man kommer då och då att sakna föremål som mobiltelefon, fjärrkontroll, plånbok, handskar. Å andra sidan lär man sig ganska snabbt var de kan avhämtas.

Rigging.

Skaffa en plastlåda med lite tyngd så att den står stabilt. Man kan limma fast en så kallad anti-slip-duk som man normalt lägger under mattor för att de inte ska glida. Eller helt enkelt lägga en tyngd i den.

Om du genomfört "Lådan" i "Inskolning" avråder jag bestämt från pappkartong.

Som föremål ska du börja med något för hunden välbekant, till exempel strumpan.

Röj golvet från ovidkommande föremål, ladda med klicker och godis, placera lådan på golvet och sätt dig själv intill den med strumpan i handen.

Klickmål: Släpp ett föremål i lådan.

- placera strumpan på motsatta sidan av lådan.
- peka på strumpan och ge kommando "hämta".
- när hunden lyft strumpan - klicka samtidigt som du släpper en godisbit i lådan. För en gångs skull är det kritiskt att godis kommer i direkt anslutning till klick, för att hunden inte ska släppa utanför lådan.
- Om hunden trots detta släpper utanför lådan hindrar du den från att ta godisbiten. Ge eventuellt ett milt NRM.
- Upprepa detta till hunden säkert släpper i lådan.
- **Stegring 1:**
Upprepa samma övning med skillnaden att du ställer dig upp och varierar din position i förhållande till lådan. Men fortfarande intill den.
- **Stegring 2:**
Placera dig ett par meter från lådan, kasta strumpan över och förbi lådan, ge kommando "hämta".
- KRG om hunden hämtar och lägger i lådan. Om inte ignorera och upprepa.

- Om hunden har svårt att placera i lådan kan du några gånger placera en godisbit i den, ur hundens åsyn. Upprepa till hunden är säker på att släppa i lådan.
- **Stegring 3:**
Placera ur hundens åsyn strumpan i närheten av lådan.
- Ta dit hunden och kommendera "hämta".
- KRG om den lyckas inom 20 sekunder.
- Gå annars tillbaka till Stegning 2 för ett par upprepningar och gör sedan ett nytt försök.
- **Stegring 4:**
Byt föremål, gå tillbaka till Stegning 1. Upprepa med ännu ett nytt föremål.

Klickmål: Släpp flera föremål i lådan.

- Ändra eventuellt kommando från "hämta" till "städa". Börja med "häntastäda".
- Upprepa övningen ovan från Stegning-1, men nu lägger du två föremål intill lådan och varandra. Välj föremål du tidigare använt.
- Ge inte KRG när hunden släpper första föremålet. Vänta ut, upprepa eventuellt kommandot. KRG när andra föremålet släpps.
- Upprepa detta till hunden utan fördröjning plockar upp båda föremålen.
- Lägg ut tre, fyra... föremål och genomför samma övning,

Klickmål: Utspridda föremål.

- Samma övning men sprid ut föremålen över en större yta. Ge bara ett kommando. Var nu noga med att inte hjälpa hunden om den stannar upp. Ignorera, avbryt hellre än att truga.

Lägga sig på mattan.

Beskrivning.

Du skall lära din hund att på kommando lägga sig ner snabbt och frivilligt. Observera att det handlar om att lägga sig, inte ligga kvar som är ett helt eget moment som du hittar direkt efter detta.

Varför?

Detta är en mycket lärorik övning som kräver inte bara god timing utan också ställer krav på förmåga att vänta ut, anpassa styrning, etc.

Och det kan bli en nyttig lektion i konsten att kommendera. När det gäller att kommendera en hund att sätta, lägga eller ställa sig använder nästan alla ett helt annat tonläge än när det gäller inkallning eller andra moment. Läs mera om detta i *xxxAtt lära in kommandon*. Vi använder då ett tonläge som förmedlar hot och försök till dominans. Att få en hundägare att säga "ligg" med samma tonläge som i "tass" eller "hit" är nästan omöjligt.

Men titta istället på cirkushunden som får kommando att lägga sig. Dressören vet att hunden som lägger sig med hotfullt röstläge kommer att lägga sig långsamt och tveksamt. Inte alls konstigt, den är ju bestraffad i förväg. Detta skulle inte publiken gilla, lika lite som den skulle gilla röstläget. När cirkushunden får kommando att lägga sig anger tonen att den får lov att lägga sig och att det kommer att löna sig. *Man låter den göra det.*

Utförande.

Som vanligt ska vi sträva efter att hunden tar initiativet. Men att gå efter hunden och klicka varje gång den lägger sig blir inte bara tröttsamt, det skulle skapa en hund som lägger sig i tid och otid så snart den känner sig sugen på något och lägger sig själv. i början ska lägga sig av sig själv.

Därför skall vi skapa en miljö som vi kan använda för att *styra och*

kontrollera att hunden lägger sig av fri vilja. Visst låter detta märkligt.

Vi skall även för en gångs skull styra med hand, men på ett sätt som i varje fall till viss del tvingar hunden att tänka.

Vi ska börja med att lära hunden lägga sig på ett visst underlag som jag i fortsättningen kallar matta. Lämpliga liggunderlag är diskhandduk, liten frottehandduk eller annat lämpligt textilmaterial som inte är finare än att man senare kan klippa sönder det. Storleken spelar mindre roll, det behövs inga badlakan till de större raserna.

Genom att först lära hunden att ett åsynen av denna matta innebär att den får lov att lägga sig och att detta kan löna sig får man ett slags "bärbar liggsignal" som mycket väl kan användas i buren, hos veterinären, i bilen eller på bussen.

Det är inte helt fel att påstå att vi gör "mattan" till ett kommando.

Vi lär in detta stegvis i tre olika nivåer, som var och en består av flera steg.

1. Vi lär hunden lägga sig på sin matta när den råkar hitta den.
2. Vi lär hunden att lägga sig på sin matta på kommando.
3. Vi lär hunden att lägga sig på kommando utan matta.

Observera:

Detta handlar om *läggande* och inte om *liggande*, det vill säga hunden skall inte ligga kvar. Detta kommer i nästa övning..

Av skäl som klarnar nedan skall du faktiskt skaffa två identiska mattor som du kan använda växelvis.

Fritt läggande på mattan.

Steg 1.

Klickmål: Hunden börjar lägga sig mot handen i mattan.

Lägg mattan på golvet, håll den knutna godishanden i mattkanten. Se till att mattan är mellan dig och hunden.

- Hunden kommer nu (den är väl hungrig???) att försöka komma åt köttbullen, men du håller handen så hårt knuten att köttsaften börja sippra ut mellan fingrarna.
- Den ställning som hunden måste intaga är, särskilt för större hundar, ansträngande (huvudet vid golvet, bakdelen rakt upp – prova gärna själv).
- Mer eller mindre snart inser hunden att det är bekvämare att lägga sig ner – och då kommer klicket som en blix, varpå handen öppnar sig för hunden.
- Men ge inte hunden godis då den befinner sig på mattan - då kommer du att behöva köra iväg den till nästa övning. Kasta i stället godiset ett par meter bort.
- Medan hunden hämtar sitt godis placerar du på nytt godishanden i mattkanten. Men gör detta så att hunden inte ser det, eftersom den om den följer med handen ner med hjälp av synen tänker den inte fram läggandet.
- Upprepa till godisslut.

Vissa hundar försöker gräva fram köttbullen med framtassarna. Gör ont, men vad gör man inte för kulturen.

Placera handen så att mattan kommer mellan handen och hunden. Då måste hunden lägga sig på mattan.

Vissa hundar tar mycket god tid på sig innan dom lägger sig. En hög hund lägger sig oftast snabbare eftersom kroppsställningen blir obekvämare för den.

Använd inte kommandot "ligg" eller annat läggandekommando som du eventuellt redan lärt in.

Arbeta med detta till hunden varje gång lägger sig direkt och tveklöst.

Steg 2.

Klickmål: Handen allt högre.

Nu ska vi stegra så att din ställning och hur du håller handen får allt mindre betydelse, målet är ju att mattan ska bli det som får hunden att lägga sig.

Detta uppnår du genom att du håller din hand allt högre upp från mattan. När din arm börjar peka uppåt börjar du efterhand resa dig från knästående till du står upprätt med handen i normalläge.

Detta kan bli en långvarig process där hunden särskilt i början råkar ut för omvägsproblemet. Detta innebär att hunden måste avlägsna sig från ett mål för att uppnå det.

Tänk dig att du och hunden står vid ett staket med en grind några meter bort. Du släpper bollen över staketet och för att hunden ska få tag i bollen måste den avlägsna sig från den för att ta sig igenom grinden. Ett svårt problem för många hundar.

Här gäller det i stället att hunden ska lägga sig trots att handen är så högt uppe att den måste avlägsna sig. Detta kan bli en tröskel som man måste jobba med för att komma över, men när man väl är över brukar resten gå snabbt.

Tänk på att du fortfarande ska kasta iväg godis och placera dig så att mattan kommer mellan dig och hunden när den kommer in. Jobba med detta Steg till hunden direkt, tveklöst och frivilligt lägger sig på mattan även när du står upprätt och inte styr med handen.

Lära in kommando.

Nu är det dags att lära in kommando.

Du gör detta med samma övning som steg 2 ovan men nu får du användning för såväl matta 1 som matta 2.

- Lägg ut dessa med 2-3 meters mellanrum så att du kan använda båda.
- Ställ dig vid Matta 1 som tidigare och ge kommando "ligg" omedelbart efter att hunden börjar lägga sig och före klicket.

- Därefter strävar du efter att få kommandot allt tidigare så att hunden inte hinner börja lägga sig. Ställer krav på timing.
- Efter några gånger ger plötsligt inget kommando. Hunden kommer ändå att dyka ner, men nu klickar du inte utan ignorerar och ställer dig i stället vid matta 2 utan att locka på den förbluffade hunden.
- Nu upprepas samma sak vid matta2, och du beger dig till matta 1, etc.
- Efter några gånger kommer hunden inte att lägga sig direkt. Den blir stående med ett förbryllat uttryck i ansiktet och då kommer äntligen ditt glädjefyllda kommando "ligg". Hunden lägger sig och du klickar.
- Genom att på detta vis växla mellan ignorerade självlägganden och klickade kommandoläggande lär vi hunden att det är endast på kommando det lönar sig att lägga sig på mattan. Den lär sig dessutom att intensivt lyssna efter kommandot.
- Efter några gånger kommer hunden inte att lägga sig direkt. Den blir stående med ett förbryllat uttryck i ansiktet och då kommer äntligen ditt glädjefyllda kommando "ligg". Hunden lägger sig och du klickar.

Jobba med detta steg till hunden är säker på kommandot.

Läggande utan matta.

Nu är det dags att börja minska på mattans betydelse vilket vi gör genom att minska på den.

- Dela mattan i två lika halvor och repetera *Handen allt högre* och *Lär in kommando*, se ovan.
- Efter några gånger halverar du en gång till så att mattan nu är en fjärdedel.

- På detta vis fortsätter du till mattan är stor som ett frimärke varefter du kan ta bort den helt. Hunden tror nu att mattan ligger där även om den inte syns.

Behåll den halva du fick över för framtida bruk.

Kommando.

Jag kan inte nog understryka vikten av att du ger kommandot som "du får lov" och inte ett "du måste annars". Se det som ett trick, erinra dig ditt tonläge i "tass" och "Riiiiita-hiiiiit".

Ett tips är att du höjer huvudet när du ger kommandot. Och kanske att du i stället frågar "ligga?" eftersom en fråga automatiskt ger rätt tonläge.

Observera:

Du får inte i detta skede ställa några som helst krav på att hunden skall bli liggande si eller så länge. Det är endast rörelsen nedåt mot golvet/marken som skall klickas. Så fort du klickat lämnar hunden mattan, och så skall det vara!

Ligga kvar på mattan.

Beskrivning.

Detta är en direkt fortsättning på föregående moment. Hunden skall nu efter läggandet lära sig ligga kvar till frikoppling.

Varför?

I momentet "Vänta - varsågod" gick vi igenom hur man kan lära en hund att avvakta medan man själv utför ett ärende eller det inte är lämpligt att hunden är med.

I de lägen där det är kritiskt att hunden stannar kvar kan detta vara lite för "löst" och då är ett väl inlärt liggande betydligt säkrare. För ett tag sedan skulle jag hälsa på en grupp förskolebarn. Ett av barnen var allergisk och hundrädd, och eftersom Ossie numera älskar barn litade jag inte på att han skulle sitta och vänta, därför lade jag honom som jag gör när vi tävlar.

Det är heller inte fel att han kan ligga kvar när det blir långa väntetider för fika...

Utförande.

Återanvänd den halva av mattan som blev över efter första delningen.

Om du inte tränat läggande på mattan på ett tag, gör gärna ett par repetitioner.

De första övningarna går ut på att hunden *utan kommando* ska ligga kvar några sekunder och invänta KRG.

- lägg hunden på mattan med kommando.
- fördröj någon sekund, efterhand upp till fem sekunder.
  - Om hunden ligger kvar - KRG, kasta iväg godis.
  - Om inte - ta bort hunden från mattan "xxxgäckad".
- Upprepa med varierande tider upp till fem sekunder.

När hunden varje gång ligger kvar till du klickar börjar du lära in kommando.

- Samma övning men omedelbart före klick ger du ett *förmanande* "stanna". Man kan tänka sig att du här använder "vänta" men jag tycker att man ska reservera "stanna" för något mera ovillkorligt.
- Efter ett par övningar med cirka 10 lyckade upprepningar börjar du ge kommando direkt efter läggandet.
- Börja även förlänga tiden upp till flera minuter, men variera.

Träna under störningar.

Träna med dig själv ur åsyn.

Minska efterhand på mattan som i föregående moment.

Gå till mattan.

Beskrivning.

I föregående övning lärde vi hunden att lägga sig på kommando. Vi gjorde detta genom att först lära den lägga sig utan kommando på sin "matta", varefter vi minskade ner denna samtidigt som vi införde kommandot.

I denna övning går vi inledningsvis tillbaka till det skede i träningen när hunden lärde sig läggande på "halvmattan" utan kommando. Detta utvecklar vi efterhand mot att hunden söker sig till mattan.

Varför?

Man kan tänka sig många användningsområden för detta. Självt har jag bl a använt det i kombination med targeting för att lära in "rutan" i lydsklass.

Men störst nytta har man kanske av att man hemma kan skicka hunden till sin matta för att där lägga sig och på kommando ligga kvar (se nästa moment). Om man har en hund som lite väl hjärtligt brukar välkomna gäster är detta inte bara rimligt hänsynstagande och välkommen skyddsåtgärd, det imponerar förstås väldigt.

Och varför inte lura den i vissa fall förvånansvärt korkade hunden att gå in i buren därför att mattan ligger där? Det funkar nog 2-3 gånger.

Men framförallt - det är en mycket rolig och lärorik träning.

Utförande.

Förövning.

Först ska du repetera läggande på mattan utan kommando.

- lägg "halvmattan" på golvet. Vänta ut.
  - verkar hunden tveksam - gå tillbaka ett par steg och hjälp till med handen.
- upprepa till hunden direkt lägger sig på mattan utan

kommando. Klipp inte sönder den!

Sänd utan kommando.

Nu börjar du lära in sändandet. Tänk på att du senare ska öka avståndet till mattan genom att backa själv, du ska alltså ha ett par meter fritt utrymme bakåt.

- ställ dig med hunden ca 1.5 meter från mattan. Om du ställer dig närmare kommer hunden att lägga sig mellan dig och mattan.
- klickmål: Hunden skall lägga sig så att den med någon kroppsdel rör vid mattan. Vänta ut. Ignorera försök som inte når fram till mattan. Skicka inte, kommendera inte läggande.
  - Du kan också välja att som klickmål ha att hunden rör sig allt närmare mattan. Men det är troligen effektivare att i stället vänta ut, särskilt om hunden gillar att lägga sig på mattan.
- KRG när hunden börjar lägga sig. Ge godis ur hand för att få hunden tillbaka till önskas position.

Öka efterhand avståndet till mattan. Men inte genom att flytta mattan utan genom att backa själv.

När hunden klarar cirka fem meter har du troligen passerat en yyytröskel som innebär att avståndet spelar mindre roll.

Lär in kommando.

- Upprepa föregående övning, minst fem meters avstånd. När hunden är halvvägs "slänger" du ett kommando efter den. Var noga med att anpassa detta yyykommando så att det inte avbryter hunden, den ska nått och jämt höra det.
Förslag kommando: "mattan?".
- Ge kommandot all tidigare till det kommer innan hunden ger sig iväg.

Befäst kommando.

Mattan ska inte fungera som en slags reträttplats som hunden söker sig till som om det vore en normal liggplats. Mattan ska i färdigt skick tagas fram vid behov och det ska inte vara fritt fram för hunden att lägga sig på den. Därför ska du i vanlig ordning befästa kommandot.

- Förbered övningen som vanligt.
Ge inget kommando.
När hunden ger sig iväg, ge yyyNRM. Vänd ryggen åt.
- Upprepa till hunden avstår från att ge sig iväg till mattan.
- Ge kommandot. KRG för läggande.
- Variera slumpvis kommando- ej kommando. Du kan också ge ett helt annat kommando, till exempel "tass".
De ska aldrig veta.

Stanna kvar.

När hunden säkert springer till mattan och lägger sig använder du "stanna kvar" som vi gick igenom i föregående övning. Givetvis klickar du då varken läggandet eller liggandet.

Störningar.

Befäst utförandet med diverse yyystörningar. Börja enkelt med att kända personer rör sig i rummet, ringer på dörren, etc.

Permanent matta.

Eftersom detta moment är tänkt att användas i lägen där man behöver skicka hunden till ett visst liggunderlag kan man tänka sig att man använder något större och bekvämare. Att lära om till ny matta tar inte många minuter, lägg några gånger den gamla mattan på den nya.

Denna liggplats kan givetvis också användas utan att man skickar hunden till den.

Men än en gång: Den ska tagas fram när den behövs.

I denna övning ska du lära din hund att på kommando gå från dig till en liten matta och trampa på denna. Detta kan man senare utveckla till en tasstorkningsprocedur.

Det som mest skiljer denna övning från den förra är att det som hunden ska göra inte är medfött varför du inte kan förvänta dig att den av sig själv går till mattan. Man måste då se till att sannolikheten att hunden ska få träff (göra rätt) ökar. Detta att arrangera träningsmiljön kallar jag för *riggning*. (Rigga = preparera. Preparera=förbereda).

I detta fall är en lämplig riggning att man begränsar utrymmet så att hunden inte har så stora ytor att välja på. Med hjälp av stolar etc kan man avgränsa köket till ett par kvadratmeter. Man ska också så långt möjligt se till att inga andra föremål i onödan drar till sig hundens intresse.

Eftersom det inte är meningen att hunden ska ställa sig på mattan utan bara trampa på den behöver den inte vara större än ca 20x20 cm. En bit heltäckningsmatta, en grytlapp etc. duger utmärkt. Viktigare är att man har samma varje gång och att den skiljer sig någorlunda från golvet.

Givetvis ska det inte vara samma matta som du tränade läggande med, helst inte en liknande.

Jag utgår från nu och framåt att det är självklart för dig att stämpla in hunden så att den är fokuserad och inställd på att jobba med dig. Samt att du laddar upp med klicker och lika många godisbitar som antalet planerade upprepningar. 8-10 upprepningar brukar bli lagom.

steg 1 Klickmål: ett steg mot dig och på mattan.

- Placera dig så att du har mattan mellan dig och att hunden har sina framben strax bakom mattan. Efterhand kan du öka avståndet mellan hund och matta.
- *Håll ögonen på hundens framben. När den tar ett steg framåt och är på väg att trampa på mattan klickar du och*

röstbelönar. Var noga med att den verkligen träffar mattan.

- *Kasta godisbiten förbi hunden så att den åter kommer bakom mattan.*
- *Återgå i "beredskapsläge".*
- *Upprepa till godisslut*

Upprepa denna övning ca 10 gånger även om det fungerar bra varje gång. Detta eftersom nästa steg ställer krav på att hunden tvingas tänka efter. Då är det en fördel om den fått trampa på sin matta ett antal gånger.

Steg 2 Klickmål: Till matta från dig.

- *Placera dig så du och hunden är på samma sida om mattan, ca en meter. Öka efterhand detta avstånd upp till 2-3 meter.*
- *Vänta ut att hunden ska röra sig mot mattan och trampa på den. Ge den tid, försök inte hjälpa.*
- *Klick, röst och godis när tassens närmar sig mattan. Låt hunden komma till dig för att få godis så att du får den i läge igen.*
- *Upprepa till godisslut.*

Upprepa denna övning till hunden från 2-3 meter utan längre tvekan rör sig mot mattan och trampar på den.

Tips: Titta inte på hunden eftersom risken då är stor att du låser fast den vid din blick. Titta i stället på mattan eftersom hundar har en förmåga att förstå vad vi tittar på.

Skulle det bli så att väntetiden blir längre än vad ditt nervsystem klarar kan du avbryta, gå till mattan, lyfta upp den och låta den falla ner igen för att öka chansen att intresset ökar.

Steg 3 Klickmål: Lär in kommando.

- *Placera dig så du och hunden är på 2-3 meters avstånd från mattan.*
- *Innan hunden hinner ge sig iväg ger du kommando, t.ex.*

"mattan".

- *Vänta ut, klick och belöningar som tidigare.*
- *Upprepa till godisslut*

Anledningen till att du till skillnad från föregående övning inte först ska klicka kommandot tillsammans med utförandet är att om du säger något när hunden är på väg ifrån dig är risken stor att den avbryter. Alltså, ge kommandot och vänta ut.

Arbeta med denna övning till hunden ger sig iväg direkt på kommandot.

Provocera då och då hunden till tjuvstart för att arbeta in kommandot ordentligt. Ignorera, vänd ryggen till, sucka.

Utgångsställning.

Beskrivning.

Detta går ut på att hunden på kommando skall sätta sig vid förarens vänstra sida, oavsett var den befinner sig. Här beskrivs det som i rallylydnad kallas Höger ingång. Hunden skall framifrån gå in vid din högra sida, gå bakom dig tills den är vid din vänstra sida där den sätter sig parallell med dina fötter.

Varför?

Detta kommer att bli grunden när vi lär in **gå fot - footwork**. Eftersom det dessutom senare kommer att bli ett exempel på hur man använder sig av yyy”Aha-belöning” för ett moment under inläring - inkallning - är det ännu viktigare att hunden ska mena att utgångsställning mycket väl kan jämföras med ett småruttet ben.

Som om inte detta vore nog ska du som tänker tävla tänka på att alla moment i lydnadsklass börjar och slutar med utgångsställning!

Tänket.

Inga särskilda hjälpmedel behövs och som utrymme räcker några kvadratmeter.

Rigging:

Ha godisbitar lätt åtkomliga på ett bord till exempel. Inte i fickan eller magväska!

Utförande.

Denna övning är betydlig svårare för föraren än för hunden. Det är mycket att hålla reda på vad gäller händer och kroppsspråk. Studera videon noga så att du verkligen förstår vad jag menar.

Det du från början skall sikta på är att hunden lär sig sikta på din vänstra hand som du har bakom ryggen.

- Ha båda händerna bakom ryggen, eller ännu bättre höger hand i byxfickan eftersom denna inte får konkurrera med vänster hand. I vänster hand har du både klicker och godis.
- Ställ dig på ett sätt som avviker från hur du står och hänger normalt. Rak i kroppen, jämfota. Denna position blir i sig själv en signal om vad som förväntas, alltså något av ett kommando. Det ska likna militärens *givakt!!!*
  - Det är en god regel att stå jämfota när man vill att hunden på avstånd ska vara alert och beredd på kommando. När man däremot vill signalera att ingenting kommer att ske på ett tag står man bredbent som en skånsk bonde i myllan.
- Med hunden framför dig vrider du överkroppen så att vänster hand blir synlig. De första gångerna kan du locka lite med denna hand, men mycket snart ska hunden lära sig att *tänka fram* vänster hand. Om du har svårt att vrida dig tillräckligt utan att fötterna följer med - tjuvläs om *Targeting!*
- Klicka när hundens huvud passerar ditt högra lår. Öppna handen, men flytta den så att du "släpar" hunden fram till och parallell med vänster sida.
- Höj handen något utanför hundens vänstra öra så att hunden sätter sig samtidigt som den tittar bort.
  - Det kan ta tid att få den att sätta sig. Man skulle vilja klicka även detta, men som bekant får man bara klicka för ett beteende i en övning. Ett alternativ är att du väntar med sättandet och nöjer dig med att hunden står parallell med och intill dig. Sättandet kan man lära in separat, se nedan.
- När hunden är i önskad position ger du röst och godis. Ge godis i hundens vänstra mungipa för att säkra att den kommer att sätta sig rakt i fortsättningen.

- Flytta dig och upprepa tills hunden utan tvekan gör en ingång när du ställer "givakt".

Stegring:

Minska efter hand vridningen tills du står helt normalt med höger hand hängande vid sidan.

Fördröj klicket så att hunden hinner nästan fram till vänster hand, som du samtidigt för närmare sitt normalläge.

Kommando.

Jag använder mig av "komositt" eftersom detta är precis vad det handlar om.

- Samma övning som ovan. När hunden bestämmer sig för att komma in ger du detta kommando. Kom ihåg att kommandot är en del av förstärkningen.
- Som vanligt ger du kommandot allt tidigare. När hunden i bortvänt läge reagerar som önskat på kommandot kan du betrakta det som inlärt.
- Men fortsätt att använda det, se det som ett trick eller något som fungerar som AfterWork.

Separat inläring av sättande vid sidan.

Här kan man med fördel använda sig av *barriärträning*, det vill säga man ökar hundens chans att sätta sig rakt genom att göra det svårare för den att sätta sig snett. Men inte omöjligt!

Som barriär kan man de första gångerna använda sig av en vägg eller staket eller liknande, men man ska snabbt övergå till något som möjliggör att hunden får en miss då och då. En trottoarkant, trädgårdskant, utlagd plank, rep, skuggan av en flaggstång, etc.

- ställ dig "givakt" med dina fötter parallella med barriären.på ett avstånd något större än hundens bredd. Ha klicker och godis i vänster hand, bakom ryggen och intill kroppen (din). Hunden helst bakom dig.
- Ge kommando "komositt".

- När hunden kommit in till rätt läge för du vänster hand fram över hundens manke och upp förbi huvudets vänstra sida (hundens). Hunden skall fokusera uppåt.
- Vänta ut att hunden sätter sig. Klicka när den börjar sätta sig, ge godis genom att kasta det bakåt så att hunden kommer i läge för nästa upprepning.
- Kommendera inte "sitt". Här skall inget kommando användas alls, det är din position som blir kommandot.
- Minska efterhand på barriären till den är helt borta. En bra övergång är att träna på en smal skogsstig med där du lämnar vänster sida åt hunden.
- Koppla ihop med föregående övning, "komositt".

Max fem försök.

Klickmål:

Hunden skall framifrån gå förbi din högra sida och röra sig mot din vänstra hand bakom ryggen.

För att lyckas med detta skall du de första övningarna vrida överkroppen åt vänster så att hunden ser vänster hand. Håll höger hand intill ryggen så att den inte stoppar hunden.

Många hundar finner det onaturligt att gå förbi sin förare, den tappar ju ögonkontakten. Därför kan det ta tid med de första försöken. Låt det som vanligt ta tid, men du kan hjälpa till genom att öppna/locka med handen. Du kan också vrida dig så mycket

att du står halvvägs med ryggen mot hunden.
Stirra inte hunden i ögonen, det låser den.

Kalla med hundens namn.

Så snart hunden bestämmer sig för att gå in bakom dig - KR.

Men ge inte godis där utan för vänsterhanden fram mot vänstersidan så att du liksom drar med hunden.

När hundens rygg är parallell med dina fötter kastar du godisbiten framåt så att hunden fortsätter framåt i samma riktning.

Under tiden hunden är upptagen med sitt godis gör du dig klar för nästa försök.

Upprepa denna övning med samma hjälper till det fungerar varje gång.

Ftw-2.

Samma övning som Steg 1 men du minskar successivt på vridningen med målet att du skall stå helt normalt.

Börja också hålla högerhanden normalt hängande rakt ner intill kroppen.

Tänk på att när du minskar vridningen kommer det ett läge där hunden inte längre ser vänsterhanden. Detta kan väcka huvudbry och eftertanke - ge den tid till detta.

Ftw-3.

Du börjar ersätta namnet med kommando, jag använder "komositt" även om hunden inte i detta skede ska sätta sig. Detta eftersom det i slutändan ska landa i att hunden sätter sig vid vänster sida och ska göra detta oavsett var den befinner sig.

Säg som vanligt namnet, strax före klick ger du kommandot - belönande!

Ha inte för bråttom till nästa övning, även om detta är en ren påbyggnad. Betrakta inte ingången som klar innan hunden reagerar direkt på kommandot för att glatt och villigt utan hjälper smiter bakom dig.

Ftw-4.

Detta är en ren fortsättning av ingången ovan. Skillnaden består i att hunden skall sätta sig vid vänster sida i stället för att springa och hämta godis.

Du klickar nu inte längre för att den går in bakom dig och har inte godis i handen. Godis placerar du på till exempel ett bord till vänster så att det blir lätt åtkomligt.

Rigging:

Efterom vi ska fasa ut handhjälpen är det en fördel om du kan arrangera *barriärträning*. I de första övningarna kan du använda till exempel diskbänken som även passar bra att ha godis på. Men ganska snart ska barriären bli mindre total. Placera dig så att hunden till vänster om dig får en "kanal" som är något bredare än hunden. Var noga med att dina fötter är parallella med barriären.

Ftw-5.

Börja övningen på samma sätt som tidigare.

När hunden nästan är parallell med dig höjer du vänster hand så att hunden tittar uppåt och till slut **börjar** sätta sig. I detta läge KR. Kasta som tidigare godis rakt fram, men inte förrän hunden sitter korrekt.

Observera att du inte ska använda kommando "sitt" även om hunden redan kan det. Vänta ut.

Var mycket noga med att hunden inte vrider sig mot dig eller ens fokuserar dig. Då kommer du nämligen att få sneda sittanden. Det är vänster hand som ska ansvara för detta.

Ftw-6.

Nu skall vänster hand inte längre styra ingången. Du håller den normalt hängande längs sidan, men låter den hjälpa till med sättandet som innan. Ha inte längre godis i den eftersom detta kan stoppa hunden. Ha i stället godis på ett bord till vänster om er där du plockar godis efter sättandet.

Avsluta inte denna övning innan hunden är säker på att raskt komma in och sätta sig utan någon annan styrning än kommandot. Se upp med omedveten hjälp med händer, fötter och kroppsspråk.

Föreställ dig att detta är ett trick du ska visa upp på nästa grannträff. Och gör det!

FOOTWORK.

Med footwork menar jag de moment som ett ekipage utför tillsammans under förflyttning. Vanliga svenska beteckningar är linförighet och fritt följ (med och utan koppel) samt följsamhet. Övningarna är upplagda med sikte på tävling, men lärrika och utvecklande tillräckligt för alla.

Footwork innebär att hunden med hög precision följer vid förarens vänstra sida i marsch, vändningar och halter. Den startar från utgångsläge på kommando, den sätter sig självmant när föraren stannar.

Detta kräver så hög fokus att hundar inte klarar mer än 2-3 minuter. Därför ska det inte användas när man är på väg i staden eller på långpromenad. Men man kan ju passa på när man på avstånd ser någon man vill imponera på. Och man kanske rent av tävlar lydnessklass eller rallylydnad där footwork är det svåraste eftersom det är det enda moment där föraren är med hela tiden, vilket ofrånkomligen leder till kaos då och då.

Alla övningarna nedan utom vänstervändning skall utföras med hunden okopplad vilket är ett av två skäl till att du ska börja denna träning inomhus.

Mitt upplägg

skiljer sig avsevärt från det traditionella som bygger på förhoppningen att hunden ska tycka detta är väldigt kul att få gå intill sin förare och hänga med i vändningar och halter. Tyvärr tycker de flesta hundar inte så. Att gå intill sin förare är i sig självt onaturligt, en hund vill gå någon meter ifrån för att ha god kontroll. Om den dessutom blir korrigerad om den tappar position eller fokus ska man inte förvåna sig att den inte precis jublar.

I sammanfattning ser min metod ut så här:

- lär hunden att det roligaste trick som finns är att få sätta sig vid förarens vänstra sida - *utgångsställning*.
- när detta är väl befäst belönar man inte längre att den utför detta. I stället flyttar man sig så snart den satt sig ett par steg framåt. Hunden gör då av sig själv en ny utgångsställning. Footwork med halt.
- Efter några gånger kommer hunden att starta samtidigt med föraren - den vill ju inte missa något. Ännu bättre footwork med halt.

- Man utökar med fler förflyttningar och halter. Man lägger också in vändningar.
- Man lär slutligen in start och kommando.

Förflyttning.

Nu bygger vi vidare på föregående övning med ett till synes enkelt men mycket viktigt tillägg: När hunden satt sig vid sidan skall du flytta dig ökande antal steg framåt och invänta att hunden följer efter och sätter sig i utgångsläge igen.

Om hunden har problem att sätta sig parallellt är det en fördel om du kan använda barriär som ovan. Dock kommer denna snart att överstiga längden av en ordinär diskbank. Tips: Jag har många gånger upplevt att det räcker med att hunden får den vänstra delen av en hallmatta.

Ftw- 3:

Från nu behöver du inte ha hunden i någon speciell position från början. Ge kommando "komositt" oavsett var hunden befinner sig.

Samma övning som den förra, med skillnaden att du inte ger KRG för att hunden sätter sig.

I stället tar du när hunden sitter ett steg framåt med vänster fot, följer efter med höger till jämfota. Du skall börja med vänster fot eftersom vi vill att hunden ska skilja på när den ska följa med (vänster fot) eller sitta kvar (höger fot).

Klickmålet är att hunden efter att ha följt efter börjar sätta sig i den nya positionen. Ingen eller minimal hjälp. Godis som tidigare.

Kommando “fooot”.

Ftw-4:

Ett litet men viktigt tillägg: När hunden reser sig för att följa efter ger du kommando “fooooooot”. Föreställ dig att detta ska fungera som ett klick, det måste alltså låta *belönande*. Och var därför noga med att inte ge det innan hunden reser sig.

Ftw-5:

När hunden följer efter direkt eller nästan direkt börja du ge kommando innan den reser sig, du använder det alltså som ett verkligt kommando. Om hunden inte reagerar direkt - bli stående och vänta ut.

I övrigt som Ftw-4.

Ftw-6:

Nu skall vi lära hunden starta på kommandot. Detta betyder att vi tillfälligtvis stryker sättandet efter förflyttningen, annars skulle vi bryta mot regeln att man efter ett klick inte får ha mer krav på hunden.

Med hunden sittande vid sidan ger du kommando “fooot”, men i övrigt inga steg eller hjälper. Vänta ut.

Klicka när hunden reser sig och ta ett par steg framåt (vänster fot!) innan du avslutar och ger godis. Hunden ska alltså inte sätta sig igen.

Ftw-7:

Efter några gånger “glömmer” du då och då kommandot. Då kommer hunden troligen att tjuvstarta. Detta ska du inte se som en träff eftersom vi vill att det ska vara kommandot som utlöser. Men det är heller inte något straffvärt, uteblivet KRG är tydlig nog. Genom att hålla hårt på denna regel kommer hunden att sitta vid sidan och uppmärksamt vänta på kommandot. Upprepa då och

då denna lilla hoppsanövning.
Detta kallas att man befäster kommandot.

Start, förflyttning och halt.

Nu kopplar vi ihop den kommenderade starten med stegförflyttning och nytt sättande. Att hunden sätter sig när föraren stannar kallas att ekipaget gör en *halt*.

Ingenting är nytt i detta, därför kan du överväga att hoppa över klickandet och nöja dig med belöningen.

Ftw-8:

Starta med kommando från utgångsläge som tidigare.

Efter ett steg med vänster fot stannar du jämfota och inväntar att hunden självmant sätter sig. När den sitter belönar du och avslutar för upprepning.

Om hunden är tveksam till sättandet efter förflyttningen kan du göra detta till ett klickmål.

Ftw-9:

Öka antalet steg, variera 3,5,7 vänstersteg. Därmed kommer du varje gång att stanna jämfota på samma sätt vilket blir en ledtråd till hundens sättande.

Ftw-10:

Gör två förflyttningar efter varandra med halt emellan och halt som avslutning.

Förflyttning med högervarv.

Som ett fristående moment skall du och hunden lära er att göra ett helt varv åt höger med hunden hela tiden i "fotläge". När detta är klart är samtidigt alla förekommande vändningar åt höger klara. Det handlar om $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, och ett helt varv. (90° , 180° , 270° , 360°). Var och en av dessa motsvarar en skylt i rallylydnad.

Som vanligt skall du se detta som ett trick.

Rigging:

Placera en kon eller annan markering på marken/golvet att användas som centrum för varvet.

Ftw-11:

Klicker **och** godis i **höger** hand.

Starta en förflyttning från utgångsläge enligt ovan ett par meter från konen.

Strax innan du påbörjar varvet ger du kommando "skavivända?", som vanligt på ett intresseväckande sätt.

Gå ett varv runt konen med hunden hela tiden i fotläge med full fokus. Börja med en diameter på ca en meter, minska efterhand med målet att du går intill konen.

I högervarv har hunden längre väg än föraren och kan därför hamna på efterkälken. Akta dig för att sakta in för att hunden skall hänga med, då blir det nämligen hunden som bestämmer farten. Bibehåll i stället tempot i varvet, låt hunden komma på efterkälken och *titta inte bakåt*.

Klicka vid utgången ur varvet och ge godis med *höger hand på höger knä* så att hunden kommer in framför dig. Eftersom du klickar och ger godis i denna position och inte vänder dig bakåt kommer hunden snart att finna det lönsamt att hänga med.

Ftw-12:

Ingen kon och ingen klicking. Däremot lektrasan dold.

Repetera "skavileka?" ett par gånger.

Upprepa Ftw- 11 med följande ändringar:

- Du gör en vändning på stället, det vill säga du vänder i jämfotaläge. Trampa runt på stället så att hunden hänger med.
- Vid utgången frågar du "skavileka?". När hunden svarar kommer trasan fram och leken igång.

Genom att du i god tid ger kommando "skavivända?" kommer hunden efter några gånger att förknippa kommando och vändning med lek, vilket ger högre intensitet.

Tips: Vissa hundar, jag gissar de mest lekfulla, fungerar bättre om man gör snabbast möjliga vändning, "busvändning".

Ftw- 13:

Genom att i övningen ovan i förtid avbryta varvet kan man skapa de fyra vändningarna enligt ovan. Avsluta nu inte längre direkt efter vändning utan fortsatt några meter i den nya riktningen. Avsluta med halt, överraska ibland med lekinvit.

Om du har uppnått rätt intensitet har du nu så hög fokus att du inte längre behöver använda kommando inför vändning. Å andra sidan har du liten anledning att ta bort det.

Förflyttning med vänstervändning.

Ett helvarv åt vänster är betydligt svårare än åt höger om man siktar mot att göra det på stället. Här har nämligen hunden den kortare vägen vilket betyder att den i så fall måste backa för att behålla positionen. Förutom att det inte är naturligt för hundar att röra sig rakt bakåt är risken stor att hunden istället sätter sig vilket inte är så lyckat om man tävlar.

Ett avancerat sätt att få ordning på detta är att träna *bakdelskontroll med klots*, som finns beskrivet i *specialträningar*. Där lär vi hunden att bli medveten om sin bakkropp på ett sätt

som innebär att den står stilla med frambenen och vrider sig med dessa som ett nav.

Man kan välja att undvika detta genom att inte kräva vändning på stället och alltså gå ett så stort varv att hunden kan gå normalt. Varvet får då en diameter som ungefär motsvarar hundens längd. Detta är fullt godkänt i rallylydnad och naturligtvis också för vardagsbruk. Inlärningen blir snarlik högervarvet med skillnaden att hunden kommer närmast konen.

Vi väljer istället en metod som ganska snabbt leder oss fram till en om inte perfekt så i varje fall fullt acceptabel vändning även för lydnadsklass.

Ftw-14.

Problemet om du plötsligt vänder skarpt åt vänster när hunden går i rätt position blir att du går rakt på den stackars ovetande hunden. Detta kan man undvika genom att inför vändningen justera hundens position ett par decimeter bakåt så att den inte är i vägen för dig när du vänder. När du gjort detta några gånger kommer denna justering plus att du stannar upp på ett naturligt sätt att bli förvarningar till hunden att den måste sakta in och ge plats.

Rigging:

Hunden kopplad, kopplet i höger hand och bakom dig så att det ligger an mot den där stora muskeln du vet. Ingen klicking.

Någon meter innan du påbörjar vändningen skall du på ett naturligt sätt sänka tempot.

Kommendera samtidigt "skavivända?"

Vrid samtidigt på ett något överdrivet sätt överkroppen åt vänster.

Samtidigt ska du justera hundens position bakåt. Detta gör du genom att lätt strama åt kopplet, samtidigt som du lockar hunden att fokusera din vänsterhand ovanför huvudet (hundens). För denna hand bakåt ett par dm och hunden kommer att följa med och skapa den lucka du behöver.

Alltså: *sakta ner, kommendera, vrid överkroppen, justera bakåt - samtidigt!*

När du vänder ska du göra detta genom att du använder din vänstra fot som nav. Du sätter alltså i din vänstra fot och vrider denna så mycket som du tänker vända, börja med 90 grader. Höger fot hänger bara med i svängen.

Här händer så mycket på kort tid att du har anledning att "torrsimma". Öva alltså på denna teknik några gånger utan hund, låna därefter gärna en väl utbildad hund innan du utsätter din egen för detta.

Om du är noga med denna procedur kommer det med tiden att räcka med att du vrider din överkropp åt vänster, vilket man ju naturligt gör när man ska vända.

Observera att du inte får dra i kopplet, det ska bara fungera som en lätt anvisning och troligen behövs det inte alls.

Bygg vidare.

Med dessa byggstenar på plats är det bara att leka footwork. För att hålla intresset uppe i dessa ganska långvariga moment är det viktigt att variera ordningsföljd för vändningar och halter samt givetvis se till att hunden inte har en aning om ifall ni ska gå 5 sekunder eller 3 minuter.

Jag har inte i beskrivningarna tagit upp *tempon (sakta, normalt, språng)* och inte heller *vändningar i anslutning till halter*. Detta ger ju dig bara fler möjligheter att variera!

Alternativ följsamhet.

Istället för att som i föregående beskrivning lära hunden gå vid sidan genom att lära den utgångsställning, starter, halter och vändningar kan man gå den omvända vägen. Man börjar då med att lära hunden gå vid sidan i rätt position, för att lära in de övriga detaljerna senare.

Detta kan vara en god ide om din hund är ung och oerfaren eller du själv tycker att beskrivningarna ovan mera påminner om den svenska bruksanvisningen till en japansk TV.

Ftw-15.

Leta upp en smal och ganska rak stig som har tydliga avgränsningar åt sidorna. Skogsstigar brukar vara lämpliga.

Se till att du har klicker och godis laddat, men stämpla inte in hunden. Tanken är nämligen att den ska få sitt livs glädjechock när den råkar välja den totala friheten mot footwork.

Vi utgår ifrån att du kan ha din hund okopplad. Kan du inte det skall du ha en ganska lång lina så att hunden upplever att den är i rastningsläge.

När hunden nosat av sig några minuter tar du godis i vänster hand, håller ut vänster arm något samtidigt som du döljer höger hand. Detta ökar chansen att hunden väljer rätt sida.

Gå på stigen så att hunden har en smal kanal till vänsterkanten - det är alltså ett slags barriärträning.

Nu är det bara att vänta. Du får absolut inte kalla eller locka, du får inte ens titta bakåt. Tar det för lång tid eller stigen börjar ta slut kan du stanna, men behålla ryggen mot hunden.

Så snart du ser hundnosen dyka upp bakom din vänstra sida ger du KRG och berömmar översvallande.

Gå nu tillbaka på stigen och upprepa övningen från samma plats. Använd denna plats tills vidare.

Tips: Om du har solen i ryggen upptäcker du hunden tidigare på grund av dess skugga. Jag har använt en liten backspegel för samma ändamål.

Ftw-16.

När hunden börjar komma in till rätt position ganska omgående fördröjer du KRG varierande antal steg. Ge kommando "fooooot!" som en extra belöning för att den kom in.

Ftw-17.

När hunden klarar att hålla positionen 30-40 sekunder börjar du träna i andra miljöer med olika störningar.

TARGETING.

Vad är targeting?

Beskrivning.

Targeting kan översättas till *målsökning* och i hundvärlden innebär detta att man lär hunden att söka sig till och "nudda" ett inlärt mål. Detta kan vara en handflata, en klisterlapp på en skåpdörr som ska stängas eller i stort sett vilket föremål som helst.

Den vanligaste formen av targeting är *nosetargeting* med *target stick*, på svenska *nosmålsökning med målpinne*. Det är detta jag beskriver här, och jag använder mig av uttrycken *targeting* och *målpinne*.

De vanligaste användningsområdena handlar om positionering och dirigering inom hundsporterna, men om man ser ett djur på film utföra trick kan man i många fall utgå ifrån att någon form av targeting ligger bakom.

Själv har jag använt mig av targeting inte bara med hundar utan även med katter, hästar, får, getter, undulater och höns. Min erfarenhet av detta är att ju mer "ögonstyrt" ett djur är, desto effektivare blir targeting. Alltså är en katt lättare än en hund och en fågel lättast av allt. Detta faktum betyder att jag skakar lätt på huvudet när jag ser att man i vissa sammanhang smörjer in pinnen med leverpastej. Då är det inte targeting utan yyybogsering.

De användningsområden jag tar upp här är *följtargetet*, *sändtargetet* och *överförd target*.

Varför?

Jag har jobbat väldigt mycket med targeting och det är numera bara en enda sak jag inte förstår om detta:

Varför använder inte alla det? Hur kommer det sig att det säljs massor av hundregnkläder medan det bara undantagsvis slinker

en och annan Target Stick över disken?

Det är förvånansvärt lätt att lära in och man vinner lika förvånansvärt mycket. Jag skulle utan vidare påstå att det är lika dumt att inte använda targetting i sin hundträning som att köra bil till okända platser utan att använda GPS. Man kan ju faktiskt fortfarande ta sig fram genom att stanna och fråga vid mjölkborden.

Här en lista över vad man vinner:

- Det som överraskat mig mest, och som jag inte får någon bra förklaring till är effekten på hundar som är lite "låga", det vill säga oföretagsamma och tillbakadragna. Jag har sett förvånande resultat efter bara en veckas träning av targetting. Det är dessa hundar som är svårast att klickerträna varför det kan vara en mycket god ide att börja med lättsam targetting innan man startar så att säga på allvar. Jag är ganska säker på att man aldrig slutar....
- Det är roligt för såväl hund som människa. Det roliga för människan består i att man ser så snabba resultat och därför känner sig duktig, det roliga för hunden består troligen mest i att människan känner sig duktig. Men de flesta hundar gillar även den aktivitet som targetting innebär.
- Det är förvånansvärt enkelt att komma igång med. Lite tape runt spetsen på en blomsterpinne, en klicker och man har en nuddhund på tio minuter.

Här är några av de övningar jag gjort med targetting:

- Min schäfertik Lenka var den första jag tränade target med, 1985. Jag hade ingen aning om att det hette targetting och varken klicker eller pinne var inblandade. De var ju inte uppfunna. Jag lärde henne att nudda mitt vänstra ben med sitt högra lår. På så vis fick vi en ypperlig bakdelskontroll och en perfekt utgångsställning.

- Jag lärde Loke att gå till brevlådan vid tomtgränsen och vänta på posten.
- Loke blev också något av en specialist på att gå från punkt A till punkt D över C och D. En mycket vanlig men absolut inte enkel uppgift för en hund under filminspelning.
- Jag använde bl a targetting för att arbeta bort Ozzys rädsla för män. I början satte jag en pinne i marken någon meter från mannen och skickade dit Ozzy från varierande avstånd. Lusten att springa och att nudda överbryggade rädslan. Mannen klickade nuddet och gav godis. Efter bara några gånger höll mannen pinnen i handen, i dag gillar Ozzy verkligen äldre män.
- footwork (pinne ersätter koppel).
- Sändande till rutan i lydnadsklass.
- Hopp-återhopp i lydnadsklass.
- Hopp-återhopp i lydnadsklass.
- Sättande i fjärrdirigering, lydnadsklass.
- Dirigeringsapport i lydnadsklass.
- De flesta skyltar i rallylydnad
- Budföring, appellklass.
- Slalom, agility
- Tunnel, agility
- Trampzoner, agility.
- Dirigering, agility
- tända och släcka ljus
- stänga öppna skåpdörrar
- massor av trick.
- katten Betty blev en stjärna vad gäller targetting.

Några andra fördelar med targetting.

- Handen kommer inte så nära hundens nos. Inte för att risken att man ska bli biten är så stor, men om man vänjer

hunden vid att alltför mycket ta kontakt med handen kan detta bli ett problem i t.ex. rallylydnad eller agility där beröring är tabu. Ibland tror sig domaren ha sett en beröring så lite luft skadar inte.

- Man förlänger sin arm vilket betyder att man i vissa fall kan behålla en mera normal kroppsställning. Särskilt gäller detta vid träning av små hundar som man ska nå ner till.
- Man kan lära in moment på avstånd. Man kanske vill sända hunden till en viss punkt.
- Man kan enkelt överföra "nudden" till andra föremål.

Skaffa Target Stick – målpinne.

Man kan använda i stort sett allting som är långt och smalt. En blomsterpinne, en strumpsticka, en tunn gren från ett träd. En tumstock av den lilla modellen är utmärkt eftersom den går att fälla ut till olika längder.

Detta med att kunna variera längden är en stor fördel. Om du ska lära en grand danois gå vid sidan med hjälp av pinne behöver den inte vara mer än ett par decimeter lång, ska du göra det med en tax bör den närma sig en meter om du inte ska behöva gå framåtlutad.

Ett billigt och mycket bra alternativ är de utdragbara antenner man hittar på en radio, tv eller bil. Gå alltså till radioaffären eller bilskroten så får du säkert så många du vill.

Man kan också skaffa sig en utdragbar pekpinne som föreläsare brukar använda. Eller varför inte köpa en riktig Target Stick för några hundralappar. De är ofta så fina att de inte går att sticka ner i marken.

Oavsett vilken pinne man skaffar ska den just kunna tryckas ner i marken.

En sak jag upptäckt med Ozzy är att det numera nästan inte spelar någon roll om han känner igen pinnen eller ej. Jag glömde hans pinne hemma och ställde i brist på bättre ner den gula

blyertspennan i marken, visar honom den och låter honom nudda en gång. Sedan fungerar den lika bra som hans egen dyra snygga.

Jag har också olika pinnar för olika ändamål, ett exempel är den som består av en mycket tunn ståltråd som han inte kan se förrän han är nära inpå den. Eller den gula brickan som blir mindre eller större beroende av vilken vinkel den står i.

Spetsen.

Markera spetsen så att den avviker från övriga pinnen. De färger hunden ser bäst är blått och gult, men vitt fungerar på nästan alla pinnar. Det viktiga som jag förstått det är att spetsen avviker (kontraterar) från resten av pinnen.

Om du har en metallpinne ska du markera en bit ner eftersom det kan bli risk för statisk elektricitet.

Inläring nudd.

Du ska inte slaviskt följa instruktionerna nedan, hundar är väldigt olika och träningen ska anpassas till detta. Du är dessutom så duktig klickare numera att ditt eget omdöme en och annan gång kan mätas med mitt.

- Klicker på pinnen i höger hand.
- Godis i vänster hand.
- Placera pinnens spets ca 10 cm framför hundens nos och med pinnen vågrätt och vinkelrätt mot hundens nos så du inte riskerar att stoppa in pinnen i näsan (hundens).
Hunden kommer av ren nyfikenhet att sträcka nosen mot pinnen.
- KRG. Kasta godis.
- Upprepa detta så många gånger som hundens nyfikenhet räcker till, vanligen cirka fem gånger.
- Gör ett uppehåll på några minuter och upprepa med skillnaden att om hunden inte sträcker fram nosen för du istället pinnen mot den och klickar när den nuddar. Nöj dig

med cirka 10 upprepningar. Var försiktig, tänk på att hunden nästan inte ser någonting på detta avstånd.

- Tips: Om hunden verkar misstänksam mot pinnen kan du använda denna till att stryka över nosryggen. Detta gillar dom.
- Gör ett längre uppehåll, gärna några timmar.
- I nästa övning börjar du där du slutade, alltså pinnen stilla framför hundens nos. Det är mycket sannolikt att nosen kommer direkt eftersom inläringen satt sig under vilan. I så fall upprepar du max fem gånger. I annat fall går du tillbaka till att du nuddar nosen (hundens). .
- Därefter ökar du successivt avstånd mellan pinnspets och nos. Variera pinnens position till ovanför, nedanför, höger, vänster. Pinnen ska fortfarande vara stilla, locka inte hunden att nudda. Vänta ut eller avbryt.
- Utveckla detta till du kan hålla pinnen cirka 30 cm från hundens nos i alla riktningar och hunden utan större tvekan rör sig mot pinnen och nuddar.
Du kanske till och med redan nu kan lära hunden att snurra hela varv till höger och vänster, stå på två ben, etc.

Kommando.

Targeting ska förstås ha ett eget kommando som man på sedvanligt vis "bakar ihop" med utförande. Som kommandoord kan man ju tänka sig "nudda" men jag föredrar engelska "touch" (röra) som uttalas ungefär "tattch" och enbart består av ljud som hunden lätt uppfattar.

När hunden är säker på att nudda börjar du ge kommandot strax före klick.

Efter några gånger ger du kommandot i förväg.

Följtarget.

Ett användningsområde för targetting är att pinnen är i rörelse och hunden skall följa den. Exempel återfinns nedan.

Inläring följa.

- Du går tillbaka till att hålla pinnen ca 10 cm framför hundens nos, men när den börjar röra nosen mot pinnen flyttar du denna så att hunden måste sträcka sig något längre. I början inte längre sträckor än att ni båda står kvar, men ganska snart ökar du så att hunden måste flytta sig och efterhand även du.
Tänk på att föra pinnen lugnt och stadigt, försök inte hjälpa till genom att "vispa" med den.
- Ge inte kommando förrän strax innan du vill att hunden ska nudda. Man kan tänka sig att du använder ett kommando även för följet, men jag tror det är tillräckligt och bättre att låta pinnen vara kommando här. En hund under kommando är ju lite styrd.
- Klicka som vanligt så snart nosen når fram till pinnen.
- Utveckla rörelserna till att du går med hunden vid din vänstra sida och hunden följer pinnen i högerhanden i svängar hit och dit. Var noga med att inte gå så långa sträckor att hunden ger upp.

Att tänka på.

- Hunden skall vänja sig vid att lokalisera pinnen med hjälp av sitt synsinne. Därför är det viktigt att man inte försöker hjälpa den genom att smeta in med leverpastej. Då riskerar man att hunden stänger ögonen och börjar leta i marken med hjälp av näsan.

- Håll undan godishanden så att inte denna konkurrerar ut targethanden.
- I början ska du hålla pinnen i höjd med hundens nos, men efterhand kan du höja den så att hunden fokuserar mera uppåt i riktning mot ditt ansikte.

I xxxExempel ur rallylydnad har jag beskrivit inläringen av de olika skyltarna med hjälp av targeting. Läs där för fler exempel på följtargetet.

Sändtargetet.

Inläring gå till pinne.

Medan följtargetet innebär att du har pinnen i handen och hunden arbetar inom armlängds avstånd innebär sändtargetet att du skickar iväg hunden till pinnen.

Pinnen ska alltså stå på avstånd, är du inomhus och inte vill borrarhål i parketten kan man i stället ordna en "fot", se bild.

Anpassa pinnens höjd till hunden. I de flesta fall stämmer det bra med strax under var hunden normalt har sin nos. Om man har pinnen alltför lågt riskerar man att hunden förknippar övningen med att den ska leta i marken. Då använder den sin näsa, vi vill ju att det ska vara synen som styr i targeting.

- Börja med några enkla nuddar med pinnen i handen.
- Sätt ner pinnen i marken i hundens åsyn.
- Vänta ut hunden, stå intill den och pinnen.
- Använd inte kommando under tiden hunden lär sig.
- När hunden är på väg att nudda, KRG. Ge godis direkt ur hand.
- Upprepa, varje gång flyttar du dig en liten bit bort från pinnen, i början bara ett par decimeter. Variera riktningen. Inte flytta pinnen i stället.
- När ni kommit upp i någon meter måste hunden lämna dig för att nå pinnen. Gör tillfälligtvis detta till klickmål, men ge inte RG förrän hunden nuddat.

- När ni kommer upp till ett avstånd på några meter ska du ta ljudhastigheten med i bilden och klicka något i förväg, tidigare ju längre avstånd. I annat fall kommer hunden att varsebli klicket när den redan nuddat och nosen är på väg bort från pinnen. Vilket ju är tvärt emot vad vi vill.
- När hunden klarar 10-15 meter byter du plats, och inför successivt störningar.
- Innan du har kommandot på plats ska du alltid börja med ett par upprepningar på någon meters avstånd, även om du kommit betydligt längre.

Inläring sändkommando.

- Redan när hunden börjar bli säker på att gå ifrån dig till pinnen på några meters avstånd börjar du slänga kommandot efter den. Jag har valt "pinnen?" som kommando.
Se upp så att du inte ger detta på ett sätt som får hunden att avbryta.
- Som vanligt ger du kommandot allt tidigare, tills du hinner ge det innan hunden ger sig iväg.
- Slutligen sätter du hunden i utgångsställning och skickar iväg på kommando. Provocera fram lite tjuvstarter med åtföljande NRM.

Renovera pinntarget.

Med detta menar jag inte att du ska lappa ihop den pinne du i vredesmod bröt sönder över knät eftersom din hund var lite nuddlös.

Jag menar snarare att eftersom man i vissa övningar faktiskt undviker att hunden nuddar kan det ibland vara befogat att göra några av de enklaste övningarna, som t.ex. att hunden ska nudda pinnen från nära håll när du har den i din hand eller den står i marken intill hunden.

Exempel på övning där man inte låter hunden nudda är sändande

där du inte vill att hunden ska använda sin näsa. När man t.ex lär in rutan som jag tidigare beskrev vill man att hunden så snart den kommer in i rutan ska fokusera föraren och inte springa och nudda pinnar. Och om du användet targetet stick för att få hunden att följa dig snyggt vid sidan i stan kommer det att gå så lång tid att det i praktiken blir en nuddlös övning.

Det finns fler exempel vilka jag återkommer till i kommande böcker.

Egentligen behöver jag inte alls ta upp detta eftersom du redan vet att man alltid måste gå tillbaka i dina övningar för att hålla kvalite och motivation vid liv. Men för säkerhets skull gör jag det ändå.

Upplägg.

- Repetera de 2-3 första övningarna i pinntargeting.
- Gör några enkla följövningar

Överförd targeting.

En intressant utveckling av sändtargetet är något jag kallar överförd targeting. Detta går ut på att man med pinnen anvisar på vilken plats man vill att hunden ska nudda. En hund med viss erfarenhet av sändtargeting behöver inte alls många upprepningar innan den har förstått vad det går ut på.

Med denna teknik har jag lärt hundar nudda strömbrytare för att tända och släcka belysningar, att öppna ytterdörrar försedda med tryckplatta, att pingla i en klocka när den behöver gå ut, etc.

Nedan beskriver jag gången när man lär hunden att stänga en skåpdörr. Beskrivningen ger en enkel totalbild över en inläring som utgår från en hund som är ny i targeting.

Börja nu inte direkt med detta hur enkelt det än må verka, det krävs inläring för att denna övning ska fungera.

- Lär hunden röra sig mot och med nosen nudda spetsen på en pinne.
- Lär in ett kommando för detta.
- Klistra en gul post-it-lapp på en skåpdörr och ställ dörren något öppen. Rita gärna ett tydligt mönster på lappen, det underlättar om man vill använda lappen på flera platser.
- Lägg pinnens spets mot lappen (pinnen "smittar" lappen).
- Klicka när hunden nuddar pinnen på lappen.
- Efter några gånger tar du bort pinnen och väntar ut.
- När hunden nuddar lappen klickar du.
- När detta fungerar direkt varje gång klickar du bara om dörren rör sig inåt.
- Stegra dörrens rörelse inåt till den är stängd.
- Om du så tycker kan du lära in ett kommando även för detta, t.ex "stäng dörren".

Genom att låta lappen sitta kvar kommer dörren obönhörligen att stängas varje gång hunden har sina vägar i grannskapet och

någon slarver lämnat skåpdörren öppen.

Katt-targeting.

Katter är betydligt mer ögonstyrda än hundar, varför targeting fungerar ypperligt. I denna video kan man se Betty i targeting.

Exempel på targetövningar.

Pingla klocka.

This is an extremely useful trick, perfect for house training puppies. The attractiveness of using a bell to let you know when your dog needs to go out is that you can hear it all over the house. Puppies don't have enough experience to come get you to take them out. In fact, the most common sign is spinning around. More often than not, you aren't around to see! Using a bell, you'll be able to hear every single time your dog needs some time outside.

Step 1: Use a training stick to target the bell.

Step 2: When he touches the bell, click and treat.

Step 3: When he touches the bell on his own, click and jackpot.

Step 4: Whenever you take him outside, have him touch the bell first. The reward is to open the door.

Step 5: our canine will, in a few days, learn that the door opens when he rings the bell.

Snurra runt.

Följsamhet.

Tända/släcka.

TARGET TRAINING OVERVIEW

What you can do...

- **Teach your dog to target as a way to help him focus his attention on you. This can be useful when trying to get him safely and calmly past something that scares or arouses his aggression.**
- **Start by teaching your dog to target to your hand; use a target stick (homemade or commercially made) later to extend the range of the target.**
- **Even old or nonambulatory dogs can be taught to target with their noses; use this sort of behavior to keep your dog engaged and his mind sharp.**

During the two-plus decades that I trained my dogs in old-fashioned obedience classes, I never learned the pervasively useful and versatile behavior of targeting. The closest I came was the narrow application to “go-outs” in advanced level competition classes – not really the same thing at all. Even today, despite its usefulness, targeting is not a widely known behavior outside positive professional training and competition circles. When I introduce the concept in my basic good manners classes I get a sea of blank stares in response, as if each human client is thinking, “Why on earth would I want to teach my dog to do that?”

Targeting means teaching your dog to touch a designated body part to a designated location. Nose targeting is most commonly taught, but it can also be trained with a front or hind paw, a hip or shoulder, even an ear or tail! The designated target can also be anything imaginable, including the palm of your hand or your closed fist, a finger, target stick, spot on the wall or door, or just about any object you choose to ask your dog to target to.

One of the most valuable uses for target training is to teach your dog to ring a bell when she needs to go outside.

The question is, why would you want to teach your dog to touch his nose (or other body part) to a designated spot on cue? The reasons are legion. For example:

- Targeting can be used to boost the confidence level of a timid dog.
- It can prompt a dog to offer a new behavior without a food lure.
- You can use it to keep a dog's attention focused on you instead of on distractions.
- Your dog can turn appliances on and off, close doors, ring bells.

- Target as an “emergency recall” cue.
- Targeting is used to teach dogs to locate the contact zones in agility.
- Your dog can learn to play the piano!
- It’s useful for teaching lateral movement for Canine Freestyle (dancing with your dog) and APDT Rally.
- It’s easy to train, it’s just plain fun, and dogs love it!

Targeting Practice

It’s ridiculously easy to teach. We start in our classes by having the dog target to his owner’s hand, since that doesn’t require yet another piece of equipment to juggle along with clicker, treats, and leash. Hold out your open hand at your dog’s nose level, palm facing him, fingers pointed toward the ground. When he sniffs or licks your hand, click! your clicker and give him a treat from your other hand. Make sure his nose actually touches your skin – “close” only counts in horseshoes. Be sure to click! the instant his nose makes contact with your skin. If you consistently click! too soon, you might teach him to stop before he touches you. If you consistently click! too late, you’ll teach him that moving his nose away from you is the way to earn a reward.

When you’ve clicked and rewarded your dog’s first touch, remove your target hand, then offer it again, in the same position. When he sniffs, click! and treat. Do it again. And again. Notice you have not used a verbal cue yet!

Most dogs will do the initial sniff easily, due to a behavior phenomenon known as novelty of stimulus. “What’s this?!” your dog says, and sniffs to check it out. Be sure you’re ready to catch that first curious sniff with your click! and treat, and you’re well on your way.

If your dog doesn’t sniff your offered palm, rub some hot dog or other moist treat on your skin to make your hand more enticing. When he sniffs or licks, click! and

treat.

Your dog may sniff your newly offered hand a few times and then ignore it, looking directly at your treat hand. Novelty of stimulus has worn off, and he's going directly to the source of the treat. You can almost hear him say, "Why am I looking at this hand? The GOOD STUFF comes from over there!" When this happens, hide your treat hand behind your back, offer him the target hand, and wait. He should soon sniff the offered hand. If he doesn't, rub a treat on it and offer it again. If that doesn't do it for him, take a step or two backward and offer him the target as he moves toward you. When he touches, click! and treat.

Repeat this step over and over, until he deliberately bumps your hand with his nose. This is the heart-stopping "Aha!" moment that positive trainers love – when you can see that your dog knows that the way to make the click! happen is to touch your hand.

Some dogs "get it" very quickly. Louis, a Border Collie client of mine in Santa Cruz, California, got it in three repetitions. Others take longer for the light bulb to go on, depending on variables such as the owner's skill and timing, the dog's interest in the training game, the desirability of the treat reward, and the level of distractions in the surrounding environment.

You can enhance your dog's learning speed by working in a quiet location, using very delicious treats, and paying close attention to your click! timing.

Moving Targets

As soon as your dog is deliberately and consistently bumping your hand with his nose you can add the verbal cue. Say "Touch!" just before his nose touches your skin. Click! and reward. Gradually offer the verbal cue earlier and earlier, until he associates the verbal cue with the targeting behavior, and is responding to the cue.

Now you can raise the bar. So far, your dog understands that he's supposed to touch his nose to your hand when he's sitting in front of you and the target is

presented to him at nose level. It's time to change the criteria.

Now you want him to touch the target wherever it is, even if it's moving. Back away from him, offer the target and say "Touch." As he gets up to follow you, keep moving slowly backward. When he catches up to you and touches the moving target, click! and treat. Move your hand off to one side and ask him to touch it. Click! and treat. Move it to the other side. Move it lower, toward the floor. Move it higher, so he has to jump up to touch it. Put it above a chair seat, so he has to place his front feet on the chair to reach up and touch it.

When he's really confident about touching the target, put the behavior on a schedule of "random reinforcement" – ask him to touch two times before you click! and treat. Then three times. Then once.

To get your dog started, rub something delicious on your hand and click! and reward him for a sniff or a lick.

Then once. Then four times. Then two times. Vary the number of times you ask him to touch before he gets clicked; don't always make it harder and harder, or

he may get frustrated and give up.

New Targets

Now you can teach him to touch other targets. A target stick can be a small branch off a tree, a dowel from the hardware store, a pencil or Tinker toy (for small dogs), or an “official” target stick purchased from a pet supply source. If your target is homemade, put an eraser topper on one end to designate the actual target. You will accept touches near the topper at first, but you’ll ultimately shape the touches to the actual target by clicking only those touches that get closer and closer to the topper.

Hold your target stick perpendicular to the ground with the target end near your dog’s nose. Some dogs will sniff the end of the target stick the first time you offer it. Click! and treat. Others may need a bit of hotdog rubbed on the topper to motivate them to touch this new object. Still others may be afraid of the stick. If your dog is afraid, hold the stick so most of it is hidden under your arm with only an inch of the tip protruding from your hand.

When your dog will touch the tip, extend the stick a little at a time, until he’s touching it at full-length. “A little at a time” varies from one dog to the next. Some dogs will accept a six-inch increase, others will tolerate only half-inch increments. Start small to avoid frightening your dog, and work up to larger increases if he seems to be tolerating them well. As soon as he’s readily touching the tip of the stick start using the verbal “Touch” cue.

When he’s proficient at touching the target stick, use it to extend your reach. With three feet of arm length and three feet of target stick you can get him to touch things a full six feet away from you. Place the tip of the target stick against a door, wall, or other object to teach him to touch other things, including people. This is a useful tool for encouraging a timid dog to be brave. When he’s very confident about touching his target stick you can place the target closer and closer to a scary object; your dog will become braver about approaching the

scary object because of his very positive association with targeting.

You can also teach your dog to touch things by holding the target object in your hand. Hold a bell tied to a string in the palm of your hand and say “Touch!” He tries to touch your hand, but the bell is in the way so he touches it instead. Perfect! Click! and treat. Repeat several times, then add the word “bell” to your verbal cue. Say “Bell, touch!” He’ll respond to the familiar “Touch!” part of the cue. Click! and reward. When he’s associated the word “bell” with touching that particular object, you can drop the “touch” part of the cue. Gradually pay out string so the bell hangs below your hand.

Using just the “Bell!” cue, do several repetitions of click! and treat at each new length of string, until the bell is hanging full length below your hand.

You may need to shape for touches that are strong enough to actually make the bell ring. If he touches it too softly, start shaping by clicking only the harder touches, until he is consistently bumping the ball hard enough to make it ring.

Now his “Bell” behavior can alert you to whatever you desire. Many people hang the bell on a door and teach the dog to ring the bell when he has to go out.

New Body Parts

Front paws are the second most frequently used body part for targeting. If your dog is “naturally pawsy” you can capture the behavior with a click! and treat when he’s pawing at something – something it’s okay for him to paw at. Or elicit the behavior by punching holes in the top of a baby food jar and putting something scrumptiously delicious inside. When he paws to get at it, click! and treat. Repeat this until you can predict the paw behavior, then add the cue. Be sure to use a different cue. If you want “Touch” to mean “touch with your nose,” then you might use “Foot” to mean “touch with a paw.

If your dog won’t paw at a desirable object, use a treat lure over his head to get him to lift a paw off the ground slightly. Move the treat slightly to the right (his left) to put him a bit off balance and get him to lift his right front paw. Click! and

treat. Repeat until he's offering to lift his paw, then hold that baby jar or other target object where his foot will touch it as he lowers it. Then add the cue.

When he'll touch the jar on cue, you can use your "Foot" cue to teach him to touch different objects. This behavior is often used as a signal in scent work, so the dog can tell his person that he's found the designated scent, object, person, or animal.

Dogs naturally use front paws and noses to do things, so it's easy to teach them to use those body parts to target. Other body parts – hind paws, hips, shoulder, ears, tend to just go along for the ride. It can be more of a challenge to teach the dogs to be aware of these parts, and to use them deliberately.

A hip touch can be useful for getting lateral movements often utilized in Canine Freestyle and for the side-step in APDT Rally obedience. Desensitize your dog to a hip target such as a Ping Pong paddle by touching him on his hips and hindquarters with the object until he doesn't react. If he's quite worried about it, feed treats as you touch him until he's no longer worried.

This killer whale has been trained to target with her nose, tail, or a flipper. This helps the trainer position the whale for new behaviors, or for an examination.

Now put the target aside, and just work on getting a side-step by holding a treat in front of your dog's nose as you stand by his right side. Move the treat slowly in an arc toward his left hip. As he steps to follow the treat, his right hip will move toward you. Click! and treat. Repeat until he does this easily, then practice on the other side as well so his left hip moves toward you.

Build up to several steps on each side, and then you're ready to pick up your target again. Hold your target next to your dog's hip and use a treat to get him to side-step. When his hip bumps the target, click! and treat. Gradually increase distance until he will move his hip six inches to the target. Be sure to click! and

treat each time.

When he's doing this easily, add your verbal cue. Remember to use a new cue for the new body part – you might select “Bump” as your Hip Touch cue.

Gradually fade the use of your treat lure following your “Bump” cue, until he will touch his hip to the target on cue without the lure.

Endless Applications

Need more ideas? You can utilize the nose-touch behavior to move your dog into heel position and keep him there by using your hand as a target next to your leg, or a target stick, for a small dog. You can teach him to close cupboard doors by having him target to a spot on the door. (Nose-touch is a better choice than a paw for this, unless you want him to scratch at doors!) You can teach him to turn lights on and off by pushing up on a stick attached to a light switch or by touching a “Touch Lamp” with his nose or paw. He can do object discrimination by learning to identify and use nose or paw to touch various objects (or people) by name. A hind foot touch can be useful for “stacking” a dog in the confirmation ring.

As you can see, the opportunities for application of the touch behavior are virtually endless – limited only by your creativity.

Also With This Article

["More Fun With Targeting"](#)

NÄSARBETE.

Doftmarkering (svamp).

Övningen går ut på att hunden ska lära sig känna igen en viss doft. Detta öppnar dörren för flera intressanta aktiviteter som svampletning och den nya hundsporten NoseWork som är en variant av hur en narkotikahund arbetar.

Om du i stället för svamp väljer att lära hunden någon av dofterna i NoseWork, till exempel eucalyptus, kan du använda dig av så kallade möbeltassar för att placera ut doften. Ett par droppar på den klisterfria ytan räcker.

Det kan då också var klokt att lära hunden leta på högre belägna platser, där det sällan växer svamp. Som till exempel på väggar, under bordsskivor, etc. Då kommer möbeltassens klisteryta väl till pass.

Denna övning bygger inledningsvis på hundens förmåga att särskilja flera samtidiga dofter till skillnad från människans luktsinne som slår ihop alla dofter till en enda.

dof-1:

Du behöver förutom klicker och godis några bitar svamp. Var noga med att undvika giftig svamp, det är nämligen inte alls otroligt att det slinker ner en bit så som övningen är upplagd. Köp färsk svamp i livsmedelsbutiken.

Upprepa 2-3 gånger, men inte efter varandra. Vänta minst en timme.

1. Ladda med 10 godbitar, men bara en i handen och resten lätt åtkomliga.
2. Jobbläge.
3. Lägg en bit svamp ovanpå godisbiten i handen. Klicker i andra handen.

4. Räck fram den öppna godishanden mot hunden.
5. Klicka när hunden sniffar på svampen, för undan denna med tummen så att godiset blir åtkomligt.
6. Upprepa från 3 till godisslut.
7. Stämpla ut.
Låt hunden vila i minst 15 minuter.
Upprepa övningen en gång.

dof-2:.

Upprepa minst 5 gånger, bygg gärna på med fler askar men bara en "rätt".

I denna övning skall hunden lära sig att särskilja en specifik doft (svamp) från andra.

Skaffa tre små askar, gärna tändsticksaskar.

I två av dem lägger du växtdelar som maskros, eller något från skafferiet som bröd eller pasta. Olika dofter i dessa båda lådor. Men helst inte vitlök...

I den tredje asken placerar du en bit svamp.

Tänk på att du inte får placera om svampen till någon av de andra askarna. Då kommer nämligen alla snart att dofta svamp.

Placera ur hundens åsyn de tre askarna i rad minst 20 cm från varandra för att inte dofterna ska konkurrera med varandra. Det är en fördel om askarna kan placeras något under hundens noshöjd så att du från motsatta sidan kan se hur hunden reagerar.

Håll noga reda på vilken som är asken med svamp i. Men markera inte tydligt på den, det lär sig hunden snabbt och då föredrar den i fortsättningen ögonen framför nosen. Ett sätt är att placera rätt ask i avvikande vinkel.

- Ladda med 10 godbitar i handen.
- Jobbläge.

- Hunden kommer troligen snabbt att undersöka askarna eftersom de inte brukar finnas där. Var alltså beredd på att det kan gå väldigt snabbt från början.
- När hunden sniffar på rätt ask klickar du och kastar iväg godis så att hunden kommer en bit bort. Under tiden arrangerar du om askarna. Observera noga hur huden reagerar, det får du nytta av i nästa steg.
- Upprepa övningen till godisslut.

dof-3:

Upprepa dof-2, men före klick ger du kommando "letasvamp!".

dof-4:

Här används inga askar utan svampen göms på naturliga platser i varierande miljöer. Hunden ska inte se när man gömmer svampen. Inomhus kan det vara i skor (men det finns gränser för vad en hundnäsa står ut med ...), bakom ett bordsben, etc

Utomhus ovan jord på liten avgränsad yta, bakom stenar, i gräs, etc. Ytan utomhus bör inledningsvis inte överstiga 25 kvm. För att undvika att det blir luktfäckar där man gömmer svampen bör man "valla av" hela ytan genom att trampa runt på den.

- ge kommando "letasvamp!".
- observera noga hur hunden arbetar. Tänk på att den har sitt egna system för hur den utnyttjar vind, etc. Och ge den tid.
- När du ser att hunden fått träff (du observerade väl den noga inomhus?) klickar du och ger godis på marken där svampen ligger.
- upprepa, göm på annat ställe ur hundens åsyn.

dof-5:

Här gömmer vi svampen på ett sätt som blir betydligt svårare för hunden,

nämligen under ett tunt lager jord på samma yta som i föregående steg. Tänk på att om du rör om jorden bara på det ställe du placerar svampen kommer markdoften där att skilja sig från omgivningen och det kan bli detta som drar dit hunden. Alltså, kratta hela ytan och använd gummihandskar för att minimera handdoften.

dof-6:

Intill en skogsstig placerar du svampen i gräset, ur hundens åsyn. För att undvika den vittring av dig som blir kvar efter utplaceringen skall du vänta en stund innan du låter hunden börja jobba. Man kan göra så att man under en promenad i smyg placerar ut svampen, och markerar platsen på något sätt. Under nästa promenad ger man kommando "letasvamp" några meter innan platsen. Vill man hjälpa hunden lite kan man beställa sidvind från rätt håll.

dof-7:

Upprepa dof4-6, men utplaceringen görs av av annan person ur din åsyn.
När detta fungerar har du nästan en svamphund!

Spårning.

Uppletande.

GRUNDER I RALLYLYDNAD.

Om rallylydnad

Rallylydnad är en av de nyare hundsporterna och liksom de andra nya hundsporterna bygger den betydligt mera på samarbete och betydligt mindre på strikt disciplin än i grenarna med sitt ursprung från en annan tid, som lydnadsklass och bruksprov.

Förare och hund genomför en bana med cirka 15 skyltar som med text och symbol visar vad som ska göras. Föraren får obegränsat hjälpa sin hund med röst och handtecken men inte röra vid sin hund eller belöna den inne i ringen.

Ekipaget börjar med 100 poäng och efterhand som ekipaget tar sig fram i banan drar domaren av poäng för slarv vid sättande, vända koner, glömda skyltar, felaktiga vägval, drag i koppel, förares stegfel, fel tempo, etc . Av ovanstående uppräkningspunkter kan du sluta dig till att inte bara hunden utan ännu mer föraren blir bedömd vilket är ett sympatiskt drag om man jämför med andra hundsporter.

Ännu mera sympatiskt blir det av att även ovänligt eller hotfullt uppträdande mot hunden kostar poäng.

Här kan du se hur nybörjareklass rally ser ut: Ytxxxxxxx.

Sitt framför

Video: xxxxxxxxxxxx.

Regeltext:

Föraren stannar och hunden dirigeras in framför föraren.

Hunden sätter sig med nosen mot föraren.

Här skall föraren gå med hunden kopplad vid vänster sida och vid skylten stanna och dirigera hunden till sittande framför.

Bild rallylydnad
Video rallylydnad

Detta är ingen egen skylt utan inledningen till skyltarna *höger in*,

vänster in och steg bakåt.

De vanligaste felen är

- Drag i kopplet
- Hunden sitter alltför snett
- Föraren flyttar sig bakåt för att ge plats åt hunden.

Här föreslår jag att du använder pinntargeting. Det blir bekvämare, särskilt med en liten hund, och du får handen en bit bort från hunden. Men framför allt får du hunden så långt ut framför dig att den får plats att göra en U-sväng och sätta sig i riktning mot dig utan att du behöver flytta dina fötter bakåt, vilket kostar poäng. Detta är inget problem med en liten eller medelstor hund men med t.ex. en schäfer eller st bernard blir det inte helt enkelt. Det största problemet med detta är nog att det är så naturligt att man gör det omedvetet.

Upplägg.

- Börja med hunden sittande vid vänster sida och med kopplet i din vänstra hand. Pinne, klicker och godis i höger hand.
- Håll pinnen i noshöjd rakt ut ifrån dig med spetsen ca en meter ifrån dig.
- När hunden rör sig mot pinnen för att nudda flyttar du pinnen i en båge mot dig till en punkt framför dig där du vill hunden ska ha sin nos.
- Höj pinnen till en höjd där hunden kommer att ha sin nos när den sitter.
- Håll pinnen där till hunden börjar sätta sig.
- Klick innan den hunnit sätta sig, godis när den sitter.
- När detta fungerar varje gång börjar ni göra detta under gång, dvs hunden sitter inte när du skickar fram den.

Lär in ett röstkommando, t.ex. "fram" genom att från början ge detta *belönande* när hunden börjar röra sig in framför dig. Efterhand börjar du ge detta omedelbart innan du sträcker ut armen så att pinnen blir ett stöd för kommandot.

När ni kommit så långt att ni gör detta under gång ger du kommandot i

samband med att du stannar.

Höger in

Video: xxxxxxxx.

Detta utgår från *sitt framför* och innebär att hunden från detta läge ska gå in förbi din högra sida och bakom dig till din vänstra sida där du antingen sätter den innan du går vidare eller går vidare direkt. Detta är två olika skyltar.

Jag föreslår att du inte lär in detta från sittande framför dig utan från frihet framför dig, kanske som en snygg avslutning på en inkallning. När detta fungerar är det enkelt att koppla ihop med *sitt framför*.

Strategin här är att lära hunden att sikta på den *vänstra* handen. Observera *vänstra* handen, man vill gärna locka in med höger hand men då styr du hunden med hjälp av dess syn och den behöver inte tänka. Du ska alltså lära din hund att den ska gå till din vänstra hand som du har osynlig bakom ryggen.

Upplägg.

- Klicker och godis i vänster hand bakom ryggen.
- Höger hand lite diskret så att inte hunden fastnar vid den.
- Manövrera så att du har hunden någorlunda framför dig.
- Vrid dig åt vänster så att din vänstra hand blir synlig.
- Ge kommando "höger in" och vänta ut hunden. Tar det för lång tid vrider du dig lite till och lockar med vänsterhanden.
- Klicka när hunden passerar ditt högra ben. Obs klick med vänster hand.
- Lotsa fram hunden till din vänstra sida med hjälp av godis och ge godis där.
- Minska efterhand vridningen tills den bara är en markering.
- Koppla ihop ingången med *sitt framför*.

Att använda pinntarget.

Man ska sträva efter så normal kroppställning som möjligt i inlärning

eftersom detta ju så att säga följer med inläringen. Därför ska du försöka få din vänstra hand så långt bakom dig att du inte behöver vrida dig så mycket eller böja knäna för att hunden ska hitta handen. Om du inte är den smidiga smärta modellen eller har ett omfång som nästan kräver att hunden måste ha matsäck med sig kan du med stor fördel använda dig av pinntargeting. Då kan du stå rakt upp med pinnen i vänster hand bakom dig och förlänga pinnen så att spetsen sticker fram bakom ditt högerknä. När hunden dras mot pinnen flyttar du den bakom dig fram till vänster sida.

Blir det för mycket med pinne, klicker och godis i vänster hand kan du ha godis i höger hand, men berätta inte det för hunden.

Vänster in

Även detta utgår från sitt framför, skillnaden är att hunden ska gå från sittandet direkt över till vänster sida, göra en båge och komma in i rätt position som man ibland kallar *färdriktningen*. Liksom i höger in finns det två varianter (skyltar), en där hunden sätter sig vid sidan och en där ni båda går vidare när hunden är i färdriktningen.

Utgå även här ifrån hunden i frihet framför dig, det blir alltså i regel du som placerar dig så att detta blir fallet.

Här kan man oftast använda sig av handtargeting, men det gäller att få hunden så långt bakom sig att den kan svänga in och hamna i färdriktningen med huvudet i höjd med dig. Har man en stor hund eller har svårt att få sin arm så långt bak som krävs går det utmärkt att använda pinntarget.

Upplägg.

- Klicker och godis (eventuellt även pinne) i vänster hand.
- Hunden framför dig.
- Håll hand/pinne stilla bakom dig vid en punkt du vill att hunden ska gå.
- Vänta ut hunden.
- När hunden nästan är framme vid handen rör du den i en båge inåt och framåt. Eftersom det då blir följtargeting kan du styra med pekfingret.
- När hunden är på väg att hamna i rätt läge klickar du
- Ge godis .
- Koppla efterhand ihop ingången med *sitt framför*.

Helvarv höger.

Regeltext:

Ekipaget svänger 360° åt höger. Hunden ska följa föraren väl i svängen. Cirkeln skall göras rund, mjuk och snäv eller på stället.

Detta innebär att du och hunden går i en cirkel medförs. Hunden behåller under hela varvet sin position vid sidan. Hur stor cirkeln ska vara är upp till föraren men siktet bör vara inställt på så liten cirkel som möjligt där hunden kan röra sig normalt. För en medelstor hund kan nog 75 cm vara ett bra riktmärke men detta är slutmålet och troligen inte där du börjar.

Upplägg.

- Koppel i vänster hand
- Klicker och godis i höger hand
- Sätt hunden i utgångsläge.
- Höger hand i targetläge.
- När hunden börjar röra sig mot högerhand startar du med vänster fot och rör dig i högercirkel medan hunden följer handen.
- Efter några få steg låter du hunden nudda och klickar följt av röst och godis.
- Efterhand ökar du antal steg upp till full cirkel.
- Efterhand minskar du cirkelns diameter mot ca 75 cm.

Tänk på

- Håll så kort koppel att du förhindrar hunden att lämna sin position. Men så länge den behåller sin position ska kopplet hänga löst. Din vänstra arm ska hänga rakt ner längs din vänstra sida och du får absolut inte rycka, bara förhindra. Det

är möjligt att kopplet i början måste vara sträckt hela tiden, men om du bara är noga med att släppa efter när hunden är i rätt läge blir detta en belöning.

- Styr så mycket du behöver med din högra hand genom att ha handen mer eller mindre nära hundens nos. Men sträva efter att armen ska vara riktad rakt framåt och högre än hundens huvud så att du får fokus uppåt och mot dig.
- När du avslutar (klickar) ska du ge godis genom att öppna höger hand. Gör detta intill ditt högra knä för att behålla hundens position.
- Om man håller långsamt tempo kan hunden få för sig att den ska sätta sig eller ändra sin position. Håll alltså så högt tempo i vändningen att hunden inte hinner tänka för mycket.

Helvarv vänster.

Regeltext:

Ekipaget svänger 360° åt vänster. Hunden ska följa föraren väl i svängen. Cirkeln skall göras rund, mjuk och snäv eller på stället.

Till skillnad från helvarv höger har hunden i helvarv vänster den kortare vägen vilket betyder att man måste göra cirkeln större om man vill att hunden ska röra sig normalt. Nu menar jag att man i stället ska sikta på att hunden ska stå kvar med bakbenen och så att säga vrida sig på stället.

- Koppel i höger hand och så kort att hunden måste behålla positionen och inte gå utåt. Sträva efter att kopplet ska hänga löst när positionen är rätt.
- Klicker och godis i vänster hand.
- Sätt hunden i utgångsläge
- Ta ett par steg framåt och placera vänsterhanden i följtargetläge framför, ovanför och något till vänster om nosen (hundens).
- För vänsterhanden åt vänster samtidigt som du går in i en vänstercirkel med ett par meters diameter. Gå gärna runt en kon eller dylikt. Behåll positionen.
- När varvet är fullbordat ger du klick och godis, även här intill ditt *högra* knä.
- Minska efterhand ner cirkeln till hunden nästan snurrar på stället.
- Precis som i högervarvet blir det lättare om man håller högt tempo och inte ger hunden så mycket tid att fundera.

Steg bakåt

Video xxxxxxxxxx.

Regeltext:

Föraren stannar och hunden dirigeras in framför föraren. Hunden sätter sig med nosen mot föraren. När hunden sitter går föraren ett steg bakåt, hunden följer samtidigt med och sätter sig med nosen mot föraren. När hunden sitter går föraren två steg bakåt, hunden följer samtidigt med och sätter sig med nosen mot föraren. När hunden sitter går föraren tre steg bakåt, hunden följer samtidigt med och sätter sig med nosen mot föraren. Därefter väljer föraren valfri ingång till förarens vänstra sida, runt åt höger eller direkt in till vänster. När hunden är tillbaka vid förarens sida med nosen i färdriktningen fortsätter ekipaget framåt utan att hunden sätter sig.

Precis som höger och vänster in utgår *steg bakåt* från sitt framför. Utförandet går ut på att du backar och hunden från sittande framför följer med och sätter sig igen när du stannar.

Instruktioner.

- För att få hunden att fokusera rakt på dig är min erfarenhet att det fungerar bäst att ha händerna ihop framför bröstkorgen (din). Ha kopplet i vänster hand och godis i höger.
- Lär först in att du kan backa med hunden framför dig och vänd mot dig. Tänk alltså inte på att börja från sitt framför, hur många steg du tar och att du ska stanna och sätta hunden. Gå varierande långa sträckor och gärna i lite böjar så att det blir intressantare för hunden. Klicka och avsluta under rörelse när hunden är i rätt position.
- När detta fungerar över sträckor på 10-15 meter börjar du dela upp i kortare sträckor där du sätter hunden framför dig mellan varje sträcka.
- När du ska starta "bjuder du in" hunden genom att ge ett lockande kommando (t.ex. "kom") samtidigt som du lutar dig framåt mot hunden och för dina hophållna händer lite närmare hunden. Var noga med samtidigheten, alltså att hunden

”lyfter” innan du rör dina fötter. Detta kan du klicka om hunden tvekar. Behåll den framåtlutande överkroppen under stegen.

- Gå som tidigare varierande sträckor men med sättande framför mellan varje.
- När du ska stanna och sätta hunden rätar du upp dig till normalposition. För händerna tillbaka till din bröstkorg och använd denna rörelse till att hjälpa hunden att sätta sig. Ge gärna också kommando ”sitt”.

Tävlingsmässigt utförande.

- Det som nu återstår är att du skall lära dig använda dina fötter. När du står stilla ska fötterna vara jämfota, dina steg ska alla vara lika långa.
- Börja med att från sitt framför ta ett steg bakåt, jämfota och sätt hunden.
- Därefter två steg, jämfota och sätt hunden.
- Därefter tre steg, jämfota och sätt hunden.
- När hunden satt sig efter tre steg ska den tillbaka till utgångsläge, därefter fortsätter ni i banan. Du kan göra detta antingen som höger-in eller vänster-in, kravet är att hunden ska vara i färdriktningen innan du rör dina fötter.

Vanliga fel.

- Slarv i sitt framför.
- Koppelstyrning (oftast i start).
- Dålig samtidighet.
- Fel antal steg. (föraren)
- Olika steglängder (oftast sista steget).
- Hund ej i färdriktning innan fortsättning.

Sitt gå runt

Regeltext:

Föraren stannar och hunden sätter sig vid förarens sida. Föraren går därefter ett varv runt hunden med början runt huvudet. Föraren ska stanna till vid den sittande hundens sida innan ekipaget tillsammans fortsätter framåt.

Utmaningen i detta moment är ofta att hunden är lydig. Eller i varje fall sugen på godis.

Den vill nämligen väldigt gärna följa med dig när du börjar gå runt den vilket man ju inte får bli djupt olycklig över eftersom vi ju strävar efter följsamhet.

Men eftersom du tränat momentet *sitt kvar* i *grundövningar* bjuder inledningen, där du ska gå förbi hundens nos, inte på några större svårigheter eftersom ni ju redan tränat på något liknande.

Det är när man är på väg mot svansen och försvinner ur hundens blickfång som den vill rätta till detta genom att inte bara vända på huvudet utan också följa med.

Instruktioner:

- Repetera *Stanna kvar* i *Grundövningar*.
- Klicker i höger hand, koppel och godis i vänster hand.
- Sätt hunden i utgångsläge.
- Kommendera *stanna kvar*.
- Placera vänster hand ovanför hundens så nära att hunden fokuserar den.
- Handen ska vara kvar i detta läge genom hela utförandet så att hunden inte har någgon anledning att titta bakåt.
- Starta med höger fot och börja gå runt hunden. Upprepa gärna *stanna kvar*.
- Halvvägs stannar du, klickar och ger hunden godis genom att sänka vänsterhanden mot nosen. Medan hunden är upptagen av sitt godis fullbordar du varvet och återkommer till utgångsläge.
- Öka efterhand sträckan innan klick och godis.

- När ni klarar halva varvet (passerar svansen) väntar du med klick till du är i utgångsställning.
- Tona efterhand bort handstyrningen, även om detta är fullt tillåtet i rallylydnad. Dock inte med godis.

Compact Rally

Video xxxxxxxx

I början av boken tog jag upp *xxxprogramträning* som går ut på att man vänjer hunden vid att utföra flera moment i följd utan mellanliggande belöningar. Tävlingar i rallylydnad, lydnadsklass och agility bygger på detta, liksom många vardagliga situationer.

De moment ur rallylydnadens nybörjarklass vi gått igenom i detta kapitel lämpar sig utmärkt för att börja vänja hunden vid att arbeta mera sammanhängande och under längre perioder. Man kan faktiskt genom att sätta ihop varierande program träna rallybanor hemma i köket och när man fått bra snurr på detta börjar det likna *freestyle* – dans med hund. Likheten med en tävlingsbana i rally har fått mig att döpa detta till Compact Rally.

Detta är också ett vackert exempel på *backchaining* – se kapitel om detta.

Nedan föreslår jag fem program du kan börja med.

- Alla de moment man tänker ha med ska vara inlärd, och på ett sådant sätt att varje moment blir en belöning för det föregående.
- Arbeta utan koppel för att inte hämma dej och hunden.
- Klicka inte. Allt är redan inlärt, ett klick avslutar, hunden kommer inte att förstå vad den blev klickad för.
- Använd gärna targeting.
- Eftersom den avslutande godisbelöningen eller leken inte syftar mot ett visst moment utan enbart är motivationsbetingad kan och bör den avgränsas från själva utförandet. Här kommer *extern belöning* in i bilden, se under *xxxAvancerad träning*.
- Lägg gärna till andra redan inlärd moment och trick.
- Hellre kul och lite strul än glädjen släckt och allt perfekt.
- Sätt på häftig musik och dra igång – din rytm och ditt skrålande smittar.

Utgångsläge	Utgångsläge	Utgångsläge	Utgångsläge	Utgångsläge
Sitt framför	Sitt framför	Helvarv vänster	Sitt gå runt	Helvarv höger
Höger in	Steg bakåt	Helvarv höger	Helvarv vänster	Helvarv vänster
Sitt framför	In höger	Utgångsläge	Sitt framför	Helvarv höger
Vänster in	Helvarv höger	Sitt gå runt	Vänster in	Sitt framför
Utgångsläge	Utgångsläge	Utgångsläge	Helvarv höger	Steg bakåt
			Utgångsläge	Vänster in
				Utgångsläge

DO AS I DID (DAID)

INLÄRNING PÅ DJUPET

Positiv förstärkning.

Belöningar.

Förstärkningens roll är som vi konstaterat att genom associationsbildning sörja för hågkomst av vad hunden gjorde när förstärkningen kom. Förstärkningen ansvarar alltså för själva inläringen.

Men det räcker inte med att hunden lär sig en massa fina moment. Den måste faktiskt också vilja utföra dessa. Den måste ha *motivation*.

Det är i och för sig sant att bara detta att hunden får samverka med dig leder till ökad motivation, oavsett vad ni gör. Men det räcker inte för att hunden ska bry sin hjärna, den vill ju helst att det ska kastas boll, hållas dragkamp, skapas godisregn och annat som inte belastar psyket alltför hårt.

Det är här belöningarna kommer in i bilden. Man ger hunden just detta som den helst vill ha. Som framgår av bilden nöjer man sig inte med en belöning, man fyrar av en hel *belöningskedja*.

Rösten

Allra först i denna kedja bör *rösten* komma. Den är alltid med oss, den kan ges direkt utan fummel och den blir ännu en brygga, nu till övriga belöningar.

Röstberöm skall helst vara spontant eftersom det då kommer på ett sätt som även hunden uppfattar naturligt. Man kan välja "vadduktigduär", "fantastiskt", "skitbra", "görgött" (om du är från Göteborg), "wow" eller vad som än väller fram.

En god ide är dock att man skaffar sig en standardbelönare som man lär in i stil med när man lär in förstärkaren "JA!".

Då är "BRA!" det naturliga valet. Det är kort och det säger exakt vad du menar. Det kan dessutom varieras i det oändliga vilket är värdefullt.

Inläringen av "BRA!" kan göras mycket enkel - inga särskilda övningar utan använd det helt enkelt. Ge varje gång detta "BRA!" som första belöning i kedjan.

Exempel på andra belöningar:

Godis

är obligatoriskt eftersom detta kommer att kopplas till förstärkaren. Tänk på att om du väljer alltför gott godis kan detta skymma själva övningen. Efterhand som träningen fortskrider blir det viktiga för hunden *att* den får något, inte *vad* den får.

Lek.

En för varje hund och varje situation väl anpassad lek är ett mycket effektivt sätt att belöna på. Men som belöning efter klick har det klara begränsningar. Dels för att till exempel dragkamp är betydligt omständigare än att ge röst, godis, etc. Men kanske allra mest för att rätt utförd lek blir så dramatisk och intensiv att själva anledningen till belöningen överskuggas.

Jag ser hellre leken som motivator att användas som avslutning på ett träningspass, när man kommit ur tävlingsringen, eller när man helt enkelt vill ha kul med sin hund.

Men allra mest betyder leken för kontakt, förståelse, samarbete. I *Medmera* kan du läsa mera om detta i *Den viktiga leken*.

Kroppspråk

som till exempel att du hukar dig, ställer dig på knä hos hunden, gör dig allmänt vänlig. Brukar sköta sig själv.

Beröring

att du klappar, smeker och kliar hunden.

Lek, dragkamp eller boll. Ofta olämpligt mellan upprepningar av ett moment eftersom det kan överskugga själva övningen. Dessutom kommer varje minuts träning att följas av två minuters lek. Däremot kan man leka som avslutning av träningen.

Trick

det vill säga hunden får göra något som den gillar att göra. Ozzy och jag gör ofta high five när vi varit duktiga. Fullt utvecklat hos en tävlingshund i lydnessklass innebär detta att ett visst moment fungerar som en belöning för föregående moment.

Aha-belöning.

Om du gått vilse och irrat runt i timmar i Paris och plötsligt känner igen fasaden på ditt hotell utbrister du "aha! ".

Om du glömt pinkoden till din mobil och sen omsider upptäcker att du skrivit det på baksidan utbrister du "aha!".

Om du lärt din hund att sätta sig på en viss matta och du en vacker dag låter den själv hitta mattan utbrister den "aha!".

Aha-effekten bygger på principen ett visst moment som hunden har lärt sig blir belöningen för något som man tänker lära den. Som exempel kan vi ta att hunden i inkallning skall sätta sig vid förarens vänstra sida. Genom att först lära den att sätta sig vid sidan när man står på ett visst sätt så vet den exakt vad den ska göra när den kommer in.

Det kan tyckas att om detta ska fungera måste det som hunden kommer fram till vara något roligt, men så behöver det inte nödvändigtvis vara. Det räcker att hunden känner igen sig, kalla det gärna en form av trygghet för det gör jag.

Vi tänker oss att du ska lära Humle att på kommando hämta en öl i kylan.

Detta består av följande delmoment:

- Springa till kylan
- Öppna kylan (kan behövas fastlimmad repstump...)
- Ta ölburk på hylla (försiktigt)
- Lämna ölburk till törstande

Detta lär man in i följande ordning (något förenklat):

- Få ölburk av medhjälpare (vanligen hustrun) och springa till soffan för avlämning. Ökande avstånd, mot köket.
- Hitta och hämta ölburk i öppet kylskåp, utlöser avlämning.
- Öppna kylskåp med repstump, utlöser hämta och avlämna.

Detta bygger på egentligen på två mycket användbara principer som kallas *momentuppdelning* och *backchaining* (*bakåtkedjning*). Man delar upp ett komplicerat moment i delmoment och lär in dessa "baklänges", alltså det sista först, och så vidare.

I boken *Avancerad träning* tar jag upp detta mera i detalj.

Extern belöning.

Vanligen går ju inläringen ut på att hunden för att få sitt klick och sin belöning skall utföra ett viss moment. Även om belöningen har begränsad effekt på inläringen är det ändå viktigt att den kommer i nära anslutning till utförandet, alltså direkt efter klicket. Benämningen Extern belöning är något luddig. Några tolkar säkert detta som att belöningen är på avstånd från hund och förare. Men jag föredrar att att tolka det som att belöningen är tydligt skild från själva utförandet det vill säga "utanför" - "externt".

Extern belöning innebär en utveckling av vanlig belöning genom att man vänjer hunden vid att tålmodigt vänta på sin belöning till föraren ger ett kommando för detta. Detta innebär i sin tur att man kan betrakta själva *belöningen som ett eget moment*, som man lär in på sedvanligt sätt. Hur man gör detta beskrivs i *Jobbläge*.

Eftersom hunden rimligen kommer att gilla detta moment är det en mycket god ide att använda detta som sista länk i *bakåtkedjning* av en *beteendekedja* (se nedan). Alltså det som något klatschigare också kallas *backchaining*.

Här kommer huvudpunkterna i extern belöning.

- Belöningen kan vara godis eller lek.
- Belöningen ska vara synlig för hunden men på 10-20 meters avstånd.
- Hunden skall ha lärt sig att belöningen bara får röras på kommando.
- Man klickar inte momenten som föregår belöningen.

Utförandet är i regel alldeles för långvarigt.

Klicket blir lätt ett kommando för lek, vilket inte är meningen.

- När man genomfört planerade moment ger man hunden belöningskommandot, till exempel "varsågod"

Vad är vinsten med extern belöning?

- Hunden lär sig att arbeta i längre perioder och med flera moment i följd utan belöningar.
- Det är ingen risk att man omedvetet styr hunden genom att ha godis i hand eller ficka. Mindre styrning = mera hjärna.

Av detta framgår att extern belöning kanske mest riktar sig mot tävlingshundar där det ju krävs att hunden utför flera moment i följd i program som kan pågå upp till 15 minuter. Men det är intressant att experimentera med för alla.

I agility är extern belöning mycket vanlig, det står till och med numera en låda efter målgången där föraren får placera sin boll eller trasa. Jag använde denna teknik med min Nobodys Bamse redan på 90-talet när han blev Årets Agilityhund, men i hans fall stod det en kopp kaffe där. Numera är detta doping. Sorry Bamsingen.

Jackpot

En jackpot skulle kunna definieras som "plötslig och oväntad framgång". Man förknippar det vanligen med rasslet från en spelautomat, men ordets positiva klang har lett till att det används i många andra spelsammanhang, ofta i samband med att man ackumulerar vinster.

I vårt sammanhang innebär en jackpot att hunden presterar något som är över förväntan. Ett exempel kan vara att du länge och väl har försökt få hunden att plocka upp din sko och räcka dej den. Den har envist vägrat, kan ju bero på att hunden har så god näsa. Men plötsligt en dag kommer den med skon i munnen och överräcker den högtidligt. Då blir du glatt överraskad vilket i sig själv är en stark belöning för hunden, du överöser den dessutom med godis och beröm.

Jag brukar tänka mig två varianter av Jackpot:

Äkta jackpot

där hundens prestation är helt oväntad. Det goda med denna är att du verkligen blir äkta glad, du kan inte dölja din förtjusning. Denna äkta glädje innebär i sig själv som vi redan vet en stark belöning.

Kvinnan hade länge försökt lära sin unghund att hämta sitt koppel när den behövde gå ut. Men hon gav upp, hunden förstod

ingenting alls.

Men så plötsligt en dag kom den med kopplet i munnen. Att man är oförberedd på en äkta jackpot innebär ofta att man inte har klicker och godis tillhands, men det räcker så väl med äktheten. I detta fall visade det sig räcka mer än väl eftersom hunden började hämta sitt koppel i varje ledig stund.

Skapad jackpot

innebär att man i vanlig ordning planerar och riggar för en övning men överdriver klick och belöning som om prestationen vore något som kommer att stå i historieböckerna. Jag kom att tänka på den unga mamman vars lille pojke för första gången använde sin potta på ett sätt den är avsedd för. Mamman var givetvis inte helt oförberedd, hon visste att det skulle komma inom de närmsta åren, men hon lyckades ändå spela så lycklig att min tinnitus fick en tillfällig topp.

Att ge en jackpot

- Klicka flera gånger i stället för normalt bara en gång.
- Om det är skapad jackpot, bli så glad du bara förmår.
- Upprepa inte. Ge hunden allt godis du har förberett för övningen, avsluta.
- Var rädd om verktyget, slit inte ut det. Jackpot ska vara engångsföreteelser, det får inte bli så att jackpot blir det normala för då kommer vanlig futtig klicking att uppfattas nästan som bestraffning. På mina tre år med Ozzy har jag kanske upplevt och skapat 10 jackpots.

Mera om belöningar.

Något förenklat kan man säga att hunden inte lär sig något av belöningarna. Detta innebär att man inte behöver tänka så mycket på timingen. Ett av de vanligaste felen jag ser är att man belönar samtidigt som man förstärker, särskilt om man arbetar

med klicker. Är man duktig på att berömma är det då viss risk att förstärkaren drunknar i allt ståhej. Lämna alltså någon sekund för förstärkaren att i lugn och ro registreras och varseblivas.

Om din hund

svarar nästan hysteriskt på belöning (som många labradorer) kan det vara skäl att dämpa belöningarna till en lämplig nivå av de skäl jag pekat på ovan. När hunden kommer i jobbläge ska den ju tänka "nu ska jag först vara duktig och sedan ska jag få godis och andra fina grejor". Den ska ju inte hoppa över det första ledet.

Den ska inte veta

är en god devis att sätta på väggen. Om du belönar på exakt samma sätt varje gång blir du förutsägbar och hunden allt mindre engagerad - den vet ju vad som komma skall. Om du däremot varierar röstläge, godis etc kommer hunden att hamna i ett "vadblirdetnu?"-läge vilket ger precis den förväntan vi vill ha.

Detta med variation återkommer i andra sammanhang senare i boken som en av nycklarna till framgångsrik träning.

En väl inlärd hund utan motivation är tråkig.

En dåligt inlärd hund med motivation är rolig.

En väl inlärd hund med motivation är en Ozzy.

Inläring av kommando.

Det räcker ju inte med att vi lär hunden *vad* den ska göra, vi måste ju också kunna styra *när* det ska göras. Om hunden när den önskar får gå på två ben, lägga sig och spela död kan ju stadspromenaden påminna om att man går med en 5-åring i ett varuhus.

För att utlösa ett visst moment lär man in ett kommando, vanligen ett ord. Det finns standardkommandon som "hit, sitt, ligg" men man kan välja vilket man vill.

Liksom ordet "lydnad" förknippar vi gärna "kommando" med något militärt, en sträng order från en överordnad som ovillkorligen skall åttlydas. Men ett kommando i hundvärlden är något helt annat, i varje fall när det gäller privathundar och inte tjänstehundar där ju en viss stringens ibland måste råda.

Ett kommando ska inte innebära "gör detta nu, annars..." utan snarare "nu får du göra detta...".

I USA har man insett detta och ersatt "command" med "cue", ett ord som inte har någon bra svensk översättning. Närmast i vårt sammanhang kommer nog "ledtråd, vink".

Genom att variera röst- och tonläge kan vi ge olika innebörd åt kommandot, beroende av vad situationen kräver. Vi kan tillåta, uppmuntra, uppmana, varna, hota, kräva ... .

Vi kan genom att tänka oss ett frågetecken istället för ett utropstecken efter kommandot göra det till ett lockrop i stället för ett förtäckt hot. Om vi dessutom kommenderar i infinitiv i stället för imperativ blir det precis rätt:

Uttala och lyssna på dig själv:

ligg! - ligga? sitt! - sitta? kom! -komma?

Om du har en hund i närheten, oavsett vilken och vad den kan, se hur den reagerar på de olika orden. Reagerar den inte behöver den inte vara döv, du har troligen ett jobb att göra med din röst.

Exemplen ovan är alla verb. Vissa kommandon är inte verb, till exempel "fot". Då blir ju "fota?" något märkligt för den som lyssnar (utom hunden). Om man vill låta mera normal kan man tänka sig en fråga där man bara uttalar sista ordet: "(skavigå) fot?".

Inläring kommandon.

Som vi konstaterat bygger modern träning på att hunden gissar sig fram till vad som önskats genom att utföra olika konster och trick. Av detta följer att hunden måste vara så frimodig och företagsam att den faktiskt vågar detta.

Av detta följer i sin tur att vi inte kan börja en övning med att berätta vad hunden ska göra. Den kommer att stå som ett passivt frågetecken. Man kan alltså inte börja med ett kommando, vilket tidigare var det normala.

I stället gör man så att när hunden börjar behärska momentet ger man kommandot omedelbart före klicket, man så att säga bakar ihop utförande med kommando.

När till exempel hunden går riktigt snyggt vid din sida och du tänker klicka ger du den ett "(skavigå) fot?" följt av klicket. Efterhand ökar du tiden mellan kommando och klick för att slutligen ha det på plats, det vill säga innan momentet börjar.

I de inledande övningarna ger jag detaljerade anvisningar för inläring kommandon.

Det finns undantag från detta att man inte börjar med kommando. När man till exempel ska lära in inkallning använder man gärna namnet för att få hundens uppmärksamhet vilket då blir ett naturligt kommando. Man kan då tänka sig att man ersätter detta med ett slutgiltigt kommando, till exempel "hit" enligt ovan.

Användning kommando.

När man så att säga fått kommandot på plats så att det utlöser momentet ska man ignorera om hunden på eget initiativ utför detta moment. Det kommer den troligen att göra vid de tillfällen när den försöker få dig att använda det du har i fickorna.

Då är det också dags att betrakta momentet som färdiginlärt och klart för störningsträning, men tänk på att inläring är färskvara och att kommandot därför kan behöva fräschas upp då och då. Detta gäller särskilt för tävlingsmoment vilka kanske inte utförs dagligen och stundligen och dessutom kan vara ganska invecklade och för hunden onaturliga.

Stegring - utförande och kvalite.

När man hör ordet moment tänker man i första hand på att hunden skall utföra något, som till exempel komma på inkallning, hoppa, sätta sig. Men de flesta moment har utöver själva utförandet en eller flera *kvaliteer*, nämligen

- **Varaktighet:**
momentet ska pågå till hunden får annan order. Ett exempel är att hunden ska sitta kvar. I andra sammanhang har jag kallat detta *tålmodsträning*.
- **Distans:**
Hunden skall utföra momentet på det avstånd föraren bestämmer. Till exempel sitta kvar på 20 meters avstånd.
- **Intensitet:**
Hunden skall utföra momentet med god intensitet. Till exempel lägga sig snabbt utan att "hasa" sig ner.
- **Störningar:**
Hunden skall utföra momentet under störande verksamhet. Till exempel sitta kvar med lekande hundar i närheten. Alla moment utan undantag skall störningstränas.

När varaktighet och distans ingår i samma moment, som till exempel sitta kvar när föraren lämnar, säger det sig självt att man måste ha varaktigheten klar innan man börjar med distansen eftersom det tar tid att lämna.

En god regel är att man tränar en kvalite åt gången, när man börjar på en ny går man tillbaka i kraven på den förra. Om man till exempel lärt hunden passivt sitta hos föraren i två minuter och tänker börja lära in distans går man tillbaka till korta tidsintervaller tills även distanskvaliten är klar.

En annan god ide är att man lägger störningsträningen efter varaktighet och distans, och att man även här börjar på låg nivå i dessa kvaliteer.

För varje moment kommer jag att ange när och hur dessa kvaliteer ska läggas in i träningen.

Detta kan tyckas krångligt, men jag försäkrar att det är mycket krångligare att beskriva i text än att utföra. Det är faktiskt bara frågan om att hålla ordning på de olika inslagen i träningen, man kommer ändå inte undan. att detta måste tränas.

Varaktighet - de ska inte veta.

Det man först och främst tänker på här är de moment där hunden passivt skall stanna kvar i den position den befinner sig. Det handlar då om att den skall sitta, ligga eller stå kvar. Man skulle då mycket väl kunna kalla detta för passivitetsträning i stället. Exempel: Hunden skall lugnt ligga i veterinärens väntrum, sitta i väntan på grönt ljus, hålla sig lugn på bussen.

Men jag utvidgar gärna detta till att hunden också skall *behålla fokus*, och då handlar det även om aktiva moment. Till exempel skall hunden klara att gå snyggt i koppel så länge som föraren kräver, hunden i rallylydnad skall fokuserat följa sin förare under hela banan.

Hunden som sitter på avstånd skall vara så fokuserad att den uppfattar ett nytt kommando, till exempel att lägga sig.

Om hunden tappar fokus kan det hända vad som helst eftersom den glömmer vad den höll på med. Handlar det om att sitta kvar kan den få för sig att lägga sig eller ta några steg och kolla den där märkliga, ofta obefintliga, fläcken. Handlar det om att gå fot kan det plötsligt dyka upp andra ideer som att hälsa på mötande.

Det finns flera metoder för att bygga varaktighet. Men gemensamt för dem alla är att om man inte lägger in ett element av *oförutsägbarhet* i träningen kommer man att tappa fokuseringen. Detta är inte märkligare än att den som varje dag kör genom en korsning riskerar att ställa till en olycka eftersom det aldrig händer något där och man börjar tänka på annat istället.

Därför ska man använda sig av en teknik som kallas *oregelbundna intervaller*, det vill säga man lär hunden en viss procedur som alltid börjar och slutar på samma sätt men med varierande tidsintervaller.

Om vi tar *sitta kvar* som exempel börjar man med ett mycket kort klickmål, om hunden får träff för en sekund får den klick och godis.

Därefter ökar man på detta tidsintervall i en sådan takt att hunden nätt och jämnt klarar det, men då och då missar.

När man kommit upp till cirka 10 sekunder närmar man sig en punkt där hunden har lärt sig att det ändå inte händer något de första sekunderna, vilket leder till att den tappar fokus.

Det är här oregelbundenheten kommer in i bilden. Genom att plötsligt förvåna hunden med ett mål på en enda sekund och därefter variera målen upp och ner blir det oförutsägbart och hundens intresse ökar dramatiskt. Jag brukar kalla detta för "stigande upp och ner", en typisk serie i sekunder skulle kunna se ut så här:

1 3 5 7 10 2 8 5 12 14 5 9 15 5 20 8 25 10 30 2 meter.

(Men se detta bara som ett riktmärke, det viktiga är inte att man räknar sekunder utan att man blir *oförutsägbar och värd att fokusera*).

De stora hoppen i slutet hänger ihop med att hunden någonstans vid 15 sekunder "fattat poängen" och förstår vad det hela går ut på.

Den plötsliga tvåan på slutet hänger ihop med att man gärna avslutar på ett för hunden överraskande enkelt sätt.

Effekten kan jämföras med den som drabbar spelaren vid spelautomaten. Om det blivit vinst var femte gång hade spelet varit helt ointressant. Det är de slumpvisa rasslen av mynt (= klick) som får spelaren att fastna i spelmissbruk. Särskilt om det råkar bli en jackpot.

Genom att använda sig av denna teknik får man en hund som startar varje moment med en förväntan. Den ställer frågan "när blir det? när blir det? NÄR BLIR DET???". En sådan hund går inte runt med tappad fokus...

Den som tävlar rallylydnad bör tänka på detta. Man ser många hundar som ganska pliktskyldigt traskar igenom banan men när det närmar sig slutet blir den plötsligt engagerad. Detta hänger ihop med att man alltför mycket tränar fulla banor och belönar vid målgång.

Om man då och då avslutar innan banans slut och särskilt inom de allra första skyltarna har man snart en hund med förväntan. Jag brukade träna startskylten med Ossie och dessutom i banträning utse vissa skyltar till belöningsskyltar.

Distans.

Denna kvalite handlar om att hunden skall utföra moment på avstånd från föraren. Även här tänker man i första hand på att den ska stanna kvar och behålla sin position, men liksom i varaktighet kan det även handla om aktivitet: Man ska till exempel kunna lägga hunden på avstånd även när den är i frihet. Det kan också vara att hunden skall apportera med apportbocken

på visst avstånd eller gå ut på visst avstånd i det lydnamnsmoment som heter framåtsändande.

I de fall man skall lämna hunden passiv en viss sträcka - "stannakvarträning" - i en viss position måste man som jag redan påpekat ha tränat varaktighet till en sådan nivå att det täcker den tid man är borta från hunden.

Även här gäller resonemanget om oförutsägbarhet. Om man går allt längre distanser från hunden kommer den snart att lära sig att ingenting händer på en stund, man kan lika gärna passa på och lukta av sig lite eller varför inte ändra ställning? Det är inte helt ovanligt att hundar i inkallningsmoment smyger efter föraren och sätter sig snabbt när denne börjar vända sig om. Ögontjäneri? Tja, kan också vara att vilja vara till lags.

Genom att arbeta efter samma mönster som i varaktighet ovan får man en hund som när man lämnar den tänker "när blir det? **när blir det?** NÄR BLIR DET???" Denna hund glömmer inte vad den håller på med.

En lämplig serie om det gäller att gå ifrån hunden i sittande, liggande eller stående ställning skulle kunna vara:

1 2 3 6 10 3 10 6 12 15 3 20 5 meter.

Men se detta bara som ett riktmärke, det viktiga är inte att man räknar meter utan att man blir *oförutsägbar och värd att fokusera*.

Man kan bli på flera sätt.

Om man då och då inte bara vänder sig om när man kommit ut på avsedd distans utan tvärvänder så snabbt man kan kommer hunden att bli ännu mera intresserad.

Vad gäller Ossie började jag ibland springa i stället för att gå ifrån honom. Det hände också att jag plötsligt kastade mig på marken. Att han då inte klarade att sitta kvar var ett billigt pris.

Störningar

Slutföra inläring.

Oregelbunden förstärkning.

När man närmar sig slutförandet av inläringen måste man börja tänka på att i ett färdiginlärt moment använder man inte klicker och godis. Det man då gör är att man successivt hoppar över allt fler klick+belöning trots att hunden förtjänar det.

Raserar inte detta allt vi byggt upp? Blir inte hunden missmodig över denna djupa orättvisa?

Nej, här har vi för en gångs skull naturen med oss. Det visar sig nämligen att det blir motsatt effekt - höjd intensitet och mera engagemang. Det är som om den säger "jasså, det var inte bra nog. Då jäklar....".

Men var försiktig med regelbundet schema, som "var femte", "var tredje" eftersom hunden förvånansvärt snabbt lär sig detta och går på sparlåga fram till det är aktuellt. Ungefär det man ser i rallylydnad där hunden vant sig vid att den ska gå en färdig bana på cirka 2 minuter innan den får belöning. Många hundar blir påtagligt uppspelta när de närmar sig målskylten.

Var även här oförutsägbar. Om du har en större väggklocka med sekundvisare kan du låta denna bestämma. Bestäm till exempel att du ska hoppa över klick och godis om sekundvisaren är närmast 12, 3, 6, 9. Då kommer hunden att få förstärkning $8/12=67\%$ av lyckade försök, men på ett slumpartat sätt. Eller ladda ner min app som visar grönt eller rött efter inställbara intervaller.

Befästa och generalisera.

När jag var stor nog att äta med kniv och gaffel försökte min mor få mig att låta bli att stoppa kniven i munnen. Jag begrep inte finessen med detta och fick många återfall till den dag min far på ett rättframt och tydligt sätt satte dit denna etikett på livstid.

Eftersom jag är människa kunde jag direkt *generalisera*, dvs jag förstod att detta inte enbart gällde vid köksbordet utan snarare var tänkt att visa goda maner hos mostrar och hos traktens betydelsefulla, ja faktiskt överallt.

Om jag inte vore ett normalartat barn (nåja) utan en hund (tänk...) skulle min mor med min far som domkraft behöva släpa runt mig på en massa olika ställen och lära mig samma sak. De skulle också se till att jag var totalt utsvulten, kanske efter att ha fått ett par dagars matförbud för vält målarburk, med baktanken att hungern skulle skymma kunskapen och ge tillfälle till korrigerig.

De skulle alltså behöva *befästa* denna kunskap. Men det behövde de inte, jag förstod innebörd och följder och har klarat mig bra vad gäller detta. Människor är nämligen bra på att generalisera.

Att generalisera är däremot hundar inte bra på. Det är en av deras få svagheter.

Därför räcker det inte att man tränar hemma i köket eftersom hunden då tror att det inlärdas gäller bara där. Detta är huvudanledningen till att många förvånat konstaterar att absolut ingenting fungerar så snart man kommer ut i samhället eller ska visa upp sina färdigheter i en tävlingsring.

Befästa utförande.

När man kommit så långt i inläring av ett moment att hunden i miljö utan störningar utför momentet på kommando är det dags att börja befästa genom *störningsträning*. Om vi utgår ifrån att inläringen skett hemma i köket stannar man kvar där och lägger till störningar efterhand. Man kan börja med att en person kommer in i köket. Man kan slå på en TV, starta en dammsugare,

ställa fram en matskål, etc.

När hunden förstått att kommandot gäller oavsett vad som sker i köket går man utomhus. Utomhus kan vara störning nog även om ingenting händer där, därför väljer man att träna "ostört utomhus" på några olika platser.

Därefter lägger man på varierande störningar, som t ex springande och skrikande barn, andra djur och människor, doften från korvståndet, trafik, regn, etc.

Om hunden får svårt att klara en störning tar man ett steg tillbaka i träningen, man kanske börjar om som man en gång gjorde hemma i köket. Detta är lika klokt som det är svårt att ta till sig.

Om hunden har speciellt svårt med en viss typ av störning, som t ex höga ljud, lägger man förstås extra vikt vid detta.

När hunden klarar momentet i närvaro av andra hundar och kanske till och med lekande hundar kan man betrakta momentet om full befäst.

Befästa kommando.

Vill man vara riktigt noga kan man befästa även kommandot. Innebörden av detta är att hunden inte ska reagera om kommandot något avviker från det man brukar använda. Som ett exempel kan jag ta att jag lärde Buster och Lenka att inte apportera om jag kastade apportbocken och sa "aplor!". Detta är förstås meningsfullt bara för den som tävlar, men jag använder inte det längre eftersom motkravet då blir att man alltid uttalar sin kommando på exakt samma sätt. Om man tillåter en viss generalisering kommer hunden att få en viss tolerans mot nervöst betingade röstbesvär.

Men visst kan detta vara en fördel för den som tävlar. Man får en hund som lyssnar noga på förarens kommandon och dessutom struntar i andras.

Generalisering befästning.

Ovanstående kan låta mycket omfattande och tidsödande. Det är det också de första övningarna, men när hunden lärt sig att bortse från de störningar du utsatt den för under ett par moment blir förstås befästningen allt enklare. Jag lärde för ett tag sedan Ozzy att göra High Five mest för att han kom och sa "hitta på nåt". Detta gjorde vi mellan varje moment i en lydnadstävling ett par dagar senare. Det finns inget annat än åska som skulle få honom att missa detta. Helt utan befästning

ALTERNATIV och AVANCERAT.

Barriärträning

I vissa moment, som till exempel sättande vid sidan skall hunden vara tätt intill föraren. För de flesta hundar är detta onaturligt eftersom den i detta läge har dålig kontroll över föraren.

Då kan man med lämpligt anpassade barriärer skapa en "kanal" som hunden ska befinna sig i.

Att tänka på är denna barriär helst inte ska hindra hunden från att *kunna* göra fel. Den ska endast öka sannolikheten att hunden lyckas välja rätt. Exempel i fallande påverkan är trottoarkanter, skarpt avgränsad fåra, plankor, kanten på gångstig, snöre utlagt på marken, skuggan av en flaggstång.

Back-to-basics.

Bakkroppsskontroll.

Targeting.

Gånggård.

Jackpot.

Extern belöning.

Oregelbunden förstärkning.

Backchaining.

OPERANT INLÄRNING

Under första halvan av 1900-talet utvecklade bl a Konrad Lorenz och Tinbergen läran om djurens beteende, en vetenskap som fick namnet *etologi*.

Som en gren inom etologin utvecklades *kognitionen*, som handlar om tänkandet. Hög kognitiv förmåga betyder helt enkelt att man har lätt för att fatta.

Inom detta område i sin tur inleddes en intensiv forskning om hur det går till när djur lär sig. Först ut var ryssen Pavlov, men den som bidrog mest var amerikanen B F Skinner som lade grunden till den gren inom inläring som fått namnet *operant inläring*, även kallad *instrumentell inläring*. Dessa benämningar grundar sig på att djuret aktivt försöker - opererar - finne en lösning på ett problem, samt att det i försöken ofta finns apparatur - instrument - inblandade.

Operant inläring går i stora drag ut på att man får djuret att pröva sig fram och belönar den när den utför rätt handling. Ett exempel är att man sätter in en duva i en låda vilken är försedd med en spak som duvan kan välja att picka på. Gör den detta ramlar ett korn ner till duvan. På så sätt kan man genom att mäta hur många gånger duvan pickar under en viss tidsrymd mäta inläringseffekten och därmed fastlägga vissa samband som utgör grunden för operant inläring.

När ett djur företar sig något så får detta en mer eller mindre lyckad konsekvens. Djuret kan få en *framgång*, vilket leder till att den gärna provar samma sak en gång till. Framgång kallas

vetenskapligt för *förstärkning* och betecknas R efter engelskans *reinforcement*.

Djuret kan också få en *motgång* med konsekvensen att den i framtiden undviker just detta beteende. Detta kallas *bestraffning* och betecknas P efter engelskans *punishment*.

Om det inte blir någon konsekvens alls kallas det *utsläckning* vilket efterhand leder till att beteendet ebbar ut.

Alltså är inläring en färskvara!

Förstärkningar.

Musen i laboratoriet hittar till slut den av flera ingångar som leder till ostbiten, varefter den aldrig mer väljer någon annan.

Hunden råkar öppna grinden och ges tillfälle att undersöka omgivningarna på egen hand.

Mannen råkade titta i en papperskorg och hittade en tusenlapp. Han får nu anstränga sig för att inte bli betraktad som en papperskorgsletare.

Dessa är exempel på framgångar man får genom att man aktivt provar sig fram. Detta kallas *positiv förstärkning* och betecknas R+.

Men musen kan få en framgång på ett annat sätt, nämligen genom att den *slipper ett obehag*. Man kan tänka sig att musen sitter fångad i en trång och otrevlig bur alldeles framför rätt öppning. När denna öppnas rusar musen ut och hittar direkt ostbiten. Förtvivlan bytts till största förnöjsamhet.

När den inlåste och ängslige hunden hoppar på dörrhandtaget och dörren går upp ger detta upphov till samma suck av lättnad.

Jag kallar på min lilla valp och något hindrar den från att komma. Den får ett minne för livet när den släpps fri.

Detta kallas *negativ förstärkning* och betecknas föga förvånande R-.

Bestraffningar.

Om den stackars musen får en elektrisk stöt i en viss tunnel kommer den aldrig mer att prova denna ingång. Och detta beror inte på att strömmen var för stark för det lilla mushjärtat.

Om du slår på din hund eller ryter åt den kommer den kanske att undvika vad den gjorde just då. Men detta är långt ifrån säkert eftersom dramatiken kan skymma orsak och verkan. Dessutom blir den i fortsättningen alltmer ovillig att prova sig fram.

Om djuret får en motgång genom ett *fysiskt eller psykiskt obehag* kallas detta för *positiv bestraffning* och betecknas P+.

Att använda sig av positiv bestraffning i inlärning är oftast som att använda hammare för att reparera en kinesisk vas.

Om hunden får en motgång genom att den förlorar något den vill ha kallas detta *negativ bestraffning*, P-. Man kan tänka sig att du tar ett ben ifrån den. Eller att din tonåring får utgångsförbud en fredagskväll. Eller att du vänder ryggen åt hunden eftersom den inte lyder det du vet att den kan eller ignorerar dig i skogen.

Negativ bestraffning kan vara effektivt men är svårt att genomföra. Problemet är att själva bestraffningen oftast kommer efter handlingen vilket kan göra det svårt för hunden att koppla straffet till rätt beteende. Om tonåringen inte får gå på stan på fredagskvällen som straff för att mamma blev kallad kärringdjävel är sambandet brott-straff tydligt. Men om man stänger in sin hund i buren för att den tuggat på fjärrkontrollen anser den sig djupt

orättvist behandlad. Den var ju i färd med att gå till dörren för att få komma ut och kissa.

Klart är att äldre och mera erfarna hundar har lättare för att koppla ihop orsak -verkan.

Utsläckning.

Detta kallar jag ibland för *avlärning*. Man lär hunden att *sluta* med ett visst beteende genom att ignorera den. Det som inte lönar sig blir ointressant.

Detta använder vi betydligt mer än vad vi tänker på. Om vi tänker oss en typisk inläringssituation där hunden provar olika beteenden blir ju alla dessa utom det önskade ignorerat och provas därmed allt mera sällan.

När ett moment är färdiginlärt slutar man förstärkning och belöning. Detta är inget annat än utsläckning vilket med tiden leder till att momentet måste "poleras" det vill säga man återupptar tillfälligt inläringsträningen.

Utsläckning kan i vissa fall vara effektivt. Om man ignorerar hunden som tigger vid matbordet kommer den att sluta med detta.

Men man ska vara försiktig med att använda utsläckning i de fall hunden är i affekt. För den ett förfärligt oväsen vid matbordet blir detta oväsen ett slags ventil och därmed faktiskt *självförstärkande*.

Att låta en hund med separationsångest vara ensam hemma tills den inser att det inte lönar sig att skälla kommer att förvärra problemet.

Att tillåta hunden att göra utfall mot andra hundar eftersom man har den i koppel löser inga problem.

Att ignorera någon med alkoholproblem löser inga problem. För alkoholisten.

Eftersom denna bok

handlar om inlärning är det i stort sett endast positiv förstärkning, R+, det blir frågan om. Dock finns ett par beskrivningar där R-såväl som P- kommer till användning, vilket jag tydligt kommer att ange.

Benämning	R/P	Innebörd	Exempel	min benämning
Positiv förstärkning	R+	Tillföra välbehag	ge godis, klapp, beröm...	givaren
Negativ förstärkning	R-	Minska obehag	släppa ut ur bur	befriaren
Positiv bestraffning	P+	Tillföra obehag	slå, rycka, ryta	plågaren
Negativ bestraffning	P-	Minska välbehag	vända	övergivare

g			ryggen åt	n
---	--	--	-----------	---

Observera: Positiv och negativ har i detta sammanhang inget att göra med hur hunden känner sig. Innebörden är i stället att man tillför eller tar bort något, vilket anges av +/- . Det är inte ovanligt att man väcker förvåning när man förordar negativ förstärkning som en effektiv och för hunden positiv metodik i vissa sammanhang.

Om du vill kontrollera kompetensen hos någon du tänker anlita som tränare ska du fråga "vad anser du om negativ förstärkning?".

Ett exempel.

För att göra dessa beskrivningar lite tydligare går jag här i genom ett enkelt exempel. Det handlar om att hunden sitter kvar medan man går ifrån den cirka 20 meter, stannar och vänder sig om, kallar in.

Kommando "Sitt kvar" :

Många uttalar tyvärr detta på ett sätt som gör det till en positiv bestraffning, **P+**. -"tillför obehag". Detta leder ofta till att hunden inte vågar sitta kvar, eller lägger sig. Bättre att använda ett kommando som tryggar, se nedan.

Lämnar hunden.

Detta är en negativ bestraffning, **P-**. Hunden vill inte att du lämnar den.

Vänder sig mot hunden och kallar in:

En negativ förstärkning - man befriar hunden **R-**.

Klickar när hunden börjar komma.

En solklar positiv sekundär förstärkning, R_2+

Belönar med röst och godis när hunden kommit fram.

Två positiva primära förstärkningar, R_1+ ,

I praktiken blir i huvudsak $R+$, positiv förstärkning, aktuell i inläring. $R-$, negativ förstärkning, som man kopplar till en $R+$ kan ge en mycket god effekt, men eftersom detta kräver att man först försätter hunden i ett obekvämt läge finns alltid risken för mindre lyckade bieffekter, till exempel att hunden tappar lusten att samarbeta. Att be någon hålla kvar min valp när jag kallar på den är effektivt, förutsatt att det inte leder till att valpen blir rädd för människor därför att den förknippade obehaget med en människa. . Alltså lite vanskligt att använda om man inte noga tänker sig för. Men när blev det en nackdel att noga tänka sig för?

Är P totalförbjudet?

Nej, och inte heller möjligt att undvika. Man förknippar lätt $P+$ med fysiskt våld, men det behöver det alls inte vara. Ett bestämt kommando eller min harkling när jag inte är nöjd med Ozzy är $P+$. En $P+$ i skepnad av varning eller uppmaning kan vara på sin plats, men aldrig något som tillfogar smärta eller rädsla.

När du vänder ryggen åt din hund för att den inte lyssnar på dig är detta inget annat än en $P-$. Förutsatt förstås att hunden tycker du är värd att sakna. Tycker den inte det kan den lika väl fortsätta leka med den andra hunden.

I ett kapitel jag kallat NRM för att ingen ska läsa det har jag beskrivit hur man kan använda sig av bestraffningar i klicking. Det borde jag kanske inte ha gjort.

Mera om R+.

Timing.

En positiv förstärkning är alltså en för hunden gynnsam konsekvens av ett visst beteende. När din hund för en gångs skull råkar komma i riktning mot dig blir du häpet glad och visar detta genom att du ler, skrattar, slår dig på knäna, berömmar medan den är på väg. Den kommer därefter att komma allt oftare eftersom det lönade sig - den gillar att du blir glad.

Men så får du av traktens självutnämnde hundexpert veta att det ger bättre effekt att belöna med godis. Då måste du vänta med belöning till hunden kommit fram till dig och antagligen satt sig vilket hundar gärna gör när de anar godis. Ungefär som vi bockar och niger i en slags falsk ödmjukhet.

Men ve och fasa. Hunden kommer nu inte alls oftare. Däremot är den väldigt benägen att sätta sig framför dig.

Det handlar om *timing*. Det som hunden *gör när den får sin belöning* är vad den lär sig. Och det är då vi byter ut ordet *belöning* mot *förstärkning*.

Nu återgår du till att visa glädje redan när hunden börjar komma, men du ger också godis när den kommer fram. Nu kommer den allt oftare igen och du kan se att den verkligen ivrigt väntar på dina glada utrop genom att den väsentligt ökar farten. Nu kopplar den nämligen ihop dina glada tillrop med att den kommer att få godis. Dina glada tillrop skulle kunna ersättas med ett klick.

Oregelbunden förstärkning.

Men efter ett tag visar hunden inte samma iver och glädje. Den kommer men den kommer på ett pliktskyldigt sätt utan fart och fläkt. Vad är det som hänt?

Det har blivit rutin. Hunden vet vad som ska ske, din glädje är standard och något som hunden anser sig ha självklar rätt till. Även för dig är det standard. Det är svårt att bli lika glad över samma sak ens två gånger i följd.

Du ger upp lite, nöjer dig med det som är och bestämmer dig för att inte fjanta dig mer när hunden kommer.

Hunden stannar nästa gång upp, visar upp ett förvånat ansikte, men kommer för att få sitt godis som den inte får.

Nästa gång du kallar inträffar något märkligt. Hunden rivstartar och kommer i en fart den aldrig varit i närheten av trots att du inte fjantar. Efter mera experimenterande kommer du fram till att *om hunden är osäker på om den ska få något så ökar intensitet och intresse*. Detta är något som kallas *oregelbunden (intermittent) förstärkning* som jag i min tankevärld kallar *de ska inte veta*.

Genom att du allt oftare hoppar över förstärkningen (glädjeyttringen) kommer du efterhand allt närmare målet att inte behöva förstärka alls. Då har du en snygg och säker inkallning som håller till glömskan gröpt ur kunnande och motivation. Men då är du så duktig att du förstår att kunskap och motivation är färskvaror som måste underhållas.

Ett exempel på oregelbunden förstärkning som ofta dyker upp i litteraturen handlar om spelautomater. Man gör försök efter försök, och slumpvis rasslar det till med ett noga konstruerat ljud, en R+. Det är slumpen som är själva finessen. Om det blivit vinst var tredje gång hade dessa maskiner inte funnits, ingen hade

nämligen spelat. Det är “när kommer det?”-känslan som gör oss till spelgalningar.

Detta exempel påminner om hundträning även på ett annat sätt: Då och då, tyvärr alltför sällan, rasslar det riktigt rejält och man får en *jackpot*. Ett mycket viktigt begrepp i inläring som vi senare ska gå igenom.

Bygga en brygga.

Men du kan inte släppa tanken på detta med godis i stället för fjant. Att jubla, hoppa runt och slå sig på knäna kan ju väcka tankar hos dina grannar för att inte tala om den gången hunden förrrade sig in på kyrkogården under en begravning. Tänk om du på något sätt kunde ge hunden godis på 20 meters avstånd, eller åtminstone förmedla känslan av godis.

Det kan du. Du kan bygga vad inlärningspsykologerna kallar en *brygga*. Genom att lära hunden att ett visst ord eller annan signal är ett löfte om att *godis är på väg* kan du faktiskt skicka en förstärkning med rätt timing utan att du är i direktkontakt med hunden.

Jag kommer att tänka på när min mor med sin käcka skånska dialekt hojtade “nu e de mad”. Då välldes sju utsvultna ungar fram ur alla möjliga skrymslen. Dessa tre ord gjorde att smaken av köttbullar med lingon i brunsås var på plats innan man själv var på plats. Och det handlade inte om många sekunder.

I delfinarierna använder man en signal från visselpipa. När delfinen gör något man hoppats på, till exempel hoppar upp ur vattnet, visslar man varpå delfinen landar och skyndsamt simmar in till kanten för att få den fisk som utlovats med signalen. Att man använder visselpipa för vattendjur beror på att dess höga ljud, likt gäddan, fortplantar sig bäst i vatten.

Välja förstärkningsord.

Eftersom de flesta moment i hundträning är betydligt mera kortvariga än en inkallning är det viktigt att den signal man väljer är kortvarig, tydlig och låter likadan varje gång. Hunden ska inte behöva fundera på vad det är du säger, det ska så att säga gå rakt in. Om du tänker dig att man ska lära hunden att lyfta en tass blir det ju uppenbart att man inte hinner förstärka med "vad du är duktig".

Mitt tips är att man väljer det "JA!" som man utbrister i när något man sett fram emot äntligen inträffar. Det kan vara att Sverige kvitterar mot Manchuriet i en damlandskamp, men det kan förstås också handla om fotboll. Eller att du skrapar och vinner. Eller som när två norrmän tävlade om vem som kunde luta sig längst ut från en balkong och den ene plötsligt vann. Vad utropade han tror du?

En annan fördel med att välja detta är att det kommer helt naturligt när det är hunden som uppfyller dina önskningar. Jag är ganska säker på att om du låtsas att din hund just nu är duktig fast den sover som en stock och ger ifrån dig detta "JA!" så kommer den att reagera som "vaddå? har jag gjort nåt bra?". Prova!

Är det några nackdelar med att använda sin röst som förstärkare? Ja det finns ett par. Dels är det omöjligt att låta likadan alltid. Har du stått i ösregnet mitt i natten ett par timmar låter du inte likadan som när du tränar roliga enkla trick hemma i ditt varma kök. Dessutom blir det väldigt olika om flera medlemmar i familjen skall träna med hunden.

Hur man går tillväga för att bygga denna brygga återkommer jag till i *Inskolning*.

Använda klicker.

Tanken att använda en delfinens konstgjorda förstärkningssignal även i hundträning började slå rot redan på 1980-talet. Genom att alltid använda samma mekaniska apparat skulle man eliminera nackdelarna ovan.

Man upptäckte då att det inte lämpade sig att springa omkring och vissla eftersom det stoppade fotbollsmatcher och skrämde bilister i tron att polisen var på språng. Då uppfann professor Karen Pryor *klickern*, som direkt blev mycket populär och numera används inte bara av oss hobbyhundägare utan även av bl a tull, polis, militär och den yppersta tävlingseliten.

Genom att trycka på plåttungan får man ett skarpt, kortvarigt ljud som låter likadant varje gång oavsett vem som använder den.

Det är viktigt att man använder samma klicker till samma hund eftersom den lärt sig just den klickerns ljud. Man skall alltså inte låna en klicker eller låta varje familjemedlem ha en klicker vardera. I de lägen där klickern inte är tillgänglig skall man förstås använda sitt förstärkningsord.

Har man mer än en hund skall de ha en klicker var, gärna i olika färger.

Jag har använt förstärkningsord sedan mitten av 1970-talet och klicker sedan 1995. Jag får betydligt bättre resultat av att använda klicker än röst, om jag skulle sätta ett mått på detta skulle det kunna bli *dubbelt så bra på halva tiden*.

Bokens övningar är skrivna med utgångspunkt från att man använder klicker. Om man föredrar att använda sin röst är det bara att byta ut mitt "klicka" mot till exempel "jubla".

Sammanfattning.

Mitt förslag är att du i första hand använder klicker men då och då går över till "JA!" för att hålla liv i detta. Det är väldigt användbart när du som sagt glömt klickern hemma eller inte får lov att klicka, som till exempel på en tävlingsplats.

Primärt och sekundärt.

Nu skall vi gräva ännu djupare i inlärningspsykologins mysterier. Men detta mest för att du skall ha en komplett bild att utgå ifrån när du senare gräver med egen spade.

När denna fördjupning är klar kommer jag att förenkla och anpassa bilden till det som krävs i hundträning. Alltså kan du faktiskt hoppa över detta utan att totalt tappa tråden.

Om vi håller oss till positiv förstärkning, R+, finns det två varianter av denna:

- *Primär positiv förstärkning*, betecknas **R₁+**. Så kallas de förstärkningar som svarar mot ett medfött livsviktigt behov. Exempel är mat, beröring, kroppsspråk. "Primär" ska i detta sammanhang tolkas "viktigaste".
- *Sekundär positiv förstärkning*, betecknas **R₂+**. Så kallas de förstärkningar som är inlärd. Till exempel ditt "JA!", eller klick. "Sekundär" ska i detta sammanhang tolkas "i andra hand".

Om vi nu sätter in detta i en inlärningsituation så har vi redan konstaterat att inlärd förstärkare som röst och klick ska ges *under utförandet* av önskat moment. De fungerar som vi redan sagt som ett löfte om en verklig belöning, som godis. Detta betyder att den sekundära förstärkningen faktiskt kommer före den primära!

Alltså, när hunden kommer mot dig skickar du en R_2+ som skapar en association. När hunden kommer fram öser du R_1+ över den i form av röst, godis, glädjeskutt, smekningar.

Förenkling.

Men vi ska göra det enklare för oss. Inte ska du behöva gå omkring och skryta med att du fick in en perfekt Rprimärplussa som följdes upp med en vacker Rsekundärplussa.

Vi behåller helt enkelt benämningen *förstärkning* för det du ger *under tiden*, det vill säga "JA!" eller klick.

För det som sker *efteråt* väljer vi *belöning*, det vill säga röstberöm, godis, etc.

NRM

Hoppsan-träning.

Detta är en mild form av bestraffning som jag tar upp mera i detalj i NRM.

För att måla upp ett exempel: Om du är ute och går med din fyraåring som råkar snubbla på trottoarkanten och falla huvudstupa i en vattenpöl kan du utbrista i ett "hoppsan!" i stället för "SE UPP HUR DU GÅR UNGDJ-L". Det bästa jag hört vad gäller att förmedla "inte nöjd" till hunden var Kim som utbrast "oj", "ojoj", "ojoj" allt efter graden av missnöje.

Inte bara träning.

Den viktiga leken.

Den viktiga vilan.

Lär hunden tänka.

<https://www.mnn.com/family/pets/stories/10-brain-games-to-play-with-your-dog>

ÖVRIGT.

Hundträning - historik.

Att aktivt träna sina hundar för diverse uppgifter är en ganska ny företeelse. Ända fram andra halvan av 1900-talet betraktades hunden inte i första hand som en familjemedlem utan snarare som en tjänare med egenskaper man kunde dra nytta av. Den fick lära sig jaga, valla, vakta, dra släde, utrota råttor etc helt enkelt genom att delta i arbetet.

Synen på djur var en helt annan än den vi har idag. De ansågs inte ha några känslor eller förmåga att använda sin hjärna, de var snarare maskiner som var programmerade att handla på ett visst sätt på en viss retning. Därför var det ytterst ovanligt att hunden fick lära sig något utöver vad den var född till, någon dressyr förekom alltså knappast alls.

Under 1970-talet inleddes en förändring av detta synsätt. Detta berodde dels på att forskare som Lorenz, Tinbergen, Skinner i populärt skrivna böcker redovisade sin forskning vilket gjorde att *etologin* (läran om djurens beteende) snabbt blev en populär vetenskap.

Under denna tid blev TV var mans egendom. Naturprogrammen blev mycket populära och genom detta fick allmänheten upp sitt intresse för hur djur egentligen levde.

Men allt som visades var långt ifrån perfekt. Vargar och deras beteende blev populära som underhållning och dessvärre stämde inte beskrivningarna alltid. Vargen skildrades som ett blodtörstigt rovdjur vilka levde i flockar som styrdes av en brutal härskare. Vi vet idag att vargar styrs av den varg som har lättast att skaffa vänner.

Men ännu värre var att man beskrev hunden som i stort sett en kopia av vargen, vilket vi idag vet är lika fel som att påstå att människan är en kopia av chimpansen.

Detta ledde till att uppfattningen att hundar liksom vargar gör allt för att klättra i rangordningen om man inte visar vem som bestämmer, är *alfahane* som det så målande beskrevs. Ur detta kom alfarullningar, bett i öronen, inte bo för nära människor, stryk etc.

Vi vet nu med stor säkerhet att det mesta som sagts om vargens våldsamhet är långt ifrån sant. Och även om så vore kunde man ändå inte jämföra vargar och hundar - de gick skilda vägar för kanske en miljon år sedan, dessutom har hunden levt med människor i 100000 år vilket givetvis satt spår.

I dag är synen på hunden en helt annan. Det har visat sig vara inte bara en klok och användbar hjälpreda, den står oss närmare och förstår oss bättre än något annat djur. Vilket vi vanliga hundägare hela tiden vetat.

Med insikten att hundar är tänkande sociala varelser med känslor har följt ett ökat intresse för dressyr. Detta i kombination med tillämpningen av moderna inlärningsmetoder har lett till att nya hundsporter som lydriad, rallylydriad, agility vuxit fram liksom nya arbetsuppgifter som vårdhund, terapihund, etc.

Hundar kan!

*****

Den äldsta kända texten om träning av hundar skrevs ca 100 före kristus av en romersk lantbrukare vid namn Marcus Varro. Han skrev om hur man förbereder valpar för vallning av boskap, men av hans texter framgår också att man redan då tränade

hundar för andra ändamål och hade klart för sig vikten av att man började träningen redan i valpstadiet.

1848 skrev engelsmannen Hutchinson sin bok *Dog Breaking: The Most Expeditious, Certain and Easy Method, Whether Great Excellence or Only Mediocrity Be Required, With Odds and Ends for Those Who Love the Dog and the Gun*. (översätt gärna...). I den skriver han bland annat att man ska ha "a strong arm and a hard heart to punish", men han skriver också "Be to his virtues ever kind. Be to his faults a little blind", vilket förtjänar fri översättning: "var välvillig till hans förmågor och lite blind för hans svagheter".

Under 1900-talets första hälft leddes utvecklingen av tysken Konrad Most. Han var i sin forskning långt före sin tid och beskrev hur man använder hundens instinkter och operant betingning 30 år innan Skinner publicerade sina verk om hur inlärning fungerar. Men dessvärre beskrev han även hur man kan använda sig av tagghalsband, piskor och andra i dag otänkbara metoder som alternativ för att uppnå sina mål med träningen. Så som vi människor är beskaffade blev det bestraffningsträningen man tog till sig och tyvärr ledde detta till att *skräm till lydnad* dominerade träningen ända fram till slutet av 1900-talet.

Militär och polis fick under andra världskriget upp ögonen för att hundar är väldigt användbara inom en mängd områden. För de av oss som värnpliktiga avnjutit den militära pedagogiken är det föga förvånande att de metoder som användes av deras hundinstruktörer tog mer fasta på straff än belöning. När kriget tog slut dök dessa instruktörer upp på marknaden vilket också bidrog till den ibland obegripligt brutala behandling hundar fick utstå under flera decennier framöver.

Och detta är långt ifrån utrotat – det finns än i dag alltför många hundar som får lära sig att gå vid sidan genom att man rycker i

strykeda när den avviker. I stället för att berätta att den är duktig när den råkar hamna rätt.

Fram till sent 1900-tal var det alltså aldrig fråga om att ta hänsyn till vad djuren tyckte. Jag är gammal nog för att ha sett hur hundar, svin och hästar utsattes för grovt våld och lika grov vanvård med syfte att skrämja till lydnad. Grundat på egen erfarenhet kan jag till denna lista lägga barn. Därmed är mönstret tydligt: De som var hjälplösa och beroende av andra människor skulle lyda och inte ställa till besvär, "tro inte att du är något". Från dessa tider har vi uttryck som "att sätta pli på", "att tygla", "att trycka ner", "att kväsa", etc. I mitt umgänge med äldre människor hör jag fortfarande dessa uttryck och ryser varje gång.

Under 1940-talet växte det i USA upp ett antal delfinarier där forskare studerade hur sjölevande däggdjur kunde lära sig och vilket inlärningsteknik som var effektivast. Man använde sig av över 140 olika arter i sin träning och av dessa var det delfiner, sjölejon och sälar som gav de mest spektakulära resultaten. Detta berodde inte på att de är klokare än andra utan på att de är lättfångade, sociala, matglada och drog mycket folk till de lönsamma uppvisningarna. Det är troligen också så att militären hade visst intresse i hur man kunde använda till exempel delfiner, liksom duvor, i spaning och attack.

Att denna forskning om hur djur lär sig kom just då var en direkt följd av att *etologin* (beteendeläran) i denna tid fick sitt genombrott genom att forskare som Lorenz, Tinbergen, Skinner redogjorde för experiment som visade på att man kunde nå mycket goda resultat om man utgick från naturliga beteenden för att skaffa sig kontroll över sina djur. Att man inte tidigare kommit på tanken att träna delfiner berodde förstås på att det är svårt att tänka sig hur man genom bestraffningsteknik och skrämjel skulle kunna lära en delfin att på kommando med förtjusning hoppa sex meter upp i luften och göra en frivolt. Eller hur man

med elstötter skulle kunna lära ett sjölejon att med uppenbar glädje jonglera med tre färgglada bollar.

Den metodik man använde sig av i delfinarierna var *operant betingning* med *positiv förstärkning*. I grova drag bygger detta på att djuret får göra vad den vill, men när den gör det som man förväntat sig berättar man med hjälp av en inlärdd signal (löftesbärare) att man är nöjd och att en belöning väntar. (*Läs gärna detta stycke igen, det är nämligen inget annat än modern hundträning...*).

I USA är man inte sen att göra affär av forskning så det dröjde inte länge innan man insåg att det fanns betydligt fler hundar än delfiner och att dessa hundar var i betydligt större behov av träning till betydligt större pengar. Som signalgivare bytte man ut visselpipan mot den mer praktiska *klickern*. Men visselpipan används fortfarande i delfinarierna eftersom detta ljud fortplantar sig snabbare i vatten.

De som i första hand utvecklade detta var Karen Pryor som tidigare arbetet just med delfiner. 1984 gav hon ut sin bok *Don't Shoot the Dog: The New Art of Teaching and Training*. I denna bok beskriver hon varför bestraffning oftast leder till oönskade resultat och hur positiva metoder till priset av större krav på kunskap och längre träningstider var mycket effektivare. Hon diskuterar inte bara hur man ändrar på hundar utan även partners och barn.

Karen Pryor samarbetade under ett par år med Gary Wilkes, men eftersom denne valde att komplettera träningen med negativa metoder bröts snart samarbetet. Jag har haft glädjen att via internet kommunicera med båda dessa pionjärer och min uppfattning är att medan Pryor är en teoretiker som målar upp en idealbild är Wilkes närmare den verklighet man möter när man försöker hjälpa hundägare. Ibland saknas helt intresse eller

förmåga att lära sig något och då har man att välja mellan att ta till en mindre vacker träning eller avstå från att hjälpa till med en problemhund. Jag vet att jag räddat livet på åtskilliga problemhundar trots att jag tvingats att använda bestraffningar när det skulle fungerat mycket bättre med belöningsinriktad träning. "Jag vill inte ha en köttbullehund" har man hört några gånger.

Jag började använda klicker 1995, men då hade jag sedan 1974 använt mig av den metodik som klickingen bygger på. I stället för klickern använde jag mig av inlärd ord som "löftesbärare". Ordet "bra" betydde alltså att jag gillade vad jag såg och att godis eller lek var på väg. Jag nådde väldigt fina resultat, till priset av att bli utskarattad då och då.

I början av 2000-talet tog klickingen ordentlig fart i Sverige. I takt med att kunskapen om hundars ursprung och egenskaper började visa på ett helt annat djur än den vanskapta och blodtörstiga varg den tidigare jämförts med har inte bara inlärningsmetodik utvecklats i en positiv riktning. Även synen på hur våra hundar ska leva och hanteras pekar mot en ljus framtid för dessa fantastiska djur.

Bra att veta om hunden.

Hundens ursprung.

I själva verket är hunden inte mer släkt med vargen än vad vi människor är med aporna.

Vi hundägare har aldrig trott på påståendet att hunden utifrån sin utvecklingshistoria skulle prestera i stil med katter, hästar, och får och vara långt efter apor, elefanter, delfiner, vissa fåglar.

Vi vanliga har hela tiden visst att det finns något mer.

Och vi får rätt nu. DNA-teknik, kraftfulla datorer och en ny generation forskare börjar nysta upp sanningen.

För cirka en miljon år sedan delades en urvarg upp i två grenar:

En (vargen) som resulterat i dagens vilda vargar, en (varghunden) som resulterat i våra tamhundar.

Vargen behöll sin våldsamhet, styrka och skygghet, medan den mindre, vänligare, slugare och mera samarbetsvillige varghunden fick stor framgång, särskilt under perioder då klimatet begränsade tillgången på föda. Och att de hittade en partner.

För cirka 100000 år sedan började de vandrande människorna och varghundarna att dra nytta av varandra genom avfallshantering, vakthållning, jaktteknik, etc. På avstånd förvisso, men när man studerar varandra i 100000 år lär man sig oerhört mycket om varandra. Prova själv.

För 12-15000 år sedan blev människor bofasta bönder, och då bjöd man in varghundarna till sina fina hus som behövde vakthållning och leksaker till barnen. Det är detta som man till nu ansett vara början på vår samvaro.

Detta är en i sammanhanget så kort period att den inte kan förklara mer än att hunden blivit tamare, specialiserad och mera benägen att lyda oss. Tiden skulle absolut inte räcka till för att

förklara vissa sidor hos hundarna som inte på ett enkelt sätt låter sig förklaras. (se nedan).

Denna kunskap började på allvar uppdagas för mindre än 15 år sedan. Det är denna kunskap som redan nu börjar sätta spår när det gäller vår syn på hundar.

det börjar nu spekuleras i om det kan vara så att människan och hunden utvecklats till de två framgångsrikaste däggdjuren på jorden därför att de hjälpt varandra.

Alfarullningar, dominans och maktfullkomlighet hör vargarna till. Att den som är bäst på att skaffa vänner, mest intresserad av avkomman, bäst på att avvärja konflikter blir ledaren hör hundarna till.

Så vi fick rätt.

Skillnader hund-varg.

- Hundar har kortare nos och vanligen hängande öron. Detta hittar man bara hos vargvalpar. (se nedan).
- Alla vargar har någon gul nyans i sina ögon. Detta hittas i enstaka fall hos hundarna.
- Vargar har förhållandevis större huvud, vilket beror på att de har större hjärna. Att hundarna har mindre hjärna anser man numera bero på att samlevnaden med människor har gjort vissa delar av hjärnan onödiga. Man uppskattar att hundhjärnans volym minskat med 20% - och att människans hjärna minskat med 10% av samma anledning.
- Vargar har smal bröstkorg och höftparti. Detta tillsammans med långa ben och stora tassar gör att de kan färdas mycket långa sträckor. Vilket inte lathundarna behövt på 100000 år.

- Våra hundar blir aldrig vuxna. Vi behandlar dem hela livet så som vargarna behandlar sina valpar. Vi ger dem mat, husrum, skydd, omsorg.
En varg blir vuxen vid cirka tre års ålder, och då blir den egoistisk, vaktig och allmänt otrevlig. Upp till denna ålder är skillnaden mellan en vargs och en hunds utveckling mycket liten, men hunden stannar där. Det är därför de som väljer varg som husdjur får otrevliga överraskningar när de går omkring och tror att de lyckats tämja en varg. Och det är därför djurparker världen över har överskott på förstörda vargar.
- Hundar förstår innebörden av att vi pekar på något. Detta gör bara vissa apor, vissa fåglar och barn över tre år. Och absolut inga vargar.
Användbart i vissa träningsmanhang.

Stoltheter ur verkligheten.

Vissa episoder har satt sig särskilt i minnet, naturligtvis främst de som inneburit att man lyckats lösa ett problem som förefallit omöjligt att få rätt på.

Jag redogör här för några jag är särskilt stolt över. Det handlar mycket om Ossie, jag ser mitt arbete med honom som ett slags examensarbete där jag använt mig av i stort sett allt jag lärt mig av egna och andras hundar under 45 år.

I möjligaste mån anknyter jag till de metoder och benämningar jag använt tidigare i boken.

Från kattmördare till kattvän.

Det som oroade mig mest när Ossie flyttade hem till mig var att han hatade katter över allt annat vilket inte var alls lyckat med tanke på att jag är mer katt- än hundmänniska och innehavare av fyra exemplar av dessa fantastiska djur. Jag löste detta temporärt genom att bygga upp barriärer så att mitt hus till slut liknade ett överfullt källarförråd.

God hjälp hade jag även av katterna själva eftersom de lärt sig att se hundar som löjliga dumbommar, en syn som de faktiskt delar med serietecknare och skapare av tecknad film. De var inte särskilt rädda för honom, men ändå blev det några våldsamma jakter där jag vid ett tillfälle råkade komma i vägen, knuffades in under en trappa och hittade min borttappade reservnyckel till bilen.

Hur löste detta sig? Nu kommer ett vackert (nåja) exempel på hur $1+1=3$, eller rättare sagt hur två problem kan slås ihop och ge en vinst. Men jag vill i förväg varna för att detta ska ni inte prova hemma själv, ni kanske inte ens ska läsa vidare om nerverna är lite på dekis.

Dagen efter Ozzy flyttat in låg jag och njöt i min bastu, varvid jag hörde ett litet ynkligt pip. Vid kontroll fann jag en kattunge som uppenbarligen tyckte det blivit lite väl varmt. Ingen kattmamma var där, jag lyfte kattungen ur de bortglömda kalsonger den placerats i och placerade den utanför bastun. Den var nyfödd, 2-3 dagar. Inte så kul, jag visste att det inte var någon av mina egna katter som var mamman och detta är svårt att hantera.

Jag kände till det intressanta fenomenet att hanhundar är mycket duktigare på att ta hand om små foster än vad tikarna är. Min första insikt i detta var när kaninmördaren Buster öppnade käften efter en promenad och släppte ut en livs levande kaninunge på köksgolvet.

Eftersom denna kattunge var så nyfödd hade den naturligtvis inte förmågan att bli rädd, och kunde ju heller inte fly.

Alltså tog jag en stor risk. Efter viss betänketid (man ska ibland begränsa Tänket) tog jag kattungen i mina kupade händer och lät Ozzy nosa på den. Han viftade nyfiket på svansen, men om man känner till hundars svansbruk kunde jag se att det inte var tal om kattsvans. Efter en stund lade jag katten på golvet framför Ozzy. En av mina djupaste suckar av lättnad välde fram när jag såg hur väl biologin fungerade.

Ozzy sniffade på den, vände den på rygg, tvättade och masserade så varsamt med sin klumpiga tunga att kattmammans skulle ha blivit rörd till tårar. Vilket jag blev.

Detta löste förstås inte kattproblemet eftersom Ozzy inte såg denna varelse som en katt. Han skulle ha gjort likadant med en fågelunge eller råttunge. Men det som hände var att Dagmamman Ozzy och en av mina egna vuxna katter ingick ett avtal om delad vårdnad, dock inte så att de ordnade överlämnandet över en kopp kaffe med skvaller. Ungen

lämnades över på ett sätt som påminde om den sluss dykarna använder för att slippa dykarsjukan.

Men det som samtidigt hände var att Ozzy inte jagade kattmamman. Jag vill inte påstå att dom blev bästisar, alla mammor gillar säkert inte dagmamman. Men det var i alla fall en katt som Ozzy klarade att inte jaga, och enligt regeln ”om en hund gör rätt ett antal gånger lär den sig hur den ska göra oavsett varför den gör rätt” tog det inte alls lång tid innan mina egna katter tilläts att komma på studiebesök. Visserligen utan blommor och choklad och på lite avstånd, men ändå. Ozzy lyckades ju allt fler gånger, och vande sig vid allt fler katter.

Den lilla kattungen växte upp och blev allt mera kattlik. Givetvis tillbringade den sin mesta tid hos riktiga mamman som nu slagit sig ner i en kasserad gryta i garaget, men den lärde sig fort att ta sig igenom en kattlucka och hälsade flitigt på Ozzy som glatt viftade på svansen när den dök upp. Allt oftare låg kattungen och sov hos Ozzy, och den tilläts till och med att äta ur hans matskål.

Detta slutade med att Ozzy blev god vän med alla katterna. De hälsade alltid vänligt på varandra, de hade lärt sig att deras svansar och öron talar motsatta språk. Var det busväder ute sov dom i närheten av varandra, de åt obesvärat tillsammans om jag strödde ut torrfoder på golvet. Gick vi i skogen blev det inte längre panik om det dök upp en katt, vilket jag grundlade genom att ta med mig den tuffa Bedcat i en bur och släppa henne en bit hemifrån, då följde hon med hela vägen.

Men en sak förbryllade mig, trots all denna vänskap och acceptans fortsatte ändå de våldsamma jakterna. De som såg och hörde detta kunde inte begripa att jag hade några katter kvar. Eller möbler.

Vid närmare kontroll såg jag att Ozzy ofta med stor lätthet skulle kunna fånga en katt som t.ex. var på flykt genom en kattlucka

eller vid de tillfällen när katten mitt i jakten helt enkelt satte sig ner och

inväntade Ozzy. Det gjorde han inte, han lämnade till och med god marginal.

Då stod det klart för mig att de faktiskt utnyttjade varandra för att träna sin förmåga att jaga och att fly. Det vi gärna kallar lek.

Det var helt uppenbart när jag såg katter som kråmade sig och provocerade av alla krafter för att få igång honom. De hade skitkul och därmed är jag nöjd, jag accepterar att möbler och andra attiraljer ibland intar nya positioner. Ett billigt pris för att se hur biologin funkar över artgränserna.

Katten växte upp och blev till en ypperlig Stallchef med särskild uppgift att basa över gårdens hundar.

Joggare fridlysta i stället för fredlösa.

Gamla Gråa Goa Gubbar.

Att bota hostskräck.

Att åka i Ozbox på Ozhoj.

Jag hade i många år gått omkring och drömt om en fyrhjuling och när jag fick ett erbjudande slog jag till. Det var härligt att sadla Besten och vråla (näja) ut i Veberöds fagra omgivningar.

Men en tråkig sak med detta var att Ossie inte kunde följa med. Han som i stort sett varit med överallt i tre år.

Med maskinen fanns en packväska. När jag plockat av den och placerat den på ett golv lade sig Ossie i den och fick faktiskt god plats. Han är ju mest hår den där hunden.

Då föddes iden. Varför inte bygga en egen packbox anpassad till Ossie ? En Ozbox? På en Ozhoj?

Det gjorde jag. Den blev inte särskilt vacker men mycket funktionell i all sin fulhet.

Nu gällde det att få Ossie att klättra upp i lådan när denna var monterad på maskinen. Alldeles för högt att hoppa, så jag bestämde mig för att han skulle göra en trepunkts klättring från fotSteg upp till sadel och sedan i Ozbox på Ozhoj.

Jag delade upp projektet i dessa fristående delar:

- klättra upp på sadel och ner igen utan slitsamma hopp
- acceptera motorvrålet från 500 kubiik och 20 vilda hästar. Ossie är mycket känslig för ljud.
- Lägga sig och bli instängd i Ozbox.
- Acceptera att Ozhoj gav sig ut i trafiken. Han är rädd för tung trafik.

Lägga sig i ozbox.

Jag hade ju tidigare lärt Ossie läggande på matta, en övning som återfinns i Grundövningar. Nu gjorde jag om detta med en skön fäll som var stor nog att ligga på. Inklusiv repetition med den mattstump jag använt i lydnadsrutan tog det cirka 15 minuter att med klicking få honom att med förtjusning lägga sig på denna fäll när han råkade på den.

Nästa Steg blev att lägga denna fäll i Ozbox och få honom att klättra upp i denna och lägga sig. Fungerade nästan direkt. Jag minns att jag tänkte på vad det betyder att ha en klickererfaren hund när det gäller att lära nytt.

Därefter insåg jag att det var skillnad att gå in i en låda på marken och att klättra in i den nedifrån. Alltså placerade jag lådan så att den stod något över markplan och i en vinkel som motsvarade den det skulle bli på Ozhoj. Med hjälp av targeting gick detta som smort efter några minuter.

Att stänga lådan gick utan några som helst problem, liksom att ha honom liggande där några minuter. Han fick ett ben att tugga på.

Oljudet av 20 vilda hästar.

Eftersom jag sett att Ossie gått undan när jag startade Ozhoj var detta med ljudet något som oroade mig. Jag bestämde mig för att använda mig av oljudet som störning i den träningsform vi kallar *Compact Rally*. Denna aktivitet med flera enkla grundmoment i följd är något som han verkligen gillar och detta har faktiskt varit grunden till att det gick så väldigt bra för honom i tävlingar. Baktanken var att denna arbetslust skulle dränka oljudet.

(Detta kallade jag *konkurrerande retningar* när jag var ännu enfaldigare än nu).

Vi började på avstånd och kunde relativt snabbt befinna oss ett par meter från Ozhoj på tomgång.

Jag använde mig också av skvallerträning: När Ossie hörde motorn starta skulle han vända sig mot mig och säga "nu startade den igen, har du inte glömt något?", syftande mot att han flera gånger fått klick och godis när en medhjälpare startat motorn.

På några dagar reagerade han inte alls på ljudet, tvärtom blev motorljudet en signal till honom att springa dit. Vilken lättnad.

Tvåpunktslandning.

Parallellt med dessa övningar pågick projektet att lära honom hoppa upp på sadeln. När detta var klart skulle han plötsligt finna sin välbekanta låda mitt framför nosen, och komma ihåg precis vad han skulle göra med den.

För att inte upphopp och nedhopp skulle bli för höga byggde jag på en liten låda på fotsteget. Denna blev även verktygslåda.

De första gångerna lyfte jag honom upp på sadeln och klickade för att han satte sig. Därigenom skulle inläringen av upphoppet bli en slags *backchaining* eller *aha-träning*.

Med hjälp av targetting fick jag honom relativt snabbt att göra riktigt snygga tvåpunktshopp upp på sadeln. Det blev en liten svacka när jag hade motorn igång men med hjälp av jackpotträning (lunchkorv) var detta snart inget problem alls. Tvärtom fick jag intrycket att han nu blev stimulerad av motorljudet, Han också.

Trepunktslandning.

Nu var det dags att plocka ihop alla delarna. Ozbox monterades på Ozhoj. Jag bestämde mig för att i god klickinganda låta honom bestämma helt själv och satte mig därför på en stol och inväntade vad som skulle ske. Att jag var totalt passiv och bara stirrade ut i tomheten med en korv i handen berättade för Ossie att jag väntade på något. Det tog några bollhämtningar och diverse konster innan han gjorde det jag drömt om: Ett sagolikt vackert upphopp till sadel och därifrån en elegant (näja) klättring in i Ozbox. Jag hade inte vågat hoppas på det, så det blev en riktigt äkta jackpot.

Att få honom att lägga sig i Ozbox gick nästan av sig självt eftersom hans liggfäll som av en händelse råkade ligga där.

Körning.

Efter några försiktiga turer hemma på tomten gav vi oss ut i trafiken. Det väckte förstås visst uppseende när det stack ut ett hundhuvud ur ena ändan och en svans ur den andra och jag kunde tydligt märka att benägenheten att köra om inte alltid motsvarade det rimliga med tanke på att vi i början inte körde mycket fortare än man kunde gå ikapp oss.

När vi parkerat någonstans får han många vänliga påhälsningar där han ligger. Jag förstår att han på detta sätt faktiskt blir ännu vänligare inställd mot främmande människor, särskilt Gamla Gråa

Goa Gubbar. Och han är troligen den mest fotograferade hunden i Norra Europa. (nåja).

Det allra bästa är att Ossie älskar att åka i sin Ozbox. Vi kör nu i normalfart (nåja) och sträcker på flera mil och han ligger bara där och njuter av utsikten och den friska luften.

Och ligger gärna i sin Ozbox på natten.

Att lära sig rutan.

Detta är en mycket lärorik övning som jag beskriver detaljerat. Jag väljer att beskriva Ozzys träning eftersom jag har denna väl dokumenterad och i färskt minne. Men Asta och Loke fick precis samma träning.

Beskrivning.

I detta moment ska föraren från 10 meters avstånd skicka hunden in i en kvadrat markerad med fyra koner. Momentet är slut när hunden ställer sig i rutan.

...STEG 1.

* Genom inläring av bl.a. budföring och träningen i att acceptera män var Ozzy redan väl införstådd med sändtargeting. Jag genomförde ändå först den inläring som jag beskrivit i Sändtargetet ovan.

* Därefter satte jag upp rutan i kort gräs och placerade pinnen mitt mellan två av konerna. Tanken var att Ozzy skulle springa igenom hela rutan för att nå pinnen.

* Jag visade Ozzy pinnen, han fick göra en nudd från 50 cm. Höjden på pinnen ungefär som normal noshöjd.

* Därefter gick jag genom och ut ur rutan och ställde mig ett par meter utanför mitt emot pinnen. Ozzy var hos mig, men jag undvek att ha honom sittande vid sidan eftersom lydnad hämmar inläring.

* Väntade ut Ozzy, det tog ca en minut för mig att inse att jag

skulle titta på pinnen och inte i Ozzys ögon.

- * När Ozzy var på väg genom rutan tog jag ett steg bakåt och ökade därmed avståndet utan att han märkte det.
- * När han var nästan framme klickade jag. Han kom för att hämta sitt godis och var då i position för upprepning.
- * Vi gjorde cirka 10 upprepningar med ökande avstånd.
- * Därefter flyttade jag pinnen till en av de andra av rutans sidor och upprepade övningen.
- * Samma för de övriga två sidorna.
- * Jag upprepade STEG 1 tio gånger på varierande platser.
- * Från fjärde gången slängde jag kommando "rutan" efter honom så att han hörde men inte stördes.
- * Tionde gången satte jag honom i utgångsläge och kommenderade honom "rutan". Alltså helt tävlingsmässigt.

...STEG 2.

Detta var i stora drag en upprepning av STEG 1, med skillnaden att jag varierade färgen på konerna och placerade rutan i högre gräs och med lägre pinne så att denna inte blev så tydlig. Tanken med detta var att Ozzy skulle förknippa konerna med pinnen och tänka "där står ju konerna, då är säkert pinnen i bortre kanten". Detta utvecklade jag efter några gånger till en pinne som var en tunn ståltråd på fot och med en liten markerad spets. Den var totalt omöjlig att upptäcka på längre avstånd än någon meter. Därmed kunde jag träna även på barmark och golv.

...STEG 3.

I tävlingsutförande ska föraren ställa hunden inne i rutan. Detta ordnade jag helt enkelt genom att fördröja klicket. När Ozzy inte fick sitt klick ställde han sig och tittade förnärmat på mig, varpå jag klickade efter någon sekund.

...STEG 4.

Här tog jag bort pinnen. Mest för att se hans reaktion som blev

exakt densamma som vid det uteblivna klicket. Därefter har jag pinne i alla träningar, han blir lika förvånad i varje tävling.

...STEG 5.

I klass2 gör man momentet inkallning innan sändande till rutan. Nu "backchainade" jag inkallning och ruta. Eftersom Ozzy tyckte rutan var kul använde jag denna som belöning för inkallning.

Träningen gick ut på att jag satte Ozzy för inkallning, kallade in och lät honom springa direkt in i rutan.

Följden av detta blev att när vi tävlar börjar han omedelbart efter inkallningen att spana in var rutan befinner sig. Det behövs verkligen ingen dirigering.

("Backchaining" avhandlas närmare i "xxxAvancerad klicking").

Bestraffningar.

Genom den nya synen på vad hunden egentligen är för ett djur har även synen på hur man förebygger och eliminerar problembeteenden förändrats. Det är inte längre försvarbart att behandla en hund som om den vore en varg insläpad i människoboning. I stort sett allting kan lösas med positiv och välplanerad träning.

Men ett av hundens adelsmärken är ju att de är så oerhört olika. Därför finns enskilda individer som inte alls är så lätthanterliga som vi nu vet hunden normalt är.

Det händer också att en i grunden helt normal hund så länge fått leva ett helt odisciplinerat liv att det helt enkelt inte går att "tala den tillrätta".

Då kan man stå inför ett svårt val: Avliva hunden eller straffa bort dumheterna.

Nedan följer en beskrivning för en tänkt situation där din hund, som Buster, brukar bita dej i armen när du försöker lägga den med kommando "ligg".

- Rulla ihop en dagstidning ganska hårt och surra den med tape eller snöre så att du får något som liknar en batong. Använd inte trä eller hårdgummi.
- Skydda din vänsterarm med kraftigt material typ skinnjacka.
- Se till att hunden sitter vid din vänstra sida och med skallen inom räckhåll.
- Kommendera ett skarpt "ligg!!!!".

- Om inte hunden lägger sig direkt, dräm batongen hårt i **din egen skalle** för att du kan vara så djävla dum att tro att det är så här man löser problem.